ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 61/2019
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 44 ވަނަ ޖަލްސާ
1440 L 28
29 އޯގަސްޓު 2019
(ބުރާސްފަތި ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:03
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 14:16

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ސައުރަ ޔާޅީސް ވަނަ ޖަލްސާ
29 އޯގަސްޓު 2019 (ބުރާސްފަތި ދުވަސް)
1. ޙަމ ދ ޞަ ލަވާތ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ 29 އޯގަސްޓު 2019 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަސް. 28 ޛުލްޙިއްޖާ 1140 ވަނަ ދުވަސް. މިއީ ފުރަ ނަކަތުން
ހަވަނަ ދުވަސް. ނަވާރަވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 44ވަނަ ބައްދަލުވުން. މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ވަޑައިގެން
ތިއްބެވީ 30 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަލާމުގައި، ތިން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ރަސްމީ ދަތުރެއްގައި އެއްވެސް
މެންބަރަކު ވަޑައިގެން ނެތް.
3. އެޖެންޑާ އި ޢު ލާން ކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ އެޖެންޑާ އަކީ، އޖ.44/2019/
5. ސުވާލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެ ވުން:
1

އަޅުގަނޑުމެން މިއަދުގެ ފުރަތަމަ މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑުމެން އެނބުރޭއިރުގައި އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން ބޭނުން
އިއްޒަތްތެރި ހޯމް މިނިސްޓަރަށް . މިނިސްޓަރު ވަޑައިގެން އެބައިންނެވި. ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله
ޖާބިރު، މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާ ޒް އައްޝަ އިޚް ޢި މްރާން ޢަބްދުاާلهއ ކުރައްވާ ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ފުރަތަމަ މަސައްކަތަކީ މިނިސްޓަރަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް ފުރުޞަތުއެރުވުން. ވީމާ، އަޅުގަނޑު ކާށިދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރުގެ އަރިހުން މި އެދެނީމ މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒާ ކުރައްވާ
ސުވާލު ކުރެއްވުމަށް.
اله
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. .` މިއަދު އަޅުގަނޑު މަޖީލީހަށް އައިއިރުގައި ގާފަރުގެ ރައްޔިތުން
ފޯނުކޮށްފައި ބުނި، އެ މީހުން ބޭނި މަސްތައް ކުނިވަމުންނޭދަނީ ސަރުކާރުގެ ސަމާލުކަމަށް މިކަން ގެންނާށޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ސުވާލާއިގެން ކުރިއަށްދާނަން. 6 ފެބުރުވަރީ 2012 ވަނަ ދުވަހުގެ ރޭގައި، ޣައިރު
ގާނޫނީ އަމުރުކުރާ ކަމަށް ބުނެ، ފުލުހުންގެ ވެރިންގެ ކިޔަމަންނުވި ފުލުހުންގެތަކެއްގެ މައްސަލަ ޙައްލުނުވެ، 7
ފެބުރުވަރީ 2012 ވަނަ ދުވަހު ހިނގައިދިޔަ ހަމަނުޖެހުންތަކުގެ ސަބަބުން ، އޭރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، ޔަޢުނީ
މިހާރުގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ވަނީ އިސްތިޢުފާދެއްވާފައެވެ. އަދި 8 ފެބު ރުވަރީ 2012 ވަނަ ދުވަހު
ރައްޔިތުންތަކެއް ނުކުމެ، މާލެއާއި ބައެއް ރަށްރަށުގެ ފުލުސްޓޭޝަންތަކާއި، ވެހިކަލްތަކާއި، ކޯޓުތަކުގައި ވަނީ
ހުޅުޖަހާފައެވެ. ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި މިފަދަ ކަމެއް އިތުރަށް ތަކުރާރުވިޔަނުދިނުމަށް ގެނެވިފައި ބަދަލުތަކަކީ ކޮބާތޯއާއި،
ފުލުހުންގެ އިމާރާތްތަކުގެ ސަލާމަތަށް އަޅާފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކަކީ ކޮބާތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ހޯމް އެފެއާޒާ މިއަދު ކުރާ
ސުވާލު. އަދި ޝުކުރު ދަންނަވަން. މަރުޙަބާ ދަންނަވަން މިނިސްޓަރު ވަޑައިގެންނެވީތީ އެހާ ބިޒީކޮށް އުޅުއްވަމުން
ވެސް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބާއިގެން ކުރިއަށްދާނެ ކަމަށް އުއްމީދުކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް
އައްޝައިޚް ޢިމްރާމް ޢަބްދުاަلهއށް. ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ. އާދެ!
އެނގިވަޑައިގެންނަވާނޭ ފަދައިން، 2004 އާ ހަމައަށް ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްދޭ ހުރިހާ މުއައްސަސާތައް ވަނީ އެއް
2

މުއައްސަސާއެއް ގެ ގޮތުގައި. 2004 އިން ފެށިގެން ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާ ވަކި މުއައްސަސާއެއްގެ ގޮތުގައި
ޤާއިމުކުރެވި ، މުއައްސަސާ ތަރައްޤީކޮށް ކުރިއަރުވަ އި، މުއައްސަސާގެ އުސޫލުތައް ހަމަޔަ ކަށް އަޅުވަ އި، ތަމްރީނާއި
ތަޖުރިބާ ހޯދައިދިނުމުގެ މަސައްކަތްކުރުމުގައި މިއަދާ ހަމައަށް ވަނީ އުނދަގޫ މަރުޙަލާތަކެއް ކަޑައްތުކުރަންޖެހިފަ.
ނަމަވެސް، މިއަދު ފުކުހުންގެ މުއައްސަސާގެ ހާލަތަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީންނާއި ގާނޫނުތަކުން ފުލުހުންގެ މައްޗަށް
ލާޒިމުކުރާ ރައޔިތުންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރު ކޮށްދިނުމުގެ ހުނަރާއި ޤާބިލުކަން ލިބިދީފައިވާ، އަދި މަތީގެ
ފެންވަރުގެ ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނު ލިބިދީފައިވާ އެތައް އޮފިސަރުންނެއް ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި އެބަ ތިއްބެވި. މަދަނީ
ސަލާމަތީ ޚިދުމަތެއްގެ ގޮތުގައި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތް ބައްޓަންކޮށް، ހަރުދަނާކުރުމަށް މިހާރުވެސް ދަނީ ވަރަށް ގިނަގުނަ
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވެމުން. އެގޮތުން، ފްރޮންޓް ލައިނުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފުލުހުންނަކީ ހިތްހެޔޮ، ހޯގާވެރި ބަޔަކަށް
ހަދައި، ރައްޔިތުންނާ ގާތުން ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރާ އަދި ފޯރުކޮށްދެވޭ ޚިދުމަތަކީ ޒަމާނީ ފެންވަރުގެ ކުރިއަރާފައިވާ
ފުރިހަމަ ޚިދުމަތަކަށް ހަދައި، ޒަމާނީ ޓެކްނޮލޮޖީގެ ވަސީލަތްތައް ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ބޭނުންކޮށްގެން ފުލުހުންގެ
ޚިދުމަތްތައް ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި ކަރާމާތްތައް ރައްކާތެރިކޮށް ، އިންސާނުންނާ
މެދުގައި އޯގާވެރިކޮށް ހިތޭނޭ ގޮތުން ކަންކަން ބައްޓަންކޮށް، ރައްޔިތުންނަށް އިސްކަންދީގެން ރައްޔިތުންގެ ފުރިހަމަ
އިތުބާރާއި އިހުތިރާމާއި ލޯބި ލިބޭ ފަދަ މަސައްކަތަކަށް ފުލުހުންގެ މަސައަކަތްތައް ހެދުމުގެ ގޮތުން މި އަސާސްތަކުގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރާއި އިހުތިރާމު ލިބުމަކީ ފުލުހުންގެ އެންމެ މައިގަނޑު އެއް އަސާސް ކަމަށް
ބަލައިގެން އޭގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ފަސް އަހަރުގެ ސްޓްރެޓޖިކް ޕްލޭނެއް ވަނީ މިހާރު އެކަށައަޅަ އި ނިމިފަ. އަދި އެ
ޕްލޭން އިމްޕްލިމެންޓުކުރުމަށް ބޭނުންވާ އެކްޝަން ޕްލޭން ވަނީ ފައިނަލްކުރުމުގެ މަރުޙަލާގެ ތެރޭގައި. އަދި މި ޕްލޭން
ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުންވާ ތަމްރީނުތައް ދިވެހިރާއްޖެއިންނާއި ރާއްޖެއިން ބޭރުން ފުލުހުންނަށް
ލިއްބައިދިނުމަށްޓަކައި ދަނި ވަރަށް ވެސް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން. އެގޮތުން ، މި ވަގުތު ވެސް ފުލުހުންގެ
ކޮމިޝަނަރ އިނގިރޭސިވިލާތަށް މުހިންމު ދަތުރެއް ކުރައްވަ އި، އޭގެތެރެއިން ފުލުހުންނަށް ބޭނުންވާ ފުރިހަމަ ތަމްރީނާއި
ތަޖުރިބާ ލިބިދިނުގެ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރައްވަމުން އެބަ ގެންދަވާ. ހަމައެހެންމެ ފުލުހުންނަށް އިތުރު ހުނަރާއި ތަމްރީނު
ދިނުމަށްޓަކައި ބޭރުގެ ތަޖުރިބާކާރުން ގެނެސް، އެ ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރެވި ، އޭގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ފުލުހުންގެ
ދޭތެރެގެ ސަފުތައް ތަރުތީބުކޮށް ، ދިމާވާ މައްސަލަތައް ޙަ އްލު ކުރުމަށް ދަނީ ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތައް ކުރަމުން. އާދެ!
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރިން މިދެންނެވުނު ކަންކަމަށް އިޝާރާތްކޮށް ދަންނަވާއިރު ، އެކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން
އަޅުގަނޑަށް ދެންނެވެން އޮތީ، ފުލހުންގެ މުއައްސަސާއަކީ ގާނޫނީ ގޮތުން އުފެދިފައި އޮންނަ ސަރުކާރު ނަގަހައްޓައި،
ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ފުރިހަމަ ހިމާޔަތާއި ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކޮށްދޭނެ މުއައްސަސާއެއްގެ ގޮތުގައި ފުލުހުންގެ
މުއައްސަސާ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަމާއި އިތުބާރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބައޮތް
ކަމަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ.
3

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އެގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވަޒީރާ ސުވާލުކުރަމުން މި ގެންދަނީ
މަޖިލީހުގެ އިޞްލާޙުކުރެވުނު ގަވާއިދުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން. އެހެންވީމާ، ސުވާލުގެ ވަގުތަށް ވިހި މިނިޓު އެބަލިބޭ. އަދި
އިތުރު ސުވާލު ކުރުމުގަށް 45 ސިކުންތު ލިބިވަޑައި ގަންނަވާނެ. މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒާ ފުރަތަމަ 20 މިނެޓުގެ
ފަހުން، އަދި އިތުރަށް ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް އެބަ ކުރައްވާ ސުވާލު. އެހެންވީމާ،
ފުރަތަމަ ވިހި މިނިޓުގެ ފަހުން، އަނެއްކާވެސް އަނެއް 20 މިނިޓަށް ދެމިގެންދާނެ ސުވާލުތަކެއް. މިހާރު މި ވަނީ އިތުރު
ސުވާލުގެ ވަގުތު ހުޅުވަ އިލެވިފަ . ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑު މި އަރުވަނީ ، ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ޖާބިރަށް.
ކާށިދޫ ދާއިރާގ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރާ އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލެއް އެބައޮތް. މި ސުވާލަކީ، މިހާރު ކުރެވެމުންދާ ސުވާލާ
ވަރަށް ގުޅުންހުރި ސުވާލެއް. ރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކުގައި ތިބި ގައިދީންގެ ތެރެއިން، ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަން ކުޑަ ގޮތަކަށް
ޙުކުމްތަކާ އެއްޗެހި ކޮށްފައި ތިބި މީހުން ޢަފޫޢާއްމެއް ނެރެގެން ދޫކޮށްލަން މަނިކުފާނު ވިސްނަމުންތޯ ދަނީ؟
މަނިކުފާނާއި ދެންތިބި މީހުން ދޫކޮށްލާފައި، މީހާރު ތިބި ގައިދީން ދޫނުކޮށް މި ތިބީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ސިސްޓަމަށް
ބަދަލެއް އައީތޯ؟ އަޅުގަނޑު މި ސުވާލުގެ ޖަވާބު ބޭނުންވޭ. އަނިޔާވެރިން ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި މި މަޖިލިސް
އަބަދުވެސް އޮންނާނީ ތައްޔާރަ ށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ، ޖަވާބުދެއްވަން ބޭނުންވެވަޑައިގަންނަވާ މިންވަރަކަށް
ޖަވާބުދެއްވުން އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާމް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަދި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މާފުދިނުމާއި މި ކަންކަމާ ބެހޭ ސުވާލެއް މީގެފަހުގައި
އެބައޮތް. ދެން އޭރުން ތަންކޮޅެއް ސުވާލު ވެސް ގުޅިގެން ދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް އު އްމީދުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެ
ވަގުތުގައި އެކަމާ ބެހ ގޮޭޭތުން ވާހަކަދެއްކުމަށް އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރަން.
4

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤަށް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ 7 ފެބުރުވަރީގައި ހިނގައިދިޔަ ފަދަ ހާދިސާއެއް ނުވަތަ
ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ފެނިގެންދިޔަ ފަދަ ޢަމަލުތަކެއް އިތުރަށް ތަކުރާރުނުވާނެކަމުގެ ކިހާވަރެއްގެ ޔަޤީންކަމެއް
؟
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ދެއް ވަފާނަންތޯ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާމް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިންވެސް އިޝާރާތް ކުރި ފަދައިން، ފުލުހުންގެ ތަމްރީނުތަކާއި ޓްރެއިނިންތައް މި ދަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް
ހަރުދަނާކުރެވެމުން. އޭގެތެރޭގައި އެންމެ ފާހަގަކުރެވޭ އެއް ކަމަކީ، ފުލުހުންގެ ކޮމާންޑުތަކަށް ގެނެވެމުންދާ ބަދަލުތައް.
ކްރިޓިކަލް ސިޓުއޭޝަންތަކުގައި ފުލުހުންނަށް ކޮމާންޑުކުރާނެ ފަރާތްތަކާއި، އެ ފަރާތްތަކުގެ ކޮމާންޑަށް ތަބާވުމުގެ
ޗެއިން އޮފް ކޮމާންޑް ހަރުދަނާކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެއީ މިހާރުގެ ޓްރެއިނިންގަ އި އެންމެ ފާހަގަކުރެވޭ އެއް މަސައްކަތް.
އާދެ! އެކަމަށްޓަކައި ކޮމަންވެލްތުގެ ޚާއްޞަ މާހިރަކު ގެންނަވައިގެން، އެއާ ބެހޭ ޚާއްޞަ ތަމްރީނުތަކެއް
ޑިޒައިންކުރެވި ، އެ ތަމްރީނުތައް މިހާރު ވަނީ ފުލުހުންގެ އެންމެ ފުރަތަމަ ޓްރެއިނިންތަކުގެ ތެރެއަށް އެއްކުރެވިފަ.
އެހެންވީމާ، މިހާރު ތަމްރީނުކުރެވެމުންދާ ފުލުހުންގެ ކިބައިގައި ކޮމާންޑަށް ތަބާވުމާއި ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ގޮތްތައް
ކުރިއަށްވުރެ ބޮޑުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. ހަމައެހެންމެ ޕަބްލިކް އޯޑަރ ޓްރެއިނިންއަކީ ވަކި
ފަރާތަކަށް ދެވޭ ތަމްރީނެއްގެ ބަދަލުގައި، ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް ޕަބްލިކް އޯޑަރ ޓްރެއިނިން އިތުރަށް ދެވިގެންދާނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނމޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މާވަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ސަޢީދަށް.
5

މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވާހަކަދެއްކެވުން :
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޗެއިން އޮފް ކޮމާންޑް އޮޅޭ ގޮތް ގިނައިން ދިމާވަނީ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ވެރިން
ފުލުސް އޮފީހަށް ނުވަންނަންޖެހޭ ވަގުތުތަކުގައި ވަނީމަ ކަމަށް ބޮޑަށް ދިރާސާތަކުން ދައްކާ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ،
ބަސްނޭހުން؛ އަޅުގަނޑު ވެސް އެ ދުވަހުގެ ހާދިސާ ޓީ.ވީ އިން ބަލަމުންދިޔައިރު ފެނުނު، ފުލުހުންގެ ބައެއް ބޭފުޅުންގެ
ބަސްނޭހުން. އަދި އޭގެތެރެއިން އޭރުގެ ރައީސުލް ޖުމްހޫރިއްޔާއާ ދިމާ އިދިކޮޅަށް ބައެއް ފުލުހުން
މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދިޔަ. އެއީ ކޮން ވިސްނުމެއް ފުލުހުންނަށް ވިސްނަދީގެންތޯ؟ އަދި ފުލުސް އޮފީސް ތެރޭގައި
ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އެންމެ އި ސް ވެރިން ޖަމާވެތިބިތޯ؟ އެއީ ކޮންބައެއްތޯ؟ އަދި ކޯނީ ރިޕޯޓުގައި އެއްވެސް ޕޭޖެއް
ގިނަވެ ، މަދުވެ، މިކަހަލަ ކަމެއް ހިނގާފައިވޭތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާމް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ބަސްނޭހުމާއި ނުކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރުމަކީ އިންސާނުންގެ ޠަބީޢަތުގަ އި ހުރި ކަމެއް. އެކަންކަމުން
މުއައްސަސާތައް ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި މުއައްސަސާތަކުގެ އެތެރޭގައި އޮނިގަނޑުތައް ހަރުދަނާކުރުމަކީ ކޮންމެހެން
ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން މިއަދުގެ ޓްރޭނިންތައް ބިނާކުރެވެމުން، ބައްޓަންކުރެވެމުންދަނީ އަދި
ފުލުހުންގެ އެތެރޭގެ ކަންކަން ހަރުދަނާކުރެވެމުންދަނީ ފުލުހުންނަކީ އޯޑަރަށް ކިޔަންވެ، ތަބާވާ، އަދި ގާނޫނުތަކަށް
ބޯލަނބައި، ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރާނެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ބިނާކުރުމަށް. އާދެ! ވޭދުވެދިޔަ ދުވަސްތަކުގައި އަޅުގަނޑަށް
ކުރެވުފައިވާ ތަޖުރިބާތަކާއި ހިނގާފައިވާ ހާދިސާތަކާ މެދުގައި މުޢާމަލާތްކުރެވިފައިވާ ގޮތްތަކަށް ބަލާއިރުގައި ފުލުހުންގެ
އެތެރޭގައި ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރުމާއި އޯޑަރަށް ތަބާވުމުގެ ސިފަތައް އަށަގަންނަމުންދާ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަކުރެވޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މާވަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
6

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސީދާ ސުވާލަށް ޖަވާބު ލިބޭނެ ގޮތެއް ހައްދަވައިދެއްވުން އެދެން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެއްސެވި ސުވާލަކީ؛ 2 ސުވާލު
އަޅުގަނޑަށް އަޑުއިވުނު ގޮތުގައި. ސާފުކުރައްވަން ބޭނުންވެވަޑައިގެންނެވި އެއް ކަމަކީ ، ފުލުސް އޮފީހުގެ ތެރޭގައި
ނޮވެންބަރު 07 ވަނަ ދުވަހު ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ކޮންކޮން؛ މާފުކުރައް ވާ! ފެބުރުވަރީ 7 ވަނަ ދުވަހު ސިޔާސީ
ޕާޓީތަކުގެ ކޮންކޮން ބޭފުޅުންނެއްތޯ ތިއްބެވީ؟ ތިއްބެވި ބޭފުޅުން އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ؟ 2 ވަނައަށް އެއްސެވި
ސުވާލަކީ ކޯނީ ރިޕޯޓުގެ އެއްވެސް ސަފުހާއެއް އުނިކޮށްފައި ވާކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މާވަށު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3 ސުވާލެއް އޅުގަނޑު އެހީ. އެ 3 ސުވާލުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ ރިޕީޓުކޮށްލާނަން.
ފުލުހުންގެ ވިސްނުމަށް ކޮންކަހަލަ ބަދަލެއް ގެނުވައިގެންތޯ ފުލުހުން ނުކުމެ އޭރުގެ ރައީސުލް ޖުމްހޫރިއްޔާއާ ސީދާ
ކޮންފްރަންޓޭޝަނަކަށް ދިޔައީ؟ އޭރުގައި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ކޮންވެރިންނެއްތޯ ފުލުސް އޮފީހުގެ މަތީ ބުރީގައި ތިބީ؟
އަދި ކޯނީ ރިޕޯޓުން އެއްވެސް ކަހަލަ ސަފުހާއެއް މަދުވިތޯ ނުވަތަ ގިނަވިތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލުތަކަކަކީ. 3
ސުވާލު. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާމް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ފުލުހުންގެ ވިސްނުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަ ގޮތެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ. ދެން ބަދަލެއް އައިއްސަ ހުރިހުރުން އެއީ
އަޅުގަނޑަށް ނޭނގޭ ކަމެއް އެއީ. ދެން ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާގެ ތެރޭގައި އެ ދުވަހު ތިބި ވެރިންނަކީ އަޅުގަނޑަށް
އެނގޭ ބައެއް ނޫން. އަޅުގަނޑަކަށް އެކަމެއް ނޭނގޭ. ކޮންބައެއް ކަމެއް ސީދާ ނޭނގޭ. ދެން ކޯނީ ރިޕޯޓް، އޭގެ
ސަފުހާއެއް މަދުވެފައިވާކަން ނުވަތަ އިތުރުވެފައިވާކަން އަޅުގަނޑަށް އަލަށް މި އަޑުއިވުނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
7

އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު، ސުވާލުތަކުގެ ނޯޓިސް އަށް 14 ދުވަސް ދެވިފައި ވަނީ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީއަށް.
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. 7 ފެބުރުވަރީ 2012 ވަނަ ދުވަހުގައި ފުލުހުންގެ
ޔުނިފޯމް އަޅައިގެން ތިބި ބޭބޭފުޅުން ވެސް ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކުގެ އިމާރާތްތަކަށް ގަލާއި ތަކެތި އުކަމުންދިޔަ ތަން
ފެނިފައިވާ ވީޑިއޯތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ދުށިން. އަދި ހަމައެއާއެކުގައި އިމާރާތުގެ އެތެރޭގެ ތަކެއްޗަށް ގެއްލުންދީ،
ހަލާކުކޮށް ބޮޑު ހައިޖާނެއް ހިންގާފައިވާ ތަން ފެނޭ. އިދާރީ ގޮތުން އެއްވެސް ތަޙުޤީޤެއް ހިންގިފައި ވޭތޯ އެ ބޭބޭފުޅުންނާ
މެދުގައި؟ އަދި އެ ބޭބޭފުޅުން މިހާރުވެސް ހަމަ އެ އިމާރާތުގެ ތެރޭގައި އެބަ ތިއްބެވިތޯ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާމް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިން ދެންނެވި ސުވާލާ ބެހޭ ގޮތުން ދަންނަވާލަން. އެ ސުވާލުގެ ތެރޭގައި ކޯނީ ރިޕޯޓާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްވެސް
ސުވާލެއް ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް އައިސްފައެއް ނުވެސް ނެތް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ކޯނީ ރިޕޯޓުގެ ސަފުހާތަކާއި އެއަކަށް
އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑު ބަލާފައެއް ނުވާނެ، ސަފުހާ މަދުވެފައިވޭތޯ، އިތުރުވެފައިވޭތޯ. އެހެނެއް ނޫން. ކޯނީ ރިޕޯޓު
އަޅުގަނޑު ބަލާފައި ވާނެ. އާދެ! ތި އިޝާރާތްކުރެވުނުހެން އެ ދުވަހު ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ގަބޫލުކުރަން ދަތި ކިތަންމެ ކަމެއް ހިނގާފައި އެބަހުރި. އެކަމުގެ ތެރޭގައި ސީދާ ގޮތުންނާއި
ނުސީދާ ގޮތުން ބައިވެރިވި ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކާއި ރައްޔިތުން ހިމެނިގެންދޭ. އާދެ! އޭގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކޯނީ
ރިޕޯޓު ހެދުމަށްފަހުގައި ކޯނީ ރިޕޯޓުން އިޝާރާތްކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެތެރޭގައި ތަޙްޤީޤު
ހިންގިފައިވޭ. އަދި ބައެއް ބޭފުޅުންނާ މެދުގައި އޭގައި ފާހަގަކުރެވިފާ ބައެއް ފިޔަ ވަޅުތައް އެޅިފައިވޭ. އޭގެތެރެއިން ބައެއް
ބޭފުޅުން މިހާރު ވަނީ ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާއިން ވަކި ވެސް ކުރެވިފަ. އަދި ބައެއް ބޭފުޅުނ ތިއްބެވި، އޭރުގައި
ތިއްބެވި މަޤާމުން ދަށްކުރެވި އަދި ބައެއް ބޭފުޅުން ވަނީ ޑިވިޜަންތައް ވެސް ބަދަލުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ދުވަސްވަރުގެ އެ ހާލަތާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ ދުވަސްވަރުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ތަޙްޤީޤުކުރެއްވުމަށް
ފަހުގައި އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅުއްވާފައިވޭ. އެންމެ ފުރިހަމައޭ ދަންނަވަން ނުކެރުނު ކަމަށް ވި ޔަސް،
8

އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅާފައިވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އޭގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ، ކުރިން މި
ދެންނެވިހެން މިއަދު ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާ ބަދަލުވެފައި މި ވަނީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރާ ފަދަ
ކުރިއެރުން ލިބެމުން އަންނަ މުއައްސަސާއެއްގެ ގޮތުގައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީ ރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޝިޔާމަށް.
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވޭ މިހާރު ރައްޔިތުން ބޮލަށް މި ކަންތައް ޖަހާތީވެ.
އަޅުގަނޑު ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ވަރަށް ސީދާކޮށް. 7 ފެބުރުވަރީ މަނިކުފާނު ގަބޫލުކުރައްވަނީ ކޯނީ ރިޕޯޓުގައި
އެ އޮތީ ރަނގަޅަށްތޯ؟ 7 ފެބުރުވަރީ އެއީ ބަޣާވާތެއްތޯ؟ 7 ފެބުރުވަރީ އެއީ ބަޣާވާތެއް ކަމަށް ވަންޏާ މަނިކުފާނުގެ
ހިއްސާ ކިހާވަރަކަށް އޮންނާނެތޯ؟ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ސުވާލާއި ތި ސުވާލު ގުޅުވަން އަޅުގަނޑަށް ކުޑަކޮށް ދަތި. އެހެންނަމަވެސް، އި އްޒަތްތެރި
ވަޒީރު ބޭނުންވެވަޑައިގަންނަވާ މިންވަރަކަށް ޖަވާބުދެއްވުން އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 7 ފެބުރުވަރީގެ ވާހަކަ މިއަދު ދައްކަން ވެއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޤައުމުގައި އިތުރަށް ހަލަބޮލިކަމާއި، ހަމަޖެހުމާއި، މަޞްލަޙަތު ގެއްލުން ފިޔަވައި އިތުރު އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާނެ. އާދެ!
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން، މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި އެ ދުވަހު އެކި ކަންކަމުގައި އެކި ގޮތްގޮތުން އެކި ކޮޅުގައި
ތިއްބެވި އެތައް ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެވި. އާދެ! މި ބޭފުޅުންގެ މެދުގައި އުފެދިފައިވާ ، ޤާއިމުވެފައިވާ އެކުވެރިކަމާއި
މަޞްލަޙަތާއި އެއްބާރުލުން ގެއްލިގެންނުދާނެ ގޮތަށް ޤައުމުގެ ބައްޓަންކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން
އެންމެންގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް. އާދެ! މިއަދު ޤައުމު ވަނީ އެކުވެރިކުރަންޖެހިފަ. އެއްބައިވަންތަކުރަންޖެހިފަ. އެ ދުވަހަށް
އެނބުރިގޮސް އެދުވަހުގެ ފަސްބައި ނަގަ އި، ކޮނެހަދައި ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަށް ގެއްލުން ލިބިދާނެ ފަދަ ގޮތަކަށް
9

ކަންކަން ބައްޓަންވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކަކު ވެސް ބޭނުންވާނެ، އަދި ރުހޭނެއް ކަމެއް
ނޫން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ވާހަކަ ދެއްކީމަ މަޞްލަޙަތު ގެއްލޭ ވާހަކަ އެ ވިދާޅުވަނީ.
މަޞްލަޙަތު ގެއްލޭނެ އެއްވެސް ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ އިނގޭތޯ. 7 ފެބުރުވަރީގެ ވާހަކަ ދެކެވެންޖެހޭނެ. 7
ފެބުރުވަރީގަ އި ގެނެވުނީ ބަޣާވާތެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސުވާލުކުރެވެންޖެހޭނެ މިއަދު އެކަމުގައި ޝާމިލުވެގެން ތިބި
ބޭފުޅުން މިއަދު ސަރުކާރުގެ އެންމެ އިސް މަޤާމުތަކުގައި ތިބީމަޔާ އެކީގައި. އަނެއްކާ މި ވާހަކަތައް ހުރި ގޮތުން
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަނެއްކާ ވެސް ބަޣާވާތެއް ކުރަން އުޅޭ ކަހަލަ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފަށް.
މަޑުވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ ހޯމް މިނިސްޓަރަށް. މިނިސްޓަރ، އަޅުގަނޑުގެ
ސުވާލަކީ، ރައީސް ނަޝީދުގެ ސަރުކާރަކީ ލާދީނީ ސަރުކާރެއް ކަމަށް މަނިކުފާނު މުޒާހަރާގެ ތެރޭގައި ވިދާޅުވަމުން
ގެންގޮސްފައި ވަނީ ކޮން އަސާސްތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކުރައްވައިގެންތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ތި ސުވާލު މިއަދު ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް ސުވާލާ އަޅުގަނޑަށް ގުޅުވައިދެވޭނެ އެއްވެސް
ގޮތެއް އޮތް ކަމަށް ފެނިވަޑަ އިގަންނަވާ ނަމަ، ޖުމުލައެއް ނަމަވެސް ދެއްވުން އެދެން ، މިއަދު ސުވާލާއި ތިޔަ ސުވާލު
އަޅުގަނޑު ގުޅުވާނެ ގޮތެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ ކިބައިން ޖަވާބުދެއްވަން
އެދިވަޑައިގަންނަވާ މިންވަރަކަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް އެދެން.
10

މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ތި ވިދާޅުވިހެން، މިއަދު އަޅުގަނޑާ ކުރެވިފައިވާ ސުވާލާ އަދި އެ ސުވާލުގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކުރަން އޮތް ސުވާލާއި، ދެންމެ އެ ކުރެއްވި ސުވާލާ އެއްވެސް ގުޅުމެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް
ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޠާރިޤަށް.
މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސުވާލު ގުޅޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރީގެ ރައީސް ނަޝީދަކީ ލާދީނީ ބޭފުޅެއް ކަމާއި، އޭނަގެ ފަރާތުން މި
ޤައުމަށް ހެވެއް ނެތް ކަމާއި، އަދި މުޒާހަރާގެ ތެރޭގައި ކޮންމެ ރެޔަކު ނިކުންނަންވާނޭ، ކޮންމެ ރެޔަކު ނިކުންނަންވާއޭ،
މީނާ ތައުބާވަންދެން ނުވަތަ މީނާ އިސްތިޢުފާދެންދެން މި މުޒާހަރާ ކުރިއަށްގެންދަންވާނޭ. އެ މުޒާހަރާގެ ފަހުން
ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި އުފެދުނު ނުތަވަސްކަމެއްގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިސްތިޢުފާދޭންޖެހޭ ހާލަތަށް ދިޔައީ.
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، މިނިސްޓަރު ކިހާވަރެއްގެ ޒިންމާއެއްތޯ އެކަމުގަ އި ނަގާނީ، ރައީސް ނަޝީދު އެ ހާލަތަށް
ބަދަލުކުރުމުގައި، ވައްޓާލުމުގައި ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ޝައިޚް ޢިމްރާނު ހޯމް މިނިސްޓަރަށް ވެވަޑައިގަތީ އަޅުގަނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި
2018 ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެން ބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި. އެހެންވީމާ، މިނިސްޓަރުގެ ގޮތުގައި ހުންނަވައި ތިޔަ ވިދާޅުވި
2012ވަނަ އަހަރު ކަންތަކާ ގުޅުވާނެ ގޮތް އަޅުގަނޑަށް ދަތި. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް
ޖަވާބުދެއްވަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ މިންވަރަކަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ކުރިންވެސް އިޝާރާތްކޮށްފިން؛ އެ ދުވަހުގެ ހާލަތަށް އަޅުގަނޑުމެން އެނބުރިދާ ނަމަ، މިތާނގައި
ތިބި މެންބަރުން؛ ޠާރިޤް ހުންނެވި ހިސާބާއި، އަޅުގަނޑު ހުރި ހިސާބާއި، އަޙްމަދު ސަލީމް ހުންނެވި ހިސާބާއި، އެ
11

ހިސާބުތައް އަ ޅާކިޔަން ވެއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ޤައުމަކަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ،
މަޞްލަޙަތެއް މިއަދަކު ނެތް. އެ މައްސަލަ އޮތީ ބައްލަވަންޖެހޭ މުއައްސަސާތަކުން ބެއްލެވިފަ. އެކަމުގެ ތަޙްޤީޤެއް
ހިންގާ ކަމަށް ވާނަމަ، ތަޙްޤީޤީ މުއައްސަސާތަކަށް އެނބުރި ދާންޖެހޭ ގޮތަށް، އެގޮތުގެ ތެރެއިން އެނބުރި ދާންޖެހޭ
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވާފައި ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ
ނިޒާމީ މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުރިއަށްދާން ޢިޒުނަ އޮތް ކަމަށް ދެކި، ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރާ މިހާރު ކުރެވެމުންދާ ސުވާލުތަކަކީ ސީދާ
ޒާތީ ގޮތުން ކުރެވޭ ސުވާލުތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. 7 ފެބުރު ވަ ރީގެ އަސްލު މައްސަލައަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނާ ގުޅުންހުރި މައްސަލައެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އެކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅު ން އެ ވަރަށް ކަންބޮޑުވެގެން
އެ އުޅުއްވަނީ. އަޅު ގަނޑަށް ހީވަނީ ފޯކަސް ގެ އްލުވަ އި ލަން މަސައްކަތްކުރަނީހެން މި ސަރުކާރުގެ. ޢިމްރާން؛
ކުރިއަށް ގެންދަވާ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާތަނަށް ފެނުނު ގޮތުގައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޫން، ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ޝައިޚް ޢިމްރާން.
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސުވާލު ހަމަ މި ކުރަނީ އިނގޭތޯ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ޔަޤީން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޖުރިބާއިން، 7
ފެބުރުވަރީގެ ތަޖުރިބާއިން މަނިކުފާނު ތި އިންނެވީ ހޯމް މިނިސްޓްރީގައި. އެހެންވީމާ، މިއަދު ކުރައްވާފައި އޮތް
ސުވާލުގައި އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ސާފު މަނިކުފާނަށް އެވަރު ކަމެއް މިހާރު ކުރެއްވޭނެ ކަމަށް. އެވަރު ކަމެއް
ފުލުހުންނަށް ޖާގަނުދީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނާ އެކީގައި ކުރިއަށްދެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ޔަޤީން. އަދި އެއް
ފަހަރު އަޅުގަނޑަށް މަނިކުފާނު ޔަޤީންކޮށްދެއްވާ! 7 ފެބުރުވަ ރީ ކަހަލަ ދުވަހެއް ދެން ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި އިޔާދަނުވާނެ
ކަމުގެ ކިހާވަރެއްގެ ޔަޤީންކަމެއްތޯ އޮތީ؟
12

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ފުލުހުންގެ ތަމްރީނާއި ތަޖުރިބާގެ ތެރޭގައި އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ، ގާނޫނުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ގާނޫނީ
ގޮތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ފުރިހަމަ ޒިންމާ އަދާކުރުން. އެގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް ދޭންޖެހޭ ފުރިހަމަ ރައްކާތެރިކަމާއި ހިމާޔަތް
ދިނުމަކީ ފުލުހުންގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ޒިންމާ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ މި މުއައްސަސާ ބައްޓަންކުރަމުން މި
ދަނީ؛ އާދެ! ޕޮލިސް ރިފޯމް އެޖެންޑާއެއްގެ ދަށުން. އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ، ފުލުހުންނަށް ރައްޔިތުންގެ ފުރިހަމަ
އިތުބާރާއި އިހުތިރާމް ލިބޭ ގޮތަށް ފުލުހުންގެ ޚިދު މަތް ބައްޓަންކުރެވިގެންގެންދިއުން. އާދެ! ފުލުހުންގެ މައިގަނޑު ހުރިހާ
ތަމްރީނުތަކެއް ބިނާކުރެވިފައި ވަނީ މި އަމާޒުތަކު ގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްގެން. އަޅުގަނޑު އެދެން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
އިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުންގެ ކިބައިން، މިހާރު ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ފުލުހުންގެ ސްޓްރެޓެޖިކު ޕްލޭން
ބައްލަވަ އިލައްވައި ، އަދި އޭގެ މައްޗަށް ހެދެމުންދާ އެކްޝަން ޕްލޭން ބައްލަވައިލެއްވީމާ ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާ މިއަދު
ބިނާކުރުމުގައި މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންގެންދާ މަސައްކަތް ވަރަށް ސާފުކޮށް، ވަރަށް ރީތިކޮށް ފެންނަން
އޮންނާނެ. އަޅުގަނޑު ހިތުން ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި މި ވޭތުވެދިޔަ ފަނަރަ އަހަރުގެދުވަހުގެ ތަޖުރިބާއަށް ބިނާކޮށް މިއަދު
މި ދަނި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވަރަށް ހަލުވިކޮށް ކަންކަން އިޞްލާޙުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރެވެމުން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި؛ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! ކާށިދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭ ނުކުތާ.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ ކީއްވެގެންތޯ އެފަދަ ބޮޑު ބަޣާވާތެއް
ހިނގައިދިޔައިރު ފުލުސް އޮފީހުން ތަޙްޤީޤުނުކޮށްގެން މި އުޅެނީ؟ ކުރަން ކާކުތޯ ހުށަހަޅަންޖެހެނީ؟ މިއަދު
13

އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގަ އި 2019 ވަނަ އަހަރު މި މަޖިލީހުން ބޭނުންވޭ ސާފުވާން، ނިޒާމީ ގޮތުން ވެސް މި މައްސަލަ
ބަރާބަރަށް މިނިސްޓަރު އަމިއްލަފުޅަށް ހުށަހަޅައިގެން ފުލުހުން ބަލައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް
ޝަރީފް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް ނަގަންޖެހޭނީ އެއީ މިތާނގައި ގަވާއިދާ ޚިލާފު ކަމެއް ހިނގާ ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ. ދެންމެ
ގަވާއިދާ ޚިލާފު ކަމެއް ހިނގީ މާ އަޅުގަނޑު ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް މި ނެގީ. ގަވާއިދާ ޚިލާފު ކަމަކީ، ސުވާލު ކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ހޯދުމުގައި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ނިޒާމީ ނުކުތާ ނަންގަވައި، އާ ގަވާއިދުގެ ދަށުން އަމުދުން ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް
ސުވާލުކުރާ ގަޑީގައި ނުވެސް ނެނގޭނެ. ކޮންކަމެއްތޯ މިތާނގައި ގަ ވާއިދާ ޚިލާފަށް ހިނގަނީ؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
މިކަމަށް އިންކާރުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް އިލްތިމާސްކުރަން، ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ނިޒާމީ ނުކުތާ ނުދިނުމަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ފަރެސްމާތޮޑާ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ލަޠީފަށް.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ 7 ފެބުރުވަރީ އަށް ފަހު
ޤައުމަށް ދިމާވީ ހީވެސްނުކުރާ ފަދަ ހިތްދަތި ކަންތައްތަކޭ. ޤައުމުގެ ވިޔަފާރިތައް ބަނގުރޫޓުވެ، ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް
ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކާ ކުރިމަތިލާންޖެހުނީ. މިކަމުގެ ޒިންމާވާންޖެހޭ ފަރާތްތައް މި ޤައުމުގައި އެބަތިބި. މިހާރު
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަކީ އޭރު އެ ހާދިސާގެ އެންމެ ކުރީގައި ހުންނެވި ބޭފުޅާ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ޒިންމާތަކުން
ރެވިވެވަޑައިގެންނެވުމަށްޓަކައި ތި ދައްކަވާ ބަހަނާތަކެއް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުނުކުރެވޭތީ، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވަނީ 7 ފެބުރުވަރީގައި މަނިކުފާނު ބައިވެރިވިންތޯއޭ؟ މިއަދު ވަޒީރަކަށް އިންނެވިކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ މި ސުވާލު ޖަވާބު ދެއްވެން ވާނެ ކަމަށް.
14

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 7 ފެބުރުވަރީގައި ހިނގަ އިދިޔަ ކަންތައްތައް އޭރުގެ އެ ހާލަތު އޮތް ގޮތުން ބަލައި
ދިރާސާކުރުމަށްޓަކައި ދުނިޔޭ ފެންވަރުގައި ކޮމިޝަނެ އް އެކުލަވައިލެވި، ނުވަތަ ދުނިޔެ ގަބޫލުކުރާ ފެންވަރުގެ
ކޮމިޝަނެއް އެކުލަވައިލެވި ، އޭގެ މައްޗަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިގެންގޮސްފައިވޭ. އަދި އޭގެ ނަތީޖާއެއްއެއްގެ ގޮތުން
އޭރުގައި ތައްޔާރުކުރެވުނު ރިޕޯޓުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ކުރިންވެސް އިޝާރާތްކުރި ފަދައިން، ދެވިފައިވާ ގައިޑްލައިންގެ
ތެރެއިން ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ތަޙްޤީޤެއް ހިންގި، އެ މައްސަލަ ބެލިފައިވޭ. ދެން އެ މައްސަލަ ބެލިފައިވާބެލުންތަކުގައި
އިތުރު މައްސަލައެއް ހުރި ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު ހިތުން އެއީ އެ މައްސަލަ އަލުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް ޓަކައި
ހުށަހެޅެންޖެހޭ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން ކުރެވެން ވާނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރު ގޮތަކަށް އެ މައްސަލައަށް އަނބުރާ
ދެވޭނެ މަގެއް އަޅުގަނޑަކަށް ފެންނާކަށް ނެތް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
އަޅުގަނޑަށް މިހާރު ވަގުތު އޮތީ އެއް ސުވާލަށް. އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިއަދުގެ ސުވާލާ މާބޮޑު ގުޅުމެއް ހުރި
ސުވާލެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އިއްޔެ ފާސްކޮށްފިން ސަގާފީ ތަރިކަ އާ ބެހޭ ބިލު. މި ބިލުގައި ސިޓީ
ޕޮލިހުން ރަށްރަށުގައި ހުންނަ ތަރިކަ ބަލަހައްޓައިދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކޮށްފިން. އެހެންވީމާ، މިކަމާ
ބެހޭ ގޮތުން ސިޓީ ޕޮލިސް ކިހާތަނެއްގައި ތި ބޭފުޅުން ހެދޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރަންތޯ؟ އަދި ރަށްރަށުގައި ޕޮލިސް
ސްޓޭޝަންތައް ނެހެދި ހުރި ރަށްރަށުގައި ކިހާ ދުވަސްވަރެއްގެ ޕޮލިސް ސްޓޭޝަނެއް ހެދިގެންދާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ އަމިއްލަ އިޢުތިރާފުން ވެސް ގުޅުން ކުޑަ ކަމަށް
ވިދާޅުވެއްޖެ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަރިހުން އަޅުގަނޑު މި އެދެނީ ޖަވާބު ދެއްވަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ
މިންވަރަކަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ސަރުކާރުން އެކަށައަޅާފައިވާ ނިޒާމަކީ، ރާއްޖޭގެ މީހުން ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ވެސް
ފުލުހުން ތިބެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުމަށް. ނަމަވެސް، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން، މިއަދު ވެސް ފުލުހުންގެ
މުއައްސަސާއަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޖެޓަކީ ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ދެވަނަ އަށް އެންމެ ބޮޑު
ބަޖެޓުކަމުގައި ވީހިނދު ވެސް ، އަތޮޅުތެރޭގައި ހުރިހާ ރަށެއްގައި ފުލުހުން ބޭތިއްބުމަށް ކުރަންކުރަންޖެހޭ ޚަރަދާއި
ހޯދަންޖެހޭ ވަސީލަތްތަކަށް ބަލާއިރު، އެއް ފަހަރާ މި ކަންކަން ޤާއިމުކުރުމަކީ ފުލުހުންނަށް އަދި އެ ޤާބިލުން ލިބިފައިވާ
ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ އުސޫލުތަކަކަށް ބަހާލައިގެން ، އަހަރުތަކެއްގެ މައްޗަށް
ބަހާލައިގެން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް ދެތިން އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކުގައި ނުވަތަ
މީހުން ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ފުލުހުން ޤާއިމުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖައްސަމުން. އެގޮތުން، މި އަންނަ މަހުގެ
ތެރޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރަނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަތަރު ނުވަތަ ފަސްވަރަކަށް ރަށުގައި ފުލުހުންގެ
މަރުކަޒު ޤާއިމުކުރެވޭނެ ކަމަށް. އާދެ! އެގޮތުން އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން، ކުރިއަށް އޮތް ތިން އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި
ރާއްޖޭގައި މީހުން ދިރިއުޅޭ އެއްވެސް ރަށެއްގައި ފުލުހުން ނުތިބެނުދާނެ ކަމަށް. އާދެ! އެގޮތުން ފުލުހުންނަށް
އިސްކަންދޭ ތަރުތީބުގެ ތެރެއިން، ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ހަވާލުކުރެވި ، ޒިންމާތައް ހަ ވާލުކުރެވި، ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި
ބިލު ވެސް ގާނޫނަކަށް ވެ އްޖެ ހިނދެއްގައި ފުލުހުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާއެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިގެންދާ ހިނދު،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެކަން ވެސް ކުރެވޭނެ. އާދެ! ފުލުހުންގެ ޒިންމާތަކަކީ ބޮޑު، ބުރަ، އުނދަގޫ ޒިންމާތަކެއް
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ހިނދު، އެ ޒިންމާ އަދާކުރުމަށް ފުލުހުން ބިނާކުރުމުގެ މަސައްކަތް ސަރުކާރުން
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންގެންދާ ނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެވަނަ މަސައްކަތަކީ އެޖެންޑާގައި ހިމެނޭ، ތުލުސްދޫގެ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް، މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް އައްޝަ އިޚް ޢިމްރާން ޢަބްދުاާلهއ ކުރައްވާ
ސުވާލު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް
ސުވާލުކުރެއްވުމަށް.
16

ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސު ވާލު؛ 2/2010 (މާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ގާނޫނު)ގެ ދަށުން
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް މާފު ނުދެވޭ ބޮޑެތި ކުށްވެރިންގެ ތެރެއިން ކުށްވެރިން، 19ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
އިންތިޚާބާ ދިމާކޮށް ދޫކޮށްފައިވާކަމުގެ ވާހަކަ ދެކެވެއެވެ. 1 ފެބުރުވަރީ 2018 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 20 ޖޫން
2019 ވަނަ ދުވަހާ ހަމައަށް، ޖަލުހުކުމުގެ މުއްދަތުން ބައެއް އުނިކުރުމުގެ ސަބަބުން ކަމަށް ވިޔަސް، ގާނޫނުގެ
ފަސްވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ބޮޑެތި ކިތައް ކުށްވެރިން މިނިވަންކޮށްފައިވޭތޯ؟ އެއީ ބޮޑެތި ކުށްތަކުގެ ތެރެއިން
ކޮންކުށްތަކެއްގެ ކުށްވެރިންނެއްތޯ؟ އަދި މަތީގައި ދެންނެވި މުއްދަތުގައި އެފަދަ ކިތައް ކުށްވެރިންގެ ޙުކުމުގެ މުއްދަތުން
ބައެއް އުނިކުރުމަށްފަހު ތިޔަ މިނިސްޓްރީއަށް އަންގާފައިވޭތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުސަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން. އާދެ! ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބާ
ދިމާކޮށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކުށްވެރިންނަށް ލުޔެއް ނުވަތަ މާފެއް ދެއްވާ ފައެއް ނެތް. ނަމަވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން، ރާއްޖޭގައި ވެސް އަދި ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް އަލަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމަށް ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އިސްވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ބޭފުޅަކު ހަމަޖެހިގެންދިއުމަކީ އެ ވަގުތަކަށް
ރައްޔިތުންގެ ހާލަތު ބެއްލެވުމަށްފަހު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މާފު؛ އާއްމު މާފެއް ދެއްވުމުގެ އުސޫލެއް ގެންގުޅެވެމުންދާތީ،
ރާއްޖޭގައިވެސް އެ އާދަކާދައާއި ސަގާފަތް ދެމިގެން ގޮސްފައިވާތީވެ، އަދި ރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކުގައި ޙައްޤު ނޫން ގޮތުގައި
މުއްދަތު ހޭދަކުރަމުންދާ ބައެއް ފަރާތްތައް ހުރި ކަމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ގަ ބޫލުކުރެވޭތީވެ ، ރައްޔިތުންގެ
ތެރެއިން، ރައްޔިތުންގެ ހާލުތައް ދެނެގަނެ، ޖަލުތަކުގައި ތިބި ފަރާތްތަކުގެ ކުށްތަކަށް ނުވަތަ އަދަބުތަކަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ދެވެން އޮތް ލުޔެއް ނުވަތަ މާފު ބެއްލެވުމަށްފަހުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ ބައެއް
ކުށްވެރިންނަށް މިދިޔަ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މާފުދެއްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ
އެންމެ މުހިންމު އެއް ނުކުތާއަކީ، 6 އެޕްރީލުގެ ކުރިން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދެއްވި ލުޔަކުން ނުވަތަ މާފަކުން ވިޔަސް
ކުށްވެރިން މިނިވަންވެގެން ގޮސްފައިނުވާކަން. އާދެ! 6 އެ ޕްރީލުގެ ކުރިން މާފުދެވި، މިނިވަންވެގެންގޮސްފައިނުވާކަން
އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރަން. އާދެ! މިދިޔަ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދެއްވާފައިވާ ލުއި
17

ނުވަތަ މާފުގެ ސަބަބުން 206 ކުށްވެރިން ޖަލުން މިނިވަންވެގެންގޮސްފައިވޭ. އާދެ! މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މާފުދެއްވުމުގައި އަސާސަކަށް ބައްލަވާފައިވަނީ، މާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ގާނޫނަށް
ބައްލަވަ އި، އެ ގާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން. އާދެ! ގާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ،
ތިރީގައި ބަޔާންވެގެން އެވަނީ، މި ގާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުށް މާފުކޮށްދެވިގެން ނުވާނެ ނުވަތަ އެ
މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން އަދަބު ފަސްކުރެވިގެންނުވާނެ ނުވަތަ މި ގާނޫނުގެ އެހެންވެސް މާއްދާއެއްގެ ދަށުން ކުށް
މާފުކޮށްދެވިގެންނުވާނެ ކުށްކުށޭ. އެހެންނަމަވެސް އެ ކުށްކުށުގެ އަދަބުގެ މުއްދަތު މި ގާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ
ދަށުން ކުރުކޮށްދިނުމަށް ނުވަތަ އެ މާއްދާގެ (ރ)ގެ ދަށުން އަދަބުގެ ބާވަތް ލުއިކޮށްދިނުމަށް ނުވަތަ ގާނޫނުގެ
އެހެންވެސް މާއްދާއެއްގެ ދަށުން ލުއިކޮށްދިނުމަށް މި ގާނޫނު ހުރަހެއް ނާޅައޭ. އާދެ! ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދެއްވާފައިވާ
ލުއިތަކާއި މާފު ބިނާކޮށްފައިވަނީ މި އަސާސްގެ މައްޗަށް. އާދެ! އެ ގޮތުން މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި މި ވަނީ ،
މީހަކު މެރުމުގެ ކުށް. އިސްލާމީ ޝަރީއަތުގެ ހައްދު ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށް، ޓެރަރިޒަމްގެ ކުށް، ކުޑަކުއްޖަކަށް ޖިންސީ
ގޯނާ ކުރުމުގެ ކުށް، މަސްތުވާ ތަކެތީގެ ވިޔަފާރީ ގެ ކުށް، ގަދަކަމުން ބަދުއަޚުލާޤީ ޢަމަލު ހިންގުމުގެ ކުށް، އެއްޖިންސުން
ގުޅުން ހިންގުމުގެ ކުށް. އާދެ! މީގެ އެއްވެސް ކުށަކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މާފުދެއްވާފައިނުވާކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން. އާދެ! އެހެންނަމަވެސް މި ގާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ، މިފަދަ ބައެއް
ކުށްތަކަށް ލުއިދެއްވާފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އާދެ! އެގޮތުން، މި ކުށްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ 79
ކުށްވެރިޔަ ކަށް އަދަބު ލުއިކޮށްދީފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އާދެ! އޭގެތެރޭގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ
ވިޔަފާރިކޮށްފައިވާ ބައެއް މީހުންނާއި، ދީނުގެ ބައެއް ހައްދުތަކަށް އަރައިގަނެ، ރާބޮއިފައިވާ ބައެއް މީހުންނާއި، އަދި
ވައްކަންކޮށްފައިވާ ބައެއް މީހުން މީގެތެރޭގައި ހިމެނިގެންވޭ. އެހެންނަމަވެސް ކުރިންވެސް އިޝާރާތްކުރި ފަދައިން، މީގެ
އެއްވެސް މީހަކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މާފުދެއްވާފައެއްނު ވޭ. މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުން އެ ކުށްތަކަށް
އަދަބު ލުއިކޮށްދީފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އާދެ! ކުރިން ދެންނެވުނު ފަދައިން، މުޅި ޖުމުލަ މިދިޔަ މުއްދަތުގެ
ތެރޭގައި ؛ އާދެ! 18 ޑިސެންބަރުން 20 ޖޫންއާ ހަމައަށް ޖަލުން މިނިވަންވެފައިވަނީ 206 ކުށްވެރިން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލަނީ އިތުރު ސުވާލު ކުރެއްވުމަށް.
އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
18

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ލިބިގެންވާ
އިޚްތިޔާރެއް. އެހެންނަމަވެސް، ކޮންމެ ވަގުތަކު ވެސް އެކަން ކުރެވިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބޮޑަށް މި
ފެންނަނީ، އިންތިޚާބުތަކާ ދިމާކޮށާއި އަދި ވަކިން ޚާއް ޞަކޮށް ރަމަޟާން މަހާ ދިމާކޮށް، ޖިންނި ޝައިތާނުން
ކަސްތޮޅުއެޅުވޭ މި މަހުގައި ރަތްލާޖެހި ބޮޑެތި ކުށްވެރިން ބައިބަޔަށް ވަރަ ފަޅުވަމުންދާ ތަން. އެއީ ދިވެހި ރައްޔިތުން
އެހާ ބޮޑަށް ބަލައިގަންނަ ކަމެއް ނޫން. މިއީ ރާއްޖޭގައި އޮތް ސަގާފަތެއް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ މި ސަރުކާރުން މި
ސަގާފަތް ދަމަހައްޓާނެތޯއޭ ނުވަތަ ނޫންތޯއޭ؟ ރައްޔިތުން އެދޭ ގޮތަކީ ރަމަޟާން މަހާ ދިމާކޮށް އެގޮތަށް ބައިބަޔަށް
ކުށްވެރިން ދޫނުކުރުން. އަދި އިންތިޚާބުތަކާ ދިމާކޮށް ވެސް ދޫނުކުރުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިކުރިންވެސް އަޅުގަނޑު އިޝާރާތްކުރި ފަދައިން، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ގާނޫނުގައި ހިމެނޭ ބޮޑު އެއްވެސް
ކުށަކަށް މާފެއް ދެއްވާފައެއް ނުވޭ. އަދި އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މަސްތުވާތަކެތީގެ ވި ޔަފާރީގެ
ކުށުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ލުއިކޮށްދެއްވި ކުށްވެރިންނަށް ބަލާއިރުގައި މި ގާނޫނަށް ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް،
މަސްތުވާތަކެތީގެ ގާނޫނަށް ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް ނުވަތަ ވަރަށް ބޮޑު އިޞްލާޙެ އް އައިސްފައިވަނީ. މަސްތުވާތަކެތީގެ
ވިޔަފާރިކުރުން ކަމުގައި، ކުރީގައި ވިޔަފާރި ކުރުމުގެ ނަމުގައި ނުވަތަ އަތުގައި ކޮންމެ އަދަދެއް ބަހައްޓައިގެން ހުރި
މީހަކު ވެސް ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ކުށުގައި އޭނާގެ މައްޗަށް ކުށްސާބިތުކޮށް 25 އަހަރަށް ޙުކުމްކުރެވިދާނެ. އާދެ!
އެހެންނަމަވެސް ގާނޫނަށް ގެނެވިފައިވާ އިޞްލާޙަށް ބަލާއިރުގައި 14 ގުރާމަށްވުރެ މަދުން އެ މީހެއްގެ އަތުގައި ހުރެއްޖެ
މީހަކީ ވިޔަފާރީގެ ގޮތުގައި މަސްތުވާތަކެތި ބަހައްޓާފައި ހުރި މީހެއްގެ ގޮތުގައި މިއަދަކު ގާނޫނު ނުދަނޭ. ނުވަތަ ގާނޫނު
ޤަބޫލުކުރަނީ ވިޔަފާރިކުރުމަށް މަސްތުވާތަކެތި އަތުގައި ބަހައްޓާފައި ހުރި ކަމަށް ވާނަމަ 14 ގުރާމަށްވުރެ އިތުރަށް
ހުރެދާނެ ކަމަށް. އާދެ! ކުރިން އަޅުގަނޑު އިޝާރާތްކުރި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ މީހުންގެ އަދަބު ލުއިކޮށްދިން
މީހުންގެ ތެރޭގައި ގުރާމެއް ވެސް ހަމަނުވާ ފަދަ ފަރާތްތަކަށް މަސްތުވާތަކެތި ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ނަމުގައި 25 އަހަރަށް
ޙުކުމްކޮށްފައި ތިބި މީހުން އެބަތިބި. އާދެ! އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިގެން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަދަބު
ލުއިކޮށްދެއްވާފައި ވަނީ. އާދެ! ބައެއް ފަހަރަށް އެއް ގުރާމު، ދޮޅު ގުރާމް ނުވަތަ ގުރާމެއް ހަމަނުވާ މީހުންގެ މައްޗަށް
މަސްތުވާކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ކުށުގައި 25 އަހަރަށް ޙުކުމްކޮށްފައި އެބަހުރި. އަދި އެ ފަދަ މައްސަލަތައް ބަލަމުން
އެބަ ގެންދޭ. އާދެ! ކޮންމެއަކަސް، ދެންމެ ސުވާލުގެ މައިގަނޑު ބަޔަށް ބަލާއިރުގައި ؛ އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު
19

ސަރުކާރުގެ ޖަލުތަކުގެ ނިޒާމު ބައްޓަންކުރަމުން މި ދަނީ، ޖަލުތަކުގައި ބަންދުކުރެވިފައި ތިބޭ މީހުން، އެ މީހުން
ކުށްތަކުން ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި ތަފާތު ރިހެބިލިޓޭޓިވް ޕްރޮގުރާމް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަގުތު އަރުވާ އިނގޭތޯ. ނޫން، ނޫން، ކުރިއަށްގެންދަވާ އިނގޭތޯ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
ވަގުތު އަރުވަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތަފާތު ރިހެބިލިޓޭޓިވް ޕްރޮގުރާމްތައް ހިންގައިގެން ބޮޑެތި ކުށްތަކުން ޖަލުގައި ތިބޭ ގައިދީން
ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި. އަދެ! އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު؛ އާދެ!
މިކަންކަމުގައި، ޚާއް ޞަކޮށް ޔޫ.އެންއާ ގުޅިގެން، ޔޫ.އެން އޯ.ޑީ.ސީއާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ޖަލުތަކުގައި
ފެށުމަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ޕްރޮގުރާމުތައް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް ގެންދެވޭ ހިނދު، ޖަލުތަކުގައި ބަންދުކުރެވިފައި
ތިބޭ ގައިދީންނަށް އަޅުގަނޑުމެންދޭ ތަމްރީނާއި ތަޖުރިބާގެ ތެރެއިން، އިރާދަކުރެއްވި އްޔާ ބޮޑެތި ކުށްތަކަށް އަރައިގަތުމުން
ސަލާމަތްކުރެވޭނެ ކަމަށް. އާދެ! އެހެންކަމުން އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރަނީ، ޖަލުތަކުގައި ބަންދުކުރެވޭ ގައިދީންގެ
ތެރެއިން ރައްޔިތުންގެ ތެރެއަށް ނުވަތަ އެ މީހުން ޖަލުން ބޭރަށް އެނބުރި ނެރެވިގެންދާ ކުށްވެރިން ވެގެންދާނީ
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ނުވަތަ މުޖުތަމަޢަށް ފައާިދުހރި ބައެއް ގެ ގޮތުގައި އެ މީހުން
ތަމްރީނުކުރެވުމަށްފަހުގައި ނޫނީ ދެން ޖަލުން އެ މީހުން ބޭރުނުކުރެވޭނެ ކަމަށް. އާދެ! މި އަސާސްގެ މައްޗަށް
އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރުން. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ތި ވިދާޅުވާހެން ވަކި މޫސުންތަކާ
ދިމާކޮށް ބޮޑެތި ކުށްވެރިން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ނިކުމެގެންނުދާނެ ކަމަށް. އާދެ! އެކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ޖަލުތަކުގެ
މުޅި ނިޒާމު އަޅުގަނޑުމެން ބައްޓަންކުރެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރު ޞަތުއަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިހާދަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިހާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
20

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަ ބޫލުކުރަން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ވަރަށް ބައިވަރު ޖަލުތައް
ބޭނުންވާކަން، ކުށްވެރިން ބައިތިއްބާނެ ތަންތަން ނެތިގެންކަން މި އުޅެނީ. އަޅުގަނޑު ގެ ސުވާލަކީ ، އައްޑޫ ސިޓީގައި
މިހާރު 1 ކިލޯމީޓަރުގެ ބިމެއްގައި ހެދެމުންދާ އިމާރާތަކީ އެއީ ކުށްވެރިން ލާން ހަދާ ޖަލެއްތޯ ނުވަތަ އިންޑިއާއަށް
ވިއްކައިލާފައި އޮތް ބިމެއްތޯ؟ ނުވަތަ އިންޑިއާއިން ތި ބޭފުޅުންނާ ގުޅިގެން ހަދަމުންގެންދާ މިލިޓަރީ ބޭސްއެއްތޯ ނުވަތަ
ކޮންތަނެއްތޯ ސާފުކޮށްލަދޭފާނަންތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުސަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މި މިވަގުތު އައްޑޫގަ އި އަޅުގަނޑުމެން ޖަލެއް ހަދަމަކުން ނުގެންދަން. އާދެ! އެހެންނަމަވެސް، ކުރިއަށް
ޕްލޭންކުރެވިފައި ހުރި ޕްލޭންތަކަށް ބަލާއިރު ރާއްޖޭގެ އެއް ސަރަހައްދެއްގައި ކުށްވެރިން ގެންގުޅުމަކީ، ކުށްވެރިން
ބެލެހެއްޓުމާއި އަދި ސެކިއުރިޓީގެ ގޮތުންނާއި އަދި ރައްޔިތުންނަށް ލިބެންޖެހޭ ޚިދުމަތްތަކާއި، އެ މީހުންނަށް އަދި
ކުށްވެރިންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭ އިނާޔަތްތަކަށް ބަލާއިރުގައި އެކަންކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ދަތި ކަމަކަށް ވާތީވެ، ރާއްޖޭގެ
އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި ޖަލު އިމާރާތްކޮށް، ނުވަތަ ތަރައްޤީކުރުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ނުވަތަ މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަމުންގެންދާ އެކަމަށް ޕްލޭންކުރަމުންގެންދާ ކަންކަން. އަދި އޭގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަނީ އުތުރުގައާއި ނުވަތަ ދެކުނުގައި ޖަލެއް ހަދައި ، މިއަދު މާލޭ ސަރަހައްދުގައި ޖަލުގައި ގެންގުޅޭ އާބާދީ
ކުޑަކޮށް. އެ ޖަލުތަކުގައި ރިހެބިލިޓޭޓިވް ޕްރޮގުރާމްތައް ހިންގުމަކީ ސެކިއުރިޓީގެ ގޮތުން ވެސް ރައްކާތެރިކަން ލިބި،
އަދި އެމީހަކު ރިހެބިލިޓޭޓްކުރުމަށް ފަސޭހަވެގެންދާނެ ގޮތެއް ކަމަށް ވެގެންދާނެ ކަމަށް. އާދެ! ކުރިން އިޝާރާތްކުރި
ފަދައިން، އައްޑޫ ސިޓީގައި މިއަދު ޖަލެއް އިމާރާތްކުރުމުގެ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް އަދި ކުރެވެމަކުންނުދޭ. ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ޖާބިރަށް.
اله
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
21

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ފުރަތަމަ ކޮށްލާ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ، ޖަލުގައި މީގެ
10 އަހަރުއްސުރެ ޤާނޫނުއަސާސީ އުފަންކުރީއްސުރެ ވެސް ޙުކުމްކޮށްފައި ތިބި މީހުންނަށް ޖުޑީޝަލް ސިސްޓަމެއް ނެތި
ޙުކުމްކޮށްފައި ތިބި މީހުން ވެސް މިހާރުވެސް ޖަލުގައި އެބަ ތިއްބޭ. ކީއްވެގެންހޭ ޢަފޫޢާއް މެއް ނުނެރެގެން މި އުޅެނީ؟
ދެވަނަ ސުވާލަކީ ޑުރަގު؛ ހައި ޑުރަގްސް ރާއްޖޭގައި އެލެފަންޓް ޓްރޭންކިއުލޭޓަރ ކަހަލަ އެއްޗެހި، ވަރަށް ބާރުގަދަ
ޑުރަގު ބޭނުންކުރަނީ އިއްޒަތް ތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރާ އަޅުގަނޑުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ލީގަލް މެރިޖުއާނާ
ރާއްޖޭގައި ހުއްދަކުރުމަށް މަނިކުފާނު ކީއްވެގެންތޯ ނުވިސްނަނީ؟ ދުނިޔޭގެ މިހާރު އެއީ މެޑިކަލް ބޭހެއްގެ ގޮތުގައި
ބޭނުންކުރާ އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން އެތައް ބަޔަކު، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ރަނގަޅަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޖަލުގައި ތިބި ގިނަ މީހުންނަކީ ބުއްދިއެއް ހުރި މީހެއް ވެއްޖެއްޔާ ޖަލުގައި ތިބީ. އެއީ ތިޔަ
ވިދާޅުވާ ގުރާމުތަކަށްތުރެ ދަށުން އޮޕަރޭޓުކުރި މީހުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އާދެ! އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި ވާހަކަ ފެށުނީއްސުރެ
އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކާ މާފު ދިނުމުގެ ވާހަކައަކީ ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި އަސާސާ ވަރަށް ގުޅުންހުރި ކަމެއް. އާދެ! މިއަދު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް އަދި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ބަލަމުން މި ގެންދަނީ ޖަލުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތެއްގައި
ތިބުން އެންމެ އެކަށީގެންނުވާ ބަޔަކު ތިބި ކަމަށް ވާނަމަ، އެފަދަ ބަޔަކަށް ލުޔެއް ނުވަތަ މާފެއް ލިބިގެންދާނެ ގޮތަކަށް
ކަންކަން ބައްޓަންކުރުން. އޭގެތެރެއިން ފާހަގަކުރެވޭ އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ކުރިން އިޝާރާތްކުރި،
މަސްތުވާތަކެތީގެ އަތުގައި ބެހެއްޓިފައިވާ މިންވަރުގެ މަ އްސަލައަށް ބަލައި، އެ މީހުންގެ އަދަބަށް ލުއި ލިބި،
ރިހެބިލިޓޭޓްކުރުމުގެ މެކޭނިޒަމެއް ޤާއިމުކުރުމުގެ ވިސްނުން އެބަ ގެންގުޅެން. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އު އްމީދުކުރަނީ،
ޖަލުގެ ތެރޭގައި އަދަބު ލުއިކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނުވަތަ ޕެރޯލް ދެވޭނެ ގޮތެއް ފެންނަން އޮތް ފަރާތްތަކަށް އެގޮތެއް
ތަނަވަސްކޮށްދިނުމަކީ ސަރުކާރުގެ މުހިންމު ވިސްނުމެއްގެ ގޮތުގައި. އާދެ! އެ މަގުން މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދާ ވާހަކަ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. އާދެ! ކޮންމެޔަކަސް ރާއްޖޭގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ
އެއްވެސް ބާވަތެއް ލީ ގަލްކުރުމުގެ މައްސަލައަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން ރާއްޖޭގެ އެންމެން، ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ވިސްނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އާދެ! ދީނުގައި ޙަރާމްކުރައްވާފައިވާ އެއްވެސް ކަމެއް ހުއްދަކުރުމަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އާދެ! މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން...
22

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވަނިކޮށް، އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި އެއީ ރަނގަޅު ؛ ގަވާއިދުން އިއްޒަތްތެރި، އިއްޒަތްތެރި... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަނޑު މި ދެކެނީ،
އަޅުގަނޑު؛ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މި ދެކެނީ އިއްޒަތްތެރި ؛ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ޔަޤީންކޮށްގެން މި ހުރީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ
ޖަވާބު ނިމޭއިރުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތިޔަ ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ފުރިހަމަ ޖަވާބު އޭގައި ހިމެނިގެންދާނެ ކަމަށް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި އިންނަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ ސުވާލު ޖަވާބު ވަޒީރު ދެއްވައި ނިމެންދެން. އިއްޒަތްތެރި
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިން އިޝާރާތްކުރިހެން އިސްލާމްދީނުގައި ޙަރާމްކުރެވިފައިވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ހަލާލުކުރުމަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އާދެ! އެއީ އެކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ރާއްޖޭގައި ހުއްދަކުރެވޭނެ
ކަންތައްތަކާއި، ހުއްދަކުރެވޭނެ ތަކެއް ޗާއި ، އެ ތަކެތީގެ އުސޫލްތައް ކަނޑައެޅުމާއި، އެ ތަކެތީގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް
ގާނޫނުހެދުމަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޒިންމާއެއް، މަސްއޫލިއްޔަތެއް. އާދެ! އަޅުގަނޑުގެ ހިތުން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ
އަމާންކަމާއި، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ސުލްޙަމަސަލަސްކަން، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ކަށަވަރުކުރުމުގައި،
އެކަމުގައި ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކޮށްދެއްވަ އި، އެކަންކަން ތަންފީޒުކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކާ
ހަވާލުކުރާނެކަމާ ދޭތެރޭ އަޅުގަނޑު ޔަޤީންކުރަން. އާދެ، އެހެންކަމުން، މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާއިން ރާއްޖެ
ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތުގައި ހެދެންޖެހޭ ގާނޫނުތަކާއި، ގާނޫނުތަކަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތައް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ގެނެސްދެއްވަ އި، އެކަންކަމާ ގުޅުންހުރި ފަރާތްތަކަށް އަންގަވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ކަށަވަރުކުރަން. ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މާވަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ސަޢީދަށް.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
23

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުށްކުރީމާ ކުށަށް މާފު ވެސް ދޭންޖެހެނީ. އަޅުގަނޑު ، މި ސުވާލާ ހަމަ ވަރަށް
ބޮޑަށް ގުޅުންހުރި ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. 7 ފެބު ރުވަރީގައި ހިނގަ އިދިޔަ ހާދިސާގައި އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން
ކޯނި ރިޕޯޓުން ގަނޑެއް މަދުވިތޯ، ގިނަވިތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިފަވީ އެއީ ބަޣާވާތެއް ކަމަށް. އޭރު
މީޑިއާތަކުގައި ވެސް ދައްކަމުންގެންދިޔަ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ކޯނީ ރިޕޯޓުން އަނެއްކާ ސިންގަޕޫރުގެ
މީހަކު، ކޮންމެވެސް ވިޔަފާރި ވެރިއެއްގެ ފަހަތުގައި ހުރެގެން މިކަން ކުރި ވާހަކައެއް އަޑުއިވިގެން ދާ ހާލަތްތަކެއް ހުރި
ކަމަށް ވާނަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޑަބަލް ބަޣާވާތެއް އެ ކުރެވެނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ
ޖަވާބެއް އަޅުގަނޑު ބޭނުން އިނގޭތޯ. އެ ޖަވާބު ލިބިގެން ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކަށް ޙައްލު ލިބިގެން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިކަމެތި ރައްޔިތުންނަށް ޙައްލު ލިބިގެ ންދާނީ. އޭރުގެ ރައީސަކީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ދަތި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ތި ސުވާލު، މިއަދުގެ މި ސުވާލާ
ގުޅުވަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރައްވާ ސުވާލުގެ މުހިންމުކަމާއި، އޭގެ ބޭނުންތެރިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު
އެއްޗެއް ދަންނަވަނީކީ ނޫން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު ލިބިވަޑައިގަންނަވާ ލިޔުމުން
ސުވާލު ފޮނުއް ވަ ވަން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙަސަން ލަޠީފަށް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވިދާޅުވެދެއްވަފާނަންތޯ ވާނުވާއެއް
ނޭނގޭ ގޮތަށް ، ވަކި މުއްދަތެއް ނެތް ގޮތަށް ބަންދުކުރެވިފައި ކިހާ މީހުންނެއް ޖަލުގަޔާއި އަދި އެނޫންވެސް
ތަންތަނުގައި ތިބި ނަމަ ތިބިކަން؟ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ވަރަށް ބޮޑަށް މާފަށް އެދެން. ސީދާ އެގްޒެކްޓު ނަންބަރެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ. އެހެންނަމަވެސް، ތިން
ސަތޭކައަށްވުރެ ގިނަ އަދަދެއް، ހަތަރު ސަތޭކައާ ކައިރިކުރާ އަދަދެއްގެ މީހުން ޙުކުމްކުރެވެންދެން ރިމާންޑަށް
24

ޙުކުމްކުރެވިފައި އެބަތިބި. ނުވަތަ ބަންދުކުރެވިފައި އެބަތިބި. އާދެ، މި މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން
މިހާރުވެސް ސުޕްރީމް ކޯޓާ އެކުގައި ދެ ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވައިފިން. އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓާ އެކުގައި ވެސް ބައްދަލުވުމެއް
ބާއްވައިފިން. ޝަރީޢަތްތައް އަވަސްކުރެވި، މި މައްސަލަތަކަށް ދާއިމީ ނިމުމެއް؛ އެއީ ކުށް ސާތިބުވުން ކަމަށް ވިޔަސް ،
އަދި ސާބިތުނުވުން ކަމަށް ވިޔަސް، ދާއިމީ ޙައްލެއް ގެނައުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން ދެވެން އޮތް ހުރިހާ
އެއްބާރުލުމެއް ނުވަތަ އެކަމުގައި ކުރެވެން އޮތް ކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައި ހޯމް މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ނުވަތަ ފުލުހުންގެ
ފަރާތުން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް
ކޮމިޝަނުން ވަނީ މި މަޖިލީހަ ށް ރިޕޯޓެއް ހުށަހަޅާފައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ނުނިމި ހުރި މައްސަލަތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން.
އޭގެ އަދަދުތަކާއި އަދި ބައެއް ތަފްސީލާ އެކުގައި. އޭގެތެރޭގައި ނުނިމި ހުރި ސަބަބު ބައެއް މައްސަލަތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން
ކޮންމެވެސް މިންވަރަކަށް ސާފުވޭ. އޭގެ ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި ހެކިން ހާޒިރުނުކުރެވުން. އަދި ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތް ވެސް
ބައެއް ފަހަރަށް ހާޒިރުނުކުރެވުން. ދައުލަތުގެ ވަކީލު ވެސް ބައެއް ފަހަރަށް ހާޒިރުވެވަޑައިނުގަތުން. އަދި ބައެއް ފަހަރަށް
ފަނޑިޔާރު ވެސް ހާޒިރުވެވަޑައިނުގަތުން. މިހެންގޮސް މި ބާވަތުގެ އެތައްއެތައް ކަމެއް ހިނގަ އި، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ
އެ ރިޕޯޓުގައި 10 އަހަރު ވެފައިވާ މައްސަލަތައް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެބަހުރި. ދެން މި މަޖިލީހުން ވަނީ ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުގައި އެދިފައި، ކޯޓުތަކުގައި އެހެން ހުރި މަސައްކަތްތައް ތާވަލުކުރެވި ގެންގޮސް ނިންމުމަށް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަފެނުމުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ މަސައްކަތް ހިނގާނެ. އަދި އަންނާނެ
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ދުވަހެއް ، ދާދި އަވަހަށް ކޯޓުތަކުގައި ވެސް މައްސަލަ ތޮއްޖެހިފައި ނުވާނެ ދުވަހެއް. އަޅުގަނޑު
އިއްޔެގައި އުކުޅަހު ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓާ ބައްދަލުވި. އެ ބޭފުޅާ އަތުގައި އޮތީ 16 މައްސަލަ. އަޅުގަނޑު އޭގެކުރީ
ހަފުތާގައި އިހަވަންދޫ ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓާ ބައްދަލުވި. އެބޭފުޅާ އަތުގައި ނުނިމި އޮތީ 3 މައްސަލަ. އެހެންނަމަވެސް،
މާލޭގައި ހުރި ބައެއް ކޯޓުތަކުގައި އެކަން ހިނގަނީ ހާހުން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތު އަރުވަނީ މަތިވެރި ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޒަރީރަށް.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޒަރީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ރާއްޖޭގެ ފަހުގެ ތާރީޚުގައި
ވެސް ހިނގައިދިޔަ ވަރަށް ހިތާމަވެރި ދީނީ މައްސަލައެއް ހިމަންދޫގެ މައްސަލަ. ހިމަންދޫގައި ހިނގަ އިދިޔަ ހިތާމަވެރި
ދީނީ ހަމަނުޖެހުމުގައި ވަރަށް ގިނަ ހިމަންދޫގެ ނިކަމެތި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ލާއިންސާނީ އަނިޔާތަކެއް ދިން.
25

އަދި އެ މައްސަލައިގައި ޓެރަރިޒަމުގެ ދަޢުވާ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކަށް ކުރެ އް ވި. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސަކަށް އިންނެވި ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ ވެރިކަމުގައި
ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކަށް މާފުދެއްވި އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ހިމަންދޫގެ މައްސަލައިގައި
މިހާރު އެއްވެ ސް މީހެއްގެ މައްސަލަ ނިމިފައިވޭތޯއޭ؟ ނުނިމިވޭތޯއާއި ، އަދި އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން އެއްވެސް
ފަރާތެއްގެ ޕާސްޕޯޓު ހިފަހައްޓާފައިވޭތޯއޭ؟ އަނެއް ސުވާލަކީ، ރާއްޖޭގައި ދީނީ ގޮތުން އެފަދަ ހަމަނުޖެހުމެއް
މުސްތަޤުބަލުގައި ހިނގިޔަނުދިނުމަށް ޓަކައި ކޮބައިތޯއޭ މިހާރު ތިބޭފުޅުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ހިމަންދޫގެ މައްސަލައިގެ ހުރިހާ ޑީޓެއިލްސްތައް އަޅުގަނޑަށް މިއަދު ބެލިފައެއް ނެތް. އާދެ! އެހެންނަމަވެސް،
ދެންމެ ތި އިޝާރާތްކުރިހެން މައިގަނޑު އުސޫލެއް އެއީ އެ މީހަކަށް ކުރެވިފައިވާ ޙުކުމެއްގެ މުއްދަތު އެއްކޮށް
ނިމެންދެން ނުވަތަ މާފުދީ އެއްކޮށް މިނިވަންވަންދެން ޕާސްޕޯޓު ހިފެހެއްޓިފައި އޮތުން، އެއީ މައިގަނޑު އުސޫލެއް.
އާދެ، ހިމަންދޫގެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ބޭފުޅެއްގެ ޕާސްޕޯޓު އެ އުސޫލުން ހިމެނިފައި، ހިފެހެއްޓިފައި އެބައޮތް. އެ
މައްސަލައިގައި ލުއިދެވިފައިވާ ބައި، ދީފައިވީ ނަމަވެސް މުޅި މައްސަލަ އެއްކޮށް އަދި އޮތީ ނުނިމި. އާދެ، އެ މައްސަލަ
އެއް ކޮށް ނިމިގެންދާނެ ގޮތަކަށް ކަންކަން ކުރެވުމުން ނުވަތަ އެ މައްސަލަ އެއްކޮށް ނިމިގެންދިޔުމުން ޕާސްޕޯޓު ވެސް
ދޫކުރެވިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑު އަމިއްލައަށް ތި ދެއްވި މައްސަލައިގަ އި މިދޭތެރެއިން ޑީލްކޮށް ފައިވާނެ. އަޅުގަނޑުގެ ހިތުން
ފަހަރެއްގައި އެނގިވަޑައިގެންފައި ވެސް ވާނެ ކަންނޭނގެ. އެހެންވީމާ، އެ ޕާސްޕޯޓު ހިފެހެއްޓިފައި އޮންނަ ސަބަބަކީ،
މުޅި މައްސަލަ އެއްކޮށް ނިމިގެންނުދާތީ. ދެން މުޅި މައްސަލަ އެއްކޮށް ނިމިގެންނުދަނީސް ޕާސްޕޯޓު ދޫކުރެވޭނެ ގާނޫނީ
ހަމައެއް އަޅުގަނޑުމެން އަތަކު ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެދެނީ، މުޅި މައްސަލަ އެއްކޮށް ނިމިގެންދާނެ ޙައްލެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުމަށް. އޭރުން ޕާސްޕޯޓު ވެސް ލިބިގެންދާނެ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް.
26

މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވިދާޅުވެއްޖެ 206 ބޭފުޅަކަށް މާފުދެއްވި ވާހަކަ. ޖަލުގައި ތިބި ވަރަށް ގިނަ މީހުންގެ ޢާއިލާތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނާ
ވެސް ގުޅާ އެބަހަދާ، އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމަށް ވަޢުދުވެފައި، އިންޓަވިއުކޮށްފައި ދޫކުރާނެ ކަމަށް ވިދާޅުވެފައި
ތިމަންމެންގެ އެއްވެސް ޢާއިލާ ގެ ކުއްޖަކަށް މާފުލިބެމުންނުދާ ވާހަކަ. އެކަމުގެ ޝަކުވާ ވަރަށް ބޮޑުކޮށް އެބައޮތް.
އެހެންވީމާ، އެއީ ކިހާވަރެއްގެ ޙަޤީޤަތެއްތޯއާއި، މިހާރު އިންޓަވިއުކުރި މީހުންގެ ތެރެއިން އިތުރަށް ޖަލުން ދޫކުރުމުގެ
ޕްރޮގުރާމެއް ހިނގަމުންދޭތޯއާއި ، ކިހާހިސާބެއްގައި ޕްރޮގުރާމެއް ތަންފީޒު ވެގެންދާނެތޯ؟ އަދި ކުދިކުދި ކުށްތަކުގައި ތިބި
މީހުން ރިވިއުކުރުމަށްފަހުގައި ދޫކޮށްލެވެން އޮތިއްޔާ އެކަހަލަ، ޕޭރޯލުގެ ދަށުން ދޫކުރުމުގައި ކިހާވަރެއްގެ
އިންތިޒާމުތަކެއް ކުރިއަށްދޭތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ވިދާޅުވި ފަދައިން،
ޖަލުތަކުގައި ތިއްބެވި ގައިދީންގެ ތެރެއިން 206 މީހަކަށް ވަނީ ކުރިން ދެންނެވިހެން އަދަބު ލުއިކޮށްދެވިފަ. އަޅުގަނޑު
"މާފުދިނުން" އެ ބަސް ބޭނުންކޮށްފި ކަމަށް ވާނަމަ ގާނޫނީ ގޮތުން އެންމެ ރަނގަޅުނުވެހިނގައިދާނެ. މިހާރުވެސް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ، ކުށްވެރިންގެ އަދަބުތަކާއި، އެ އަދަބުތަކަށް ލުއި ދެވެން ހުރި
ގޮތްތަކާއި، އަދަބުތައް ލުއިކޮށްދިނުމުގައި ހުރި ސަބަބުތަކާއި، ބައްލަވަމުން ދިރާސާކުރައްވަމުން ގެންދަވާ. އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަނީ ރައީސް އޮފީހުން އެ މަސައްކަތް އަދި ކްލެމެންސީ ބޯޑާ އެކުގައި އެ މަސައްކަތް ކުރައްވަމުން ގެންދަވާ
ކަމަށް. އާދެ، ހޯމް މިނިސްޓްރީގެ ތެރެއިން ކަރެކްޝަނާ އެކުގައި މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭފުޅުން ވާނީ މާފުށީ
ޖަލުގައި، ޕޭރޯލު ބޯޑުގެ ހުރިހާ ބޭފުޅުން. އާދެ، މަސައްކަތްކުރަމުންދަނީ ތި ވިދާޅުވިހެން ކުދި ކުށްތަކުގައި އަދި
ޚާއްޞަކޮށް ޕެރޯލުގެ ޝަރުތު ހަމަވާ ފަރާތްތަކަށް ޕެރޯލު ދިނުމުގެ މަސައްކަތް ކުރެވޭތޯ؟ އެއާއެކުއެކުގައިހެން
އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކުރަން ބޭނުންވޭ، މިއަދުގެ ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮ ޑަށް ބޭނުންވޭ އަދި އެކަމަށް
ޕްލޭނުކޮށް މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ، ޕެރޯލު ދެވިގެން ވެސް މުޖުތަމަޢަށް ނެރެވިގެންދާ ފަރާތްތަކަށް އެ މީހުންނަށް
ރިހިބިލިޓޭޓިވް ކޮންމެވެސް ޕްރޮގުރާމެއް ހިންގާފައި ނެރެވޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ މަސައްކަތް. އާދެ، އެގޮތުން
މިއަދު ވެސް ހިންމަފުށީ ޖަލުގައި އަދި މާފުށީ ޖަލުގައި ވެސް ރިހިބިލިޓޭޓުކުރުމުގެ ބައެއް ޕްރޮގުރާމުތައް ވަނީ ފެށިފަ.
އެ ޕްރޮގުރާމުތައް އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރެވި، އޭގެތެރެއިން ޕެރޯލަށް ޝަރުތުހަމަވާ ފަރާތްތަކަށް އިތުރަށް
27

ތަމްރީނުދިނުމަށްފަހުގައި މުޖުތަމަޢަށް ނެރުމުގެ މަސައްކަތަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ބޮޑަށް ކުރަން ބޭނުންވާ އެއް
މަސައްކަތް. އާދެ، މިއަދު ވެސް ޖަލުތަކުގައި ދިމާވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލައަކީ ، ޖަލުތަކުގެ ކެޕޭސިޓީއަށްވުރެ
ޖަލުތަކުގައި ގެންގުޅެންޖެހޭ ގައިދީންގެ އަދަދު ގިނަވުމުގެ ސަބަބުން ދިމާވާ ގިނަ މައްސަލަތައް. އާދެ، އެހެންކަމުން
ޕެރޯލުގެ ޝަރުތު ހަމަވެގެން ނުވަތަ ކްލެމެންސީގެ ޝަރުތު ހަމަވެގެން މުޖުތަމަޢަށް ދޫކުރެވެން ހުރި ހުރިހާ ފަރާތްތައް
މުޖުތަމަޢަށް ދޫކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން އެކަމުގައި ސީރިއަސްކޮށް ވިސްނަ އި،
މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދާ ކަމެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މިއަދުގެ އެންމެ ފަހު ފުރުޞަތު. މާފަންނު
އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީއަށް.
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ޙުކުމެއް ނެތި ޖަލުގައި ބަންދުކޮށްފައި ބޭއްތިބުމަށް
އެދޭ ފަރާތަކީ ފުލުހުން. މިއީ ހަމަ އާއްމު އުސޫލަކުން ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ މީހުން، ވަރަށް ދިގު މުއްދަތަކަށް
ހައްޔަރުކުރެވޭކަމީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ޙަޤީޤަތެއް. އެންމެ ފަހުން ތައްޔާރުކުރެއްވުނު އޮޑިޓު ރިޕޯޓުގައި ވެސް
އެކަން ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ. މި އުސޫލަށް ބަދަލުގެންނެވުމަށް ވަޒީރު ނުވިސްނަވަމުތޯ؟ އަނެއް ކަމަކީ، ޙުކުމެއް
އިއްވާފައި ލެވޭ ޖަލުގެ ހާލަތު ހުންނަ ގޮތާއި، ޙުކުމެއް ނީއްވާ ތުހުމަތަކަށް ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހާ ބަންދުކުރަންޖެހޭ
ހާލަތާއި ތަފާތުވާންޖެހޭނެ. ބައިނަލްއަ ގުވާމީ މިންގަނޑަކީ ވެސް އެއީ. މި ބަދަލު ނުގެންނަވަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް ޢިމްރާން އަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް
އުފާކޮށްފިން ތި ސުވާލަށްޓަކައި. އަޅުގަނޑު ހިތުން މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަރުކާރުގައި މަސައްކަތްކުރަން ތިބި
މީހުންގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިމަތިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ގޮންޖެހުން އެއީ. އާދެ، ރިމާންޑު ޖަލުތަކުގެ
28

ގޮތުގައި ހުރި ޖަލުތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމުގެ މަސައްކަތް. އަދި ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި ރިމާންޑު؛
ކޮންމެވެސް މިންވަރެއްގެ ރިމާންޑު ޖަލެއް ޤާއިމުކުރުން. މިސާލަކަށް އައްޑޫ ސިޓީގައި ހިނގަމުންދާ މައްސަލަތަކުގައި
އެތާނގަ އި ރިމާންޑުގައި ބަންދުކުރަންޖެހޭ މީހާ ބަންދުކޮށްފައި ބެހެއްޓޭނެ އެއްވެސް ވަ ސީލަތެއް އަދި އަޅުގަނޑުމެން
އަތުގައި ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުސޫލުތަކަށް އެގޮތްމިގޮތް ހަދައިގެން، ބައެއް ފަހަރަށް މިކޮޅަށް ގެނެސް، ބައެއް
ފަހަރަށް އެކޮޅަށް ގެންގޮސް، އެކަހަލަ ހާލެއްގައި ވަރަށް ދަތިއުފުލަންޖެހިފައިވޭ. އެހެންކަމުން، ތި ވިދާޅުވިހެން ރިމާންޑު
ޖަލާއި، އާ އްމު ޙުކުމްކުރެވިފައި ތިބޭ ޖަލު، ތަފާތުކުރުމުގެ މަސައްކަތަކީ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު އެކަމަށް ވަރަށް ބޮޑު
ސަމާލުކަމެއް ދީގެން ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދީގެން ކުރަމުންދާ މަސައްކަތެއް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު އަންނައިރުގައި އެކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފަސޭހަ ގޮތްތަކެއް ވުމަށް މުޅި
މަޖިލީހުގެ އެހީތެރިކަން ވެސް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. އާދެ، ގައިދީންނަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ޢާއިލާތަކަށް ނިސްބަތްވާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިބި ހަމަ ރައްޔިތުން. އެހެންކަމުން، ގައިދީންނަށް ދެވެންޖެހޭ އިނާޔަތްތަކާއި ގައިދީންނަށް
ދޭންޖެހޭ ގާނޫނު ލާޒިމުކުރާ ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް އަމިއްލަ ފަރުދީ ޒިންމާއެއްގެ ގޮތުގައި
ދެކިގެން އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންވީމާ، ޖަލުތަކުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަކީ ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު
އުއްމީދެއް. ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ކަމެއް. ދައުލަތުގެ ކެޕޭސިޓީ ހުރި މިންވަރަކުން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އެކަމަށް މަސައްކަތްކުރާނަން. ދެން ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި؛ ފުރަތަމަ ވިދާޅުވީ ، ފުލުހުން. އާދެ! ބަންދުކޮށްފައި، ޙު ކުމުގެ
ނުވަތަ ޝަރްޢީ މަރުޙަލާގައި ޝަރީޢަތުގެ މުއްދަތުގައި ކޮންމެހެން ބަންދުކޮށްފައި ބަހައްޓަންޖެހޭ މީހުން ނޫނީ
ބަންދުނުކުރުމުގެ ނިޒާމަކާ ދިމާއަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ދަތުރުކުރަން. އެ އުސޫލުތައް ބަދަލުކުރުމުގެ މަޝްވަރާތަކާއި
ވާހަކަތައް މިހާރުވެސް އެބަ ދެކެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ވަރަށްރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް، ގާނޫނީ ބޭފުޅެއް. އެފަދަ ބަދަލުތައް ގެނައުމަކީ އެއަށްޓަކައި ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ކޮންސެންޓްރޭޝަނެއް ދީގެން
ގެނެވޭ ބަދަލުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އިތުރު ނުބައެއް ނުނިކުންނާނެ ގޮތަށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް،
އެ ބަދަލު ގެނައުމުގެ މަސައްކަތް ދަނީ ކުރެވެމުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މިއަދު ވަޒީރުންނާ؛ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރާ
ސުވާލުކުރުމުގެ ވަގުތު މި ނިނުމީ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކުގައި 40 މިނެޓަށްވުރެ ގިނަ ވަގުތު
ހޭދަކޮށްދެއްވައިފި. ވަރަށް ބޮޑަށް ފަށްފަށުން އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
6. މަޖިލީހުގެ ރައީ ސްގެ މޭޒުން ހު ށަހަޅާ ކަން ކަން
29

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި އެނބު ރެނީ އެޖެންޑާ އައިޓަމް 6.1 އަށް. އެއީ ރިޔާސަތުގެ މޭޒުން އިއްވާ އިއްވުން. ގާނޫނު
ނަންބަރު 6/81 އެއީ (މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރ އޮތޯރިޓީގެ ގާނޫނު 1981)ގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީގެ ގަވަރުނަރުގެ މަޤާމަށް ޢައްޔަންކުރެއްވުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވާފައިވާ، މއ. ޑާޗާ، އަލްފާޟިލް ޢަލީ ހާޝިމްގެ ނަންފުޅު މި ތަނުގައި އިއްވެވުމަށް.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ ސިޓީފުޅެއް ފޮނުއް ވަވާފަ. އަޅުގަނޑު އަމީންޢާއްމު އަރިހުން، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅު ވިދާޅުވެދެއްވުމަށް އެދެން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެ ވުން:
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް، ވެދުން ސަލާމަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ. ގާނޫނު ނަންބަރު
6/81 (މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީގެ ގާނޫނު 1981)ގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ގޮތުގެ މަތީން، މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތީރިޓީގެ ހުސްވެފައިވާ ގަވަރުނަރުގެ މަޤާމަށް މއ. ޑާޗާ، އަލްފާޟިލް ޢަލީ
ހާޝިމްގެ ނަންފުޅު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވަ އި، އެ މަޖިލީހުން ނިންމެވި ގޮތް އަންގަވައިދެއްވުން
އެދެމެވެ. މި ސިޓީއާއެކު ޢަލީ ހާޝިމްގެ ވަނަވަރާއި ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑުގެ ކޮޕީ ފޮނުވީމެ ވެ.
އިޙްތިރާމް ޤަބޫލުކުރެއްވުން އެދެމެވެ. 27 ޛުލްޙިއްޖާ 28 ،1440 އޯ ގަސްޓު 2019 ޚާދިމްކުމް، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ . ވީމާ، މި މައްސަލަ ދިރާސާކުރުމަށްޓަކައި މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވިއްޖެ. ރިޔާސަތުގެ އެންގުމެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ތިބޭފުޅުން އަރިހުގައި ދަންނަވަންޖެހޭ އިތުރު ވާހަކައެއް އެބަވޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ،
ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުން ވަކިކުރުމަށްޓަކައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ގުޅޭ ކޮމިޓީން ވަނީ ރިޕޯޓެއް
އެކުލަވައިލާފަ. އެ ރިޕޯޓް ވަނީ މަޖިލީހުގެ އިދާރާއަށް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ގުޅޭ ކޮމިޓީން ފޮނުއްވަ ވާފަ.
އެއަށްފަހުގައި ވަކި ކުރުމަށް ނިންމެވިނިންމެވުން، އެއީ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން، މޯލްޑިވްސް
ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ ކޮމިޝަނުގެ ދެ ބޭފުޅަކު ވަކިކުރުމަށް ނިންމެވިނިންމެވުން، ނިންމެވި ގޮތާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު
ހަމަގައިމު ވެސް އެކަން ހިނގި އިޖުރާއަތާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ ކަންބޮޑުވުމެއް އޮތަތީ އަޅުގަނޑު އެކަން އިތުރަށް
މަޑުކޮށް، ބަލަންއެދުނީ. އެގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އޭރު ދިޔައީ މި މަޖިލީހުގެ ހިންގާ ގަވާއިދު އިޞްލާޙުކުރެވެމުން. މިހާރު
30

ވަނީ މަޖިލީހުގެ ހިންގާ ގަވާއިދު އިޞްލާޙުކުރެވިފަ. މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ މަޤާ މުތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން
މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާ އަ ތުތަކެއް މިހާރުގެ ހިންގާ ގަވާއިދުގައި ސާފުކޮށް އެބައޮތް. މީގެކުރީގައި އެކަން ކުރެވެމުން
އައީ އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު ގޮތުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ކުއްލިއަކަށް ކުރެވޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި. އެ ޑްހޮކް ކަމެކޭ އަޅުގަނޑުމެން
މިދަންނަވާ ގޮތަށް ކުރެވޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި. މި ފަހަރު ވީ ގޮތަކީ، 19 ޖޫންގައި ބޭއްވުނު މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ
ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި ، އެ ބައްދަލުވުމުގެ ތެރެއިން މޯލްޑިވްސް ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުން
ދެއްވާފައިވާ މަޢުލޫމާތުތަކާ ގުޅިގެން ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނަށް ގާނޫނީ ގޮތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާ އަދާކުރުމުގައި
ޢަމަލުކުރެވިފައިވާ ގޮތް ބަލަން ފާހަގަކުރެވުނީ. އެ ބޭފުޅުން އެތަނަށް ވަޑައިގަންނަވަ އި އެ ތަނުގައި ދެއްކެވި ވާހަކަތަކާ
ގުޅޭ ގޮތުން ބޭފުޅަކު މަޤާމުން ވަކިކުރުމަށް، ސާދާކޮށް، ސާފުކޮށް ކޮމިޓީއަކަށް ނަމެއް ފޮނުވި، މައްސަލައެއް ފޮނުވި،
މައްސަލައެއް ބެލި، އެކަމާ ގުޅިގެން ބޭފުޅަކު ވަކިކުރުމުގެ ކަންކަން ހިންގުމަށް އާއްމު ގޮތެއްގައި މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީތަކުގެ ބޭފުޅުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ފެންނާން ހުރި އިޖުރާއަތުތައް ހުރީ. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި
ޖުޑިޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުގެ އިޖުރާއަތުތައް ނުވަތަ ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ހުރި އިޖުރާއަތުތައް
ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ފެނުނީ މަޖިލީހުގެ ހިންގާ ގަވާއިދުގައި އޭ ރު އޮތް ގޮތުން މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ވަކި ކުރުން އެއީ ހަރުދަނާ އިޖުރާއަތެއްގެ މައްޗަށް ބިނާވެފައި އޮތް
ކަމެއް ނޫން ކަމަށް. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު އިސްލާޙުކުރެވެމުންދިޔައިރުގައި މިދެންނެވި ނުކުތާއާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު
ކޮމިޓީތަކުގެ މުޤަ އްރިރުންނާ މަޝްވަރާކުރިން އަދި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުންނާ ވެސް މަޝްވަރާކުރިން. އެ
ބޭފުޅުންގެ ލަފަޔާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެދުނީ، އަޅުގަނޑު އިސްވެހުރެ އެދުނީ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ
ކޮމިޓީތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ވަކިކުރުމާއި، އެފަދަ ކޮމިޓީތަކަށް ބޭފުޅުން ޢައްޔަންކުރުމުގައި ހަރުދަނާ އިޖުރާއަތެއް
ގެންގުޅުމަށްޓަ ކައި މަޖިލީހުގެ އިތުރު މަރުޙަލާއެއް އުފެއްދުމަށް. އެއީ ހުރިހާ މުޤައްރިރުން އަދި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ
ލީޑަރުން ހިމެނޭ ކޮމިޓީއެއް މެދުވެރިކޮށްގެން އެކަން ކުރުން. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ބަލައި ނުގަނެވޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި
ފެންނާން ފެށީމާ، އަޅުގަނޑު ދުށީ އެކަމުން އެއްކިބާވުމަށް. އެހެންވީމާ، މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދަށް ގެނެވިފައިވަނީ އެހެން
އިޞްލާޙެއް. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އެ އިޞްލާހަކީ، މުސްތަޤިއްލު މުއައްސަސާތަކު ގެ މެންބަރުންނާއި މުސްތަޤިއްލު
މަޤާމުތަކުގައި ތިބޭ މީހުން މަ ޤާމުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 210 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ
އިޖުރާއަތު. ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މި ވަނީ އިޖުރާއަތެއް ލިބިފަ. އެ އިޖުރާއަތުގެ ތެރެއިން
މިކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ބޭނުންތެރިކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ ކުރިމަތީގައި މި ވަގުތު
އޮތް ސުވާލަކީ، މިހާރު މިނިވަން މުއައްސަސާތަ ކާ ގުޅޭ ކޮމިޓީން މަޖިލީހުގެ އިދާރާއަށް ފޮނުވާފައި އޮތް ރިޕޯޓް އަލުން
އަނބުރާ އެ މަސައްކަތް ހިންގުމަށް ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވަންތޯ އަޅުގަނޑު ނިންމަނީ، ނުވަތަ މިހާރު އޮތް ހިސާބުން ތަޅުމަށް
ގެނެސް، އެ ރިޕޯޓަށް ވޯޓަށް އެހުންތޯ. އެކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑު ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުންނާ
31

މަޝްވަރާކުރާނަން. ކޮށްފައި އެ ރިޕޯޓަށް ގޮތެއް ހެދުމަށް އަޅުގަނޑު ނިންމާނަން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ނިންމުން
މާދަމާ ޤާއިމުކުރެވި ގެންދާނެ. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެންގެ؛ އާދެ! މާދަމާއަކީ ހުކުރު. އެހެންވީމާ، ދެން އޮންނަ މަޖިލީހުގެ
ބައްދަލުވުމެއްގައި ފާހަގަކުރެވިގެންދާނެ.
7. އިބުތިދާއީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރުގެ މަސައްކަތަކީ އިބުތިދާ އީ ބަހުސް ، ކުރިއަށް ހުރި ބިލުތަކާ ގުޅޭގޮތުން އިބްތިދާޢީ ބަހުސް
ކުރިއަށް ގެންދިއުން. އެޖެންޑާ އައިޓަމް 7.1 ގައި ވަނީ ، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް މުއިއްޒު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 9/2008 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނު) އަށް
އިޞްލާޙުގެނެއުމުގެ ބިލު. މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ވެސް ދަންނަވާލަންޖެހޭ، ސަރުކާރުން ހުށަހަޅުއްވާފައި އެބަހުރި ހުރިހާ
މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަކާ ގުޅޭ އިޞްލާޙުތަކެއް. މި ހުރިހާ އިޞްލާޙަކީ، ކޮންމެ އިޞްލާޙަކީ ވަކި ބިލެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ހުށަހެޅިފައި މި އޮތީ ޖުމުލަ އެއް ކަމެއް ކުރަން. މިނިވަން މުއައްސަސާތައް އިޞްލާޙުކުރުމަށްޓަކައި
ހިންގަންޖެހޭ ޖުމުލަ ކަންތައްތަކެއް، ވަކިވަކި މުއައްސަސާތަކަށް މި ބަދަލުތައް ގެންނަންޖެހެނީ. އެހެންވީމާ، ވަކިވަ ކި
ބިލުތަކެއްގެ ގޮތުގައި މި ބިލުތައް މި ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލުތަކުގެ އަމާޒަކީ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކަކަށް ވެސް
އެއް ބާވަތެއްގެ ބަދަލުތަކެއް ޙަ ޤީޤަތުގައި ގެނައުން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޢިއްޒަށް.
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހިމް މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 9/2008 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނު) އަށް
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. މި ބިލު ހުށަހަޅާ ސަބަބު. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ޤާއިމުކޮށްފައިވާ
މުސްތަޤިއްލު ކޮމިޝަންތަކާއި މުސްތަޤިއްލު މަޤާމުތައް އަދާކުރާ ފަރާތްތަކާއި އެ ފަރާތްތަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީއާއި
ގާނޫނުން މަތިކޮށްފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ވާޖިބުތައް އަދާކުރާނީ ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ، މިނިވަންކަމާ
އެކުގައި ކަން ކަށަވަރުކުރުމަށްޓަކައި ކަމާ ބެހޭ ގާނޫނުތަކަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙު ގެނައުމަކީ މި ސަރުކާރުން ވެފައިވާ
ވަޢުދެއް ކަމުގައި ވާތީ، ޖަވާބު ދާރީކުރަނިވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމަކީ އެޖެންޑާ 19 ގަ އި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވެފައިވާ
ވަޢުދެއްކަން މި ވަގުތު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ގާނޫނު ނަންބަރު 9/2008 (ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނު)
އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި ބިލު މި ހުށަހަޅަނީ، ޤާ ނޫނުއަސާސީންނާއި ގާނޫނުން
32

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާ މަތިކޮށްފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ މިނިވަންކަމާ އެކުގައި ކުރުމަށް
އަދާކުރުމަށް ބާރުއެޅުމާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކީ ކޮރަޕްޝަނުގެ ނުފޫޒުން އެއްކިބާވެ މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތެއްކަން
ކަށަވަރުކުރުމަށްޓަކައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާއި، އޭނާގެ ޢާ އިލާގެ މެންބަރުންގެ ފައިސާއާއި މާލީ ބަޔާން ހާމަކުރުމަށް
ލާޒިމުކުރުމަށާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުންގެ މުވައްޒަފުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑު ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެންވާ
މިންގަނޑުތަކަށް ހިފެހެއްޓުމަށް ލާޒިމުކުރުމަށްޓަކައި ބުނެވި ދިޔަ ގާނޫނަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތައް ގެނައުމަށޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި ގާނޫނަށް ޖުމުލަ ހ އިޞްލާޙު ހުށަހެޅިފައިވޭ. އިޞް ލާޙު ހުށަހެޅިފައިވަނީ ބުނެވިދިޔަ
ގާނޫނުގެ 11 ވަނަ މާއްދާ އަދި 12 ވަނަ މާއްދާ އަށް. މިގޮތުން ގެނެވިފައިވާ އިސްލާޙުތަކަށް ބަލަ އިލާއިރު،
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާ ޤާ ނޫނުއަސާސީންނާއި ގާނޫނުން މަތިކޮށްފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އޭނާ އަދާކުރަންވާނީ
ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ ހުރެ މިނިވަންކަމާ އެކުގައިކަން މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކީ
އޭނާގެ މަޤާމުގެ ވާޖިބުތައް އަދާކުރުމުގަ ޔާއި އޭނާގެ ބާރުތައް ބޭނުންކުރުމުގައި އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ނުފޫޒެއްގެ
ދަށުގައިވާ މީހެއްކަމު ގައި ވެހގެންނުވާނެ ކަމަށް މި ބިލުގައިވޭ. ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް
އަދާކުރަންވާނީ އަދި ބާރުތައް ބޭނުންކުރަންވާނީ އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ޖެހިލުންވުމެއް ނެތި އަދި ވަކި ފަރާތަކަށް
މަންފާއެއް ހޯދައިދިނުމެއް ނެތި ބަންޑާރަ ނައިބު ކަނޑައަޅާ މައިގަނޑު ސިޔާސަތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީންކަން މި
ބިލުގައިވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ވާޖިބުތަކަށް ބުރޫއަ ރައިފާނެ ފަދަ، މަޞްލަޙަތު
ފުށުއަރައިފާނެ ފަދަ އެއްވެސް ކަމެއް، އެއްވެސް ހައިސިއްޔަތުން ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް މި ބިލުގައިވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނުން ލިބިދޭ ބާރާއި އިޚްތިޔާރުތައް ނުރަނގަޅު ނިޔަތެއްގައި ވަކި ފަރާތަކަށް ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ
ބޭނުމުގައި ބޭނުންކުރުން ނުވަތަ ގާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކުރުމަށް ސީދާ ގޮތުން ނުވަތަ ނުސީދާ ގޮތުން ނަމަވެސް
މަޤާމުގެ ބޭނުންނުކުރެވޭނެ ކަމަށް މި ބިލުގައިވޭ. ކަނޑައެޅިގެން ވަކި މީހަކަށް ގެއްލުން ދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި ނުވަތަ
އޭނާގެ އަބުރު ނަގާލުމުގެ ސީދާ ގޮތުން ނުވަތަ ނުސީދާ ގޮތުން ނަމަވެސް މަޤާމުގެ ބޭނުންކޮށްގެން ކަމެއް ނުކުރެވޭނެ
ކަމަށް މި ބިލުގައިވޭ. ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލް މަޤާމުގެ ހައިސިއްޔަތުން އެ އޮފީހުގެ މިނިވަންކަމާއި އަބުރުވެރިކަން
ހިފަހައްޓަންވާނޭ ކަމަށް ވެސް މި ބިލުގައިވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޭނާގެ މަޤާމުގެ ޒިންމާއާއި ވާޖިބުތައް
އަދާކުރުމުގައި މަޤާމުގައި ދެމިހުންނައިރު އަދި މަޤާމުން ވަކިވުމަށްފަހު ވެސް އެ މަޤާމު އަދާކުރުމުގައި ލިބިފައި ވާ
މަޢުލޫމާތު ސިއްރުގެ ގޮތުގައި ހިފަހައްޓަންޖެހޭނެ ކަމަށާއި، ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ސައްޙަ ގޮތުގައި އެހެން
ފަރާތަކަށް ހާމަކުރަންޖެހޭ މަޢުލޫމާތު އެ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ހާމަނުކޮށް ހިފެހެއްޓުން، ނުވަތަ އަންގަންޖެހޭ މަޢުލޫމާތެއް
ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ނާންގައި ހުރުން، ނުވަތަ ރަސްމީ ވާޖިބުތައް އަދާކުރުމުގެ ސައްޙަ މަޢުލޫމާތު ދޭންޖެހޭ ހާލަތެއްގައި
ނުވަތަ ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތު ދިނުމުން ނުވަތަ ދޮގު މަ ޢުލޫމާތު ދިނުމުން، ޙަޤީޤަތް އޮޅޭ ފަދަ މަޢުލޫމާތު ދިނުމުން
ދުރުވުމަށާއި، އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ސުލޫކީ ހަމަތަކާ ޚިލާފު ވަކި ކަމެއް ކުރުމަށް އަންގާ ނަމަ، ނުވަތަ މަޖުބޫރުކުރާ
33

ނަމަ، ނުވަތަ ވަކި ގޮތަކަށް ވަކި ކަމެއް ކުރުމަށް އެއްވެސް ފަރާތަކުން ބާރުއަޅާ ނަމަ، ނުވަތަ ނުރަނގަޅު ނުފޫޒެއް
ފޯރުވާ ނަމަ، މުސްތަޤިއްލު މަ ޤާމުތަކާ ބެހޭ ފަރާތްތައް ޖަވާބުދާރީކުރުވުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުވެފައި ވާ މި މަޖީލީހުގެ
ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީއަށް ހުށަހަޅަން ވާނެކަމުގައި މި ބިލުގައިވޭ. މީގެއިތުރުން އާމްދަނީ އިތުރު މަސައްކަތްތައް ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ ކޮށްގެންނުވާނެ ކަމަށާއި، އަދާކުރަންޖެހޭ ރަސްމީ ވާޖިބުތައް އޭނާގެ މަޞްލަޙަތާ ދެމެދު އެއްވެސް
ފުށުއެރުމެއް އުފެދުމުގެ ފުރުޞަތު ދީގެންނުވާނެ ކަމަށް ވެސް މި ބިލުގައިވޭ. ގާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ސުލޫކީ
ހަމަތަކާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޚިލާފުވުމަކީ މި ގާނޫނުގެ އެހެން މާއްދާއެއްގައި ނުވަތަ އެހެން ގާނޫނެއްގައި
އެގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވީ ނަމަވެސް، އޭނާ އެ މަޤާމުގައި ހުރެ ކުރުން އެކަށީގެންނުވާ ކަމެއް ކުރީ ކަމަށް ބަލަ އި، އޭނާ
މަޤާމުން ވަކިކުރެވިދާނެ ހާލަތެއް އުފަންވީ ކަމުގަ އި ވެސް މި ބިލުގައިވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ޢައްޔަންކުރެވޭ މީހާ
އޭނާ އެ މަޤާމާ ހަވާލުވާއިރު އަދި މަޤާމުން ވަކިވުމަށްފަހު ނުވަތަ އިސްތިޢުފާދިނުމަށްފަހު އޭނާއަށް ލިބިފައި ހުރި
އާމްދަނީއާއި އޭނާގެ ނަމުގައި ހުރި މުދަލާއި އޭނާ އަދާކުރަންޖެހޭ ދަރަނީގެން ޒިންމާ އެނގޭ މާލީ ހިސާބު އެ މަޤާމާ
ހަވާލުވާތާ ނުވަތަ ވަކިވާތާ 3 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ހުށަހަޅަންވާނެ ކަމަށް ވެސް މި ބިލުގައި ވޭ.
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބިލު މަޖިލިސް ފްލޯގައި ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ތަނަވަސް ޚިޔާލުފުޅާއި، ކޮމިޓީގައި
ކުރެވޭ އިތުރު ދިރާސާތަކާއެ ކު މި ބިލު އިތުރަށް ފުރިހަމަވެ، ގާނޫނަކަށް ވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. ދެއްވި
ފުރުޞަތަށްޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ. ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ގާނޫނަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އި ޞްލާޙުތަކަކީ ހަމަ ވަރަށް
ރަނގަޅު އިޞްލާޙުތަކެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ ދިގު ތާރީޚަށް ބަލާއިރު ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގައި ތިއްބެވި
އިސްބޭފުޅުން، އެ ބޭފުޅުންގެ މަޤާމުތަކުގެ ފުރިހަމަ ޒިންމާ އަދާނުކުރާކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ފެނިގެންދިޔަ. އަދި ޒިންމާ އަދާކުރުމަށްޓަކައި ހުރި ހުރަސްތަކާއި އެކަންކަމުން އަޅުގަނޑުމެން އަރައިގަތުމަށްޓަކަ އި
ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކާއި އި ޞްލާޙުތަކަކަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ވަރަށް ހެޔޮހިތުން ގަބޫލުކުރާ ކަންކަމަށް
ވާތީ، މި އިޞްލާޙުތައް ގެނެވިގެން އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރާ ފަދަ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހެއް މި ޤައުމުގައި
ޤާއިމުވެގެންދިއުމުން ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ އިންސާފު ފުރިހަމަވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކެނީ.
34

އެހެންކަމުން، މި ގާނޫނަށް ގެންނަންޖެހޭ އެންމެހައި އިޞްލާޙުތަކަކީ އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ވަރަށް ތާއީދުކުރާ
އިޞްލާޙުތަކެއް . އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި އިސްލާޙުތައް ފާސްވެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި އަދި އެ މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ލާބަޔާއި މަންފާ އިތުރުވާނެ
ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކޮށް، އެންމެންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރެވޭ ގޮތަށް ކަންކަން ކުރެވިގެންދާ ތަނަކަށް ވެގެންދިއުން.
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހުޅުމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ނިޔާޒަށް. މާފުކުރައްވާ! (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މާފުކުރައްވާ! އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތުޅާދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިނަށް.
ތުޅާދޫ ދާއުރާގެ މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19ގެ ދަށުން ވަޢުދުވިން، ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް އަޅުގަނޑުމެން ބިނާކުރާނެ ކަމަށް. ޖަވާބުދާރީކުރުވަނިވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމަކީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންސާފުގެ ވަޢުދުގައި ހިމެނުނު މުހި ންމު އެއް ވަޢުދު. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު
ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބިލުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަވެގެންދިޔަ، ޖަވާބުދާރީކުރުވަނިވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރަން އަޅަންޖެހޭ މުހިން މު ފިޔަވަޅުތަކެއް މި ބިލުގައި
ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތްކަން. އޭގެތެރޭގައި މުސްތަޤިއްލު މަޤާމުގައި ހުންނެވި ބޭފުޅެއްގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑު
ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް ތަފްސީލުކޮށް. އަދި އެ ސުލޫކީ މިންގަނޑާ ޚިލާފުވާ ހާލަތްތަކުގައި އެއީ އެ މަޤާމުން އެ މީހަކު
ވަކިކުރެވޭނެ އަސާސެއް ކަމަށް ވެސް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަޞްލަޙަތު ފުށުއަރާ
ހާލަތްތަކުގައި ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ގޮތާއި ، އަދި ސުލޫކީ ހަމަތައް ހަމައެކަނި ލާޒިމްވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
މައްޗަށް ނޫން ކަމާއި، އެ އޮފީހުގައި މަސައްކަތްކުރާ އެހެން މުވައްޒަފުންގެ މައްޗަށްކަން ވެސް މި ބިލުގައި
ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. އާދެ! އެޖެންޑާ 19 ގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެންނެވި ވަޢުދުތަކަކީ، ނަޒާހާތްތެރި ދަ އުލަތެއް
ބިނާކުރަންވެގެން ހުށަހަޅާފައި ހުރި ކަންތައްތަކެއް. މި ބިލުގައި މާލީ ބަޔާނާ ގުޅޭ ގޮތުން ވެސް އެބައޮތް ތަފްސީލުކޮށް
އިޖުރާއަތްތައް ބަޔާންކޮށްފަ. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލީ ބަޔާން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ހުށަހަޅަންޖެހޭއިރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަވެގެންދަނީ، މީގެކުރިން ވެސް މާލީ ބަޔާން ދައުލަތުގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގައި
ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ، މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ހުށަހަޅަން ލާޒިމުކުރާއިރު، އެއީ މެޓީރިއަލް އެއްޗެއް ނުވަތަ
35

މަޢުނަވީ މާނައެއްގައި އެއާ މެދު ޢަމަލުކުރެވޭ އެއްޗަކަށް ވެގެންގޮސްފައިނުވާ ކަން. މިހާރު މި އޮތް ގާނޫނަށް
އަޅުގަނޑުގެ ހިތުން އިތުރު ފުރިހަމަ ކަމެއް ލިބިގެންދާނެ، އެޖެންޑާ 19 ގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެފައި އޮތް ވަޢުދެ އް
އެއީ ، މާލީ ބަޔާން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ހުށަހެޅުމުން، އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އެ ބަޔާން އެގްޒަރމިންކުރުމަށްފަހު، އޭގައި
މީހަކު ނުޙައްޤުން މުއްސަނދިކަމެއް ހޯދާފައިވާ ކަމަށް ނުވަތަ މަޤާމުގެ ނުފޫޒު ބޭނުންކޮށްގެން ނާޖާއިޒު ގޮތުގައި
ކަންތައްތަކެއް ކޮށްފައިވާ ކަމަށް ނުވަތަ ކޮރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް ކަންކަން ކޮށްފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވިއްޖެ ނަމަ،
އެ މައްސަލަތައް ތަޙްޤީޤުކުރަން އެންޓި-ކޮރަޕްޝަނަން ކޮމިޝަނަށާއި އަދި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ނުވަތަ
ދެ މުއައްސަސާ ގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް އެއް މުއައްސަސާއަކަށް ތަޙްޤީޤުކުރަން ފޮނުވުން އެއީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ
މައްޗަށް ލާޒިމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުން. ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު
ހިތަށްއަރަނީ، ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކާއި މަޞްލަޙަތު ފުށުއަރާ ކަންތައްތަކުގައި ޢަމަލުކުރަންވީ ގޮތް ޕްރޮސި ކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ މުވައްޒަފުންގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކޮށްފައި އޮންނައިރު، އެ އޮފީހުގެ އިސް މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބަވާ
ބޭފުޅުންގެ މާލީ ބަޔާން ވެސް ހުށަހަޅަން ލާޒިމުކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމަކަށް ވެގެންދާނެހެން. އެއީ ނުޙައްޤު
މުއްސަނދިކަމާއި މަޤާމުގެ ނާޖާއިޒު ފައިދާ އޮފީސްތަކުގަ އި، މުއައްސަސާތަކުގައި ތިބޭ އިސްވެރިން ނެގުމުގެ ފުރުޞަތު
އޮންނާނެތީ. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރަން އުޅޭ މަސައްކަތްތަކަކީ ގާނޫނުގެ ވެރިކަން ނެހެއްޓުމުގެ މަޤްޞަދުގައި
މުއައްސަސާތަކާއި ، މުއައްސަސާތަކުގެ އިދާރީ ހިންގުމަކީ ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު އޮތް އެއްޗަކަށް ހަދަން. ކޮމިޝަންތަކަށް
ޢައްޔަންކުރާ މެންބަރުންނަކީ ނަޒާހާތްތެރި ބައެއްކަން ރައްޔިތުންނަށް ކަށަވަރުކުރެވޭނެ ގޮތަށް ނިޒާމު ބައްޓަންކުރަން.
އާދެ! އޭގެއިތުރުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް؛ އާދެ! ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް އޮފީސް ކަމަށް ވީނަމަވެސް، ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކާއި އެ މައްސަލަތަކުގެ ސްޓޭޓަސް އެނގޭނޭ ރިޕޯޓެއް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މަދުވެގެން އަހަރަކު އެއް ފަހަރު ފޮނުވުން އެއީ ލާޒިމު ކަމެއް ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުން.
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ސަރުކާރަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން، ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް
ބިނާކުރަން، ޖަވާބުދާރީކުރުވަނިވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރަން މި ކުރާ މުހިންމު މަސައްކަތުގަ އި މި ބިލު މި މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅާފައިވާތީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ޝިފާޢަށް.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
36

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބާ ކުރިމަތިލީއިރުގައި ދެއްކި
އެންމެ މުހިންމު އެއް ވާހަކައަކީ، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކޮށްދިނުމާއި، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ޢަދުލުއިންޞާފަށް ވާސިލުވެވޭނެ މަގު ތަނަވަސްކޮށް ދިނުމާއި، ޢަދުލުއިންޞާފު ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ކަށަވަރުކޮށްދިނުމުގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުންދާ ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ
މި ބިލަކީ ވެސް މިދެންނެވި މަގަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތަށް އިތުރުވެގެންދާ އިތުރު ބޮޅެއް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް މިއީ މިނިވަން މުއސްތަޤިލުއް މުއައްސަސާއެއް. މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު
މުއައައްސަސާތަކު ގެ މަސައްކަތްތަކާއި ވާޖިބުތައް އެންމެ ފުރިހަމަ އަދާކުރުވުމަށް އެ މަސައްކަތްތައް މޮނިޓަރކޮށް، އެ
މަސައްކަތްތައް ހިންގާ ފަރާތްތަކުން ޖަވާބުދާރީކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް އޮތުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ޚާއްޞަކޮށް ގާނޫނުތައް ވާން އެބަޖެހޭ މި ދެންނެވި ފަރާތްތައް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ވަރަށް ބޮޑު ގައިޑްލައިނަކަށް.
އަޅުގަނޑަށް ފެންނަފެނުމުގައި މިހާރު ހުށަހެޅިފައި މިހިރަ އިޞްލާޙުތަކަކީ ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސައްކަތްތައް
މިހާރަށްވުރެ ހަރުދަނާކޮށް، މިހާރަށްވުރެ އެފިޝެންޓު ގޮތެއްގައި ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތްތައް
ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ގައިޑްލައިނެއްގެ ގޮތުގައި ކޮންމެހެންވެސް ބޭނުންތެރި މުހިންމު ބަދަލުތަކެއް، އިޞްލާޙުތަކެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އިޞްލާޙުތަކާ އެއްކޮށް މިހާރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މިނިވަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ކަށަވަރުވެފައި އޮތް މިންވަރަށްވުރެ އެތައް ތަނެއް އިތުރަށް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މިނިވަންކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ކަށަވަރުކުރޭ. ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑުތައް ބަހައްޓަންޖެހޭ ސުލޫކީ
މިންނގަނޑު ގެންގުޅެންޖެހޭ އުސޫލުތަކަށް ވުރެ ބޮޑަށް މި އިޞްލާޙުތަކުން އިތުރަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް އެބަ
ގައިޑުކޮށްދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުން މިފަދަ މުހިންމު އިޞްލާޙުތަކެއް މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމުން
އަޅުގަނޑަށް ސިފަވެގެންދާ މަންޒަރަކީ، މީގެ ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކުން ސަރުކާރަށް އައުމަށް ފަހު އެންމެ ބޮޑު އިސްކަމެއް
ދީފައި އޮތީ، މިނިވަން މުއައްސަސާތައް ފެލައިލާފައި ބާރުގެ ދަށަށް ގެންދިއުން. އެހެންނަމަވެސް، އަދުގެ ސަރުކާރަށް
އަޅުގަނޑަށް ފެނިގެންދަނީ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ މިނިވަންކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރަމުންދާ މަންޒަރު. އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ތަފާތު. މިއީ އެޖެންޑާ 19ގެ ވެސް ތަފާތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މިކަމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަށްފަށުން މަރުޙަބާކިޔަން. އަދި ސަރުކާރުން މި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް ހަމަ ފުރިހަމައަށް
އަޅުގަނޑުގެ ތާއީދު އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، މި މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން ލލިބެންޖެހޭ ފުރިހަމަ
އެއްބާރުލުން ލިބޭނޭކަމުގެ ޔަޤީންކަން އަރުވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އިޞްލާޙުތަކުން އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ދެން
ފާހަގަކޮށްލެވޭ އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެނެރަލް އޮފީހުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ވެސް މި
އިޞްލާޙުތައް ވަރަށް ބޮޑު ގައިޑްލައިނަކަށް އެބަވޭ. ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މުވައްޒަފުންގެ ސުލޫކީ ބައެއް ކަންކަން
ގެންގުޅެންޖެހޭނޭ އުސޫލުތައް ވެސް މި ގާނޫނުން އެބަ ބުނެދޭ. މި ގެންނަ އިޞްލާޙުތަކުން އެބަ ބުނެދޭ. އަޅުގަނޑު
37

ހިތުން މިއީ ވެސް މިހާތަނަށް ނުކުރެވި އޮތް؛ އެހެންނަމަވެސް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ވާޖިބުތައް ، ޒިންމާތައް
ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ލާބަޔާއި މަންފާ ފުރިހަމަ ގޮތަށް ލިބޭނެ ގޮތަކަށް ގެންދިއުމަށްޓަކައި މުހިންމު ބަދަލުތަކެއް،
މުހިންމު އިޞްލާޙުތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19 ގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ދެކެވެމުން އައި
ވާހަކައެއް މިއީ ، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ވެސް މާލީ
ހިސާބުތަކުގެ ވާހަކަ. ގެނެވިފައި އޮތް އިޞްލާޙުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މާލީ ހިސާބުތަކުގެ
ކަންކަން ގެންގުޅެންޖެހޭނޭ ގޮތް ވެސް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެބަ ބުނެދޭ. އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މިއީ ހަމަގައިމު ވެސް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންގެ ޢަމަލުތަކާއި ކަންކަން ހުރި ގޮތް
ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް، ރައްޔިތުން ރިވިއުކޮށް އެއަށް ރިޕޯޓެއް ދިނުމަށް ޓަކައި ކޮންމެހެންވެސް އަޅު ގަނޑުމެން
ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ފުރިހަމަ ބަދަލު ވެސް، މި މުހިންމު ބަދަލު ވެސް މި އިޞްލާޙުގެ ތެރެއިން ލިބިގެންދާކަމީ މިއީ
ހަމަގައިމު ވެސް މި ފުރިހަމަ އިޞްލާޙެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަލައިގަންނަން ވަރަށް ފަސޭހަ، މުހި ންމު
ވެގެންދާ އެއް ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް އެ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް،
ޙަޤީޤަތުގައި މިފަދަ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން ކުރާ މަސައްކަތްތައް މޮނިޓަރކުރެވޭނެ މެކޭނިޒަމެއް ކަނޑައެޅިފައި
އޮތުމަކީ އެއީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް ވެ ސް އެބަފެނޭ. އެގޮތުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން
އެ ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް ، އެ ހުށަހެޅުއްވިހުށަހެޅުއްވުމަކީ އަޅުގަނޑުވެސް އެ ހުށަހެޅުމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ
ހުށަހެޅުމެއް. އެ މުއައްސަސާތަކުން ކުރެވޭނޭ މަސައްކަތްތައް އަހަރަކު އެއް ފަހަރަކު ނަމަވެސް މި މަޖިލީހާ ހަމައަށް
ފޮނުވައިދެއްވުން އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ މުއައްސަސާތަކުގެ މަސައްކަތްތައް ބަޔަކު
މޮނިޓަރކުރާކަން އެނގި، އެ ބޭފުޅުންނަށް ދީފައި އޮތް ގައިޑްލައިނުން ކައްސާލައިގެންނުގޮސް ތިބުމަށް ވަރަށް ބޮޑު
ބާރަކަށް ވެގެންދާނެކަން ހަމަ ކަށަވަރު. އާދެ! މިހާރުގެ ސަރުކާރުން މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ހުށަހެޅެމުންދާ
މުހިންމު ބަދަލުތަކަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި އެދޭ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް އަޅުގަނޑުމެން މި އެދޭ ޢަދުލުއިންޞާފު ރައްޔިތުންނަށް
ހޯދައިދިނުމަށް ކޮންމެހެން މުހި ންމު ބަދަލުތަކެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށް، މިފަދަ އިޞްލާޙުތައް އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް
ފޮނުވައިދެއްވަ އި ކަމަށްޓަކައި ސަރުކާރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން ސަޔަށް ހުއްޓާލުމާ ދެމެދު މި ވަނީ އެއް މިނެޓު.
އެދިވަޑައިގެންފައި ވަނީ ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ހިތުގައި މި އޮތީ ސަޔަށްފަހު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި މެދުކަނޑާލަނީ އިންޓޯލަށް.
38

}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 10:29 އިން 11:00 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތާއިގެން ކުރިއަށްދާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ،
ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޢިއްޒު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު
ނަންބަރު 9/2008 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. މި ބިލާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން، ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން ތިއްބެވި ނަމަ، އެ ބޭފުޅުން ފުރުޞަތަށް
އެދިވަދައިގެންނެވުމަށް އެދެން. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާއަށް.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނަށް ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިޞްލާޙުތަކަށް
އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު ލަދުވެތި ވެސް ވޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
މަސައްކަތް ކުރުމަށް މިހާހިސާބަށް ދިގުދެމިގެންދިޔައީތީ ވެސް. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ވޭތުވެދިޔަ 7 ވަރަކަށް އަހަރު، ޚާއްޞަކޮށް މި ދިޔަ ފަސް އަހަރުދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން އެތައް ބައެއްގެ މައްޗަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮށްގެންނުވާނެ ކިތަންމެ ދަޢުވާތަކެއް، ސިޔާސީ
މަޤްޞަދުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް، މިނިވަން ވަކި ގާނޫނެއްގެ ދަށުން ވަކި ބާރުތަކެއް ދީ، މިނިވަން
މުއައްސަސާއެއް ގެ ގޮތުގައި މި މަޖިލީހުން އުފައްދަވާފައި އޮތް މުއައްސަސާއެއްގެ ވެރިޔަކަށް ހުރެ މިހާރު
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކަށް އެ ހުންނެވި ބޭފުޅާ ވަނީ އުފުއްލަވާފަ. އެ ބޭފުޅާ ނުފޫޒެއްގެ ދަށުވެ ނަމަވެސް، ނުވަތަ
ކޮރަޕްޝަންގެ މާލީ މަންފާތަކެއް ލިބިގަތުމުގެ ތެރެއިން ނަމަވެސް، ގާނޫނާ ޚިލާފު އެތައް ކަންތައްތަކެއް އެ ބޭފުޅާ
މިދިޔަ ފަސް އަހަރު ވަނީ ކުރައްވާފަ. އަޅުގަނޑުމެން ގެ މި މަޖިލިސް އަޅުގަނޑުގެ ނަޒަރުގައި ލަދުވެތިވާންޖެހޭ ކަމެއް
އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަންކަން ބަލައި، އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް ނޭޅި އޮތްކަން. މާ ބޮޑަށް ވެސް ލަސްވެއްޖެ،
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި ބޭފުޅާ މަޤާމުން ވަކިކޮށް ، އަޅުގަނޑުމެން
ގާނޫނަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތައް ގެނެސް، މިނިވަންކަމާއެކު ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމު ހިންގައިދޭނެ ފަރާތެއް
އަޅުގަނޑުމެން އެ މަޤާމަށް އިސްކުރަން މާ ބޮޑަށް ވެސް ލަސްވެއްޖެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އިޞްލާޙުތަކުގެ
ތެރޭގައި އެބަހުރި، މިހާރު ގާނޫނު އޮތް ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ، އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ ވަރަށް މުހިންމު
ކަންތައްތަކެއް. މިސާލަކަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މާލީ ބަޔާން، ޢާއިލާގެ މާލީ ބަޔާނާއެކު އަދި ހަމަ އެ އޮފީހުން
39

ހިންގަވާ ކަންކަމުގެ އެ ތަނުގައި ވަޒީފާ އަދާކުރައްވާ މުވައްޒަފުން ޖަވާބުދާރީކުރުވަން ބާރުއަޅާ މާއްދާތަކެއް މި
އިޞްލާޙުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ. އެ ކަންކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން. ގާނޫނުތަކުގައި ހުރި؛
ޚާއްޞަކޮށް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ އަޅުގަނޑުމެން މަތިކޮށްފައި ހުރި ގާނޫނުތަކުގައި ހުރި ލޫޕްހޯލްތައް
ބެއްދުނުވަރަކަށް ބެއްދުމުގެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން އެބަޖެހޭ. މާޒީވެދިޔަ ފަސް އަހަރުދުވަހުގެ ތަޖުރިބާގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިފައި ހުރި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި އަޅުގަނޑުމެން އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ
ކަންކަން މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރޭގައި. އޭގެތެރޭގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަކީ އެއީ ވަރަށް މުހިންމު
ތަނެއް އަޅުގަނޑުމެން މިނިވަންކަމާއެކު އިންސާފުވެރިކޮށް ރައްޔިތުންނާ ދޭތެރޭގައި ޢަމަލުކުރެވޭ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި
ދަމަހައްޓަން މަސައްކަތްކުރުމަށް. އެ މަސައްކަތް ފެށުނީ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ
އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާކުރާ ކަމެއް. މި ވޭތުވެދިޔަ ފަސް އަހަރުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް، މިހާރު ހުންނެވި
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ހުންނަވައިގެން ވަރަށް ބޮޑެތި ޖަރީމާ ހިންގާފައި އެބަހުރި. މަޤާމުގެ ހައިސިއްޔަތުން ލިބިފައި
ހުރި ބާރުތައް އޭގެ ނާޖާއިޒު ގޮތުގައި ބޭނުންކުރައްވައިގެން ސިޔާސީ ބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް އޭރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް ބޭނުންވާ ގޮތަށް ގާނޫނާ ޚިލާފު ދަޢުވާތައް އުފުލައި، ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ހެކި އުފައްދަވައިގެން
ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައި، ވަރަށް ބޮޑެތި ބޭއިންސާފު ޙުކުމްތައްކޮށް، ޚާއް ޞަކޮށް ސިޔާސީ ލީޑަރުގެ
ތެރެއިން ކިތަންމެ ބަޔަކަށް ބޮޑެތި އަނިޔާތައް ދިނުމުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާއި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީހުގެ ބައެއް މުވައްޒަފުން ބައިވެރިވެފައިވާކަމީ އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކު ގަބޫލުކުރާ
ޙަޤީޤަތެއް. އެއީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އެކަންކަމަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުއަޅައި ،
އެކަންކަމުގައި ބައިވެރިވި މު ވައްޒަފުންނާއި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްޗަށް ހިންގަންޖެހޭ ތަޙުޤީޤުތައް ހިންގައި،
ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމައްޗަށް އެ ފަރާތްތައް އަޅުގަނޑުމެން ގެންނަންޖެހޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިންސާފު ޤާއިމުކުރާ
ކަމަށް ވާނަމަ، ފާޅުކޮށް ފެންނަން ހުރި ގޯސްތައް އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގޯސްތައް
ރަނގަޅުކުރުމުގައި ވަކި މީހެއްގެ މޫނަށް، ކަނދުރާއަށް މި މަޖިލީހުން ބަލައިގެން އެކަންކަމެއް ނުކުރެވޭނެ.
އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުން އެ ސުވާލު އެބަ ކުރައްވާ.
ކީއްވެގެންހޭ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ތެރޭގައި ހިނގާފައި އެހެރަ ގާނޫނާ ޚިލާފު ކަންކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުބެލިގެން މި އުޅެނީ؟ ކީއްވެގެންތޯ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ގާނޫނާ ޚިލާފު އެތައް ކަމެއް
ކުރެއްވިއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާ ދޭތެރޭގައި މި މަޖިލީހުން ފިޔަވަޅު ނޭޅިގެން މި އުޅެނީ؟
ކީއްވެގެންތޯ މި ކަންކަން ދިގުދެމިގެން މި ދަނީ؟ އަޅުގަނޑުމެން އެކަންކަމަށް، އެ ސުވާލުތަކަށް ރައްޔިތުންނަށް
ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭ. ރައްޔިތުންނަށް ޖަވާބުދާރީވުމަކީ ރައްޔިތުން އެ އުފައްދާ ސުވާލުތަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން
އެކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޙައްލު ހޯދައިދިނުން، ފަރުވާ ހޯދައިދިނުން. އަޅުގަނޑު މިއަދު ގޮވާލަން މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް،
40

ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި ބޭފުޅާ މަޤާމުން ދުރުކޮށް، އަޅުގަނޑުމެން
މިނިވަންކަމާއެކު އެ މުއައްސަސާ ހިންގައިދޭނެ އިޚްލާޞްތެރި ތެދުވެރިއަކު އެ މުއައްސަސާގެ މައްޗަށް މަތިކުރުން. މި
މަޖިލީހުން ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް އެ މަސައްކަތް ކުރަން އަޅުގަނޑު މި މަޖިލީހަށް ގޮވާލަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، ދެއްވި ފުރުސަތަށްޓަކައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެން އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މި މައުޟުޢު ގައި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް ފުނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދަށް.
ފުނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިސްލާމްދީން މި އުއްމަތަށް ބާވައިލެއްވުމުގެ ، މި ދުނިޔެއަށް ބާވައިލެއްވުމުގެ
ޙަޤީޤީ އެއް މަޤްޞަދަކީ އިންސާނުންގެ މެދުގައި ޢަދުލުވެރިކަން ޤާއިމުކުރުން. އިންސާފުވެރިކަން ޤާއިމުކުރުން. އެ
އަސާސް އަޅުގަނޑުމެން، ޚާއް ޞަކޮށް 100% މުސްލިމު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހި ޤައުމު އޮތްއިރު، އެ އަސާސް
ދަމަހައްޓަންޖެހޭ. ޢަދުލުވެރިވާންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބާރަށް ކިޔަމު، ވަރަށް ބާރަށް އެކި ރާގުރާގަށް ގޮވަމު،
ފަނޑިޔާރުންގެ ޢަދުލުވެރިކަމެއް ނެތް ވާހަކަ. އެ ބޭފުޅުން ޝަރީޢަތްތައް ގެންދަވަނީ އިންސާފުގެ މަގުން ނޫން ކަމަށް.
އެކަން އެހެން ވުމުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ދައުރު ވަރަށް ބޮޑު. އެނގިވަޑައިގަންވާނެ، މާޒީވެދިޔަ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިގު ތާރީޚު ގައި ރާއްޖޭގެ އެންމެ ރައްޔިތުން ގަބޫލުކުރޭ، ޢަދުލުވެރިކަމެއް، އިންސާފުވެރިކަމެއް، މި
ޤައުމުގައި އެއްވެސް ޒަމާނެއްގައި މާޒީވެދިޔަ ތަނުގައި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިފައިނެތްކަން. ދައުލަތުގެ އެކިއެކި
އިދާރާތަކުން، ޚާއްޞަ ކޮށް ސަރުކާރުން ނުފޫޒު ފޯރުވޭ ހިސާބުގައި ހުރި އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުގައި ތިއްބަވާ
ބޭފުޅުންނަކީ ނަޒާހާތްތެރި، ކޮރަޕްޝަނުން އެކަހެރިވެފައި ތިބި، އެ ބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް ނުފޫޒު ނުހިނގާނެ، ރައްކާތެރި
ގޮތުގައި ތިބި ބޭފުޅުންގެ ކަމުގައި ވުން ލާޒިމްކުރޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މިދިޔަ ތަނުގައި ފެންނަން އޮތީ
ސަރުކާރުގެ އިސްވެރި ޔަކަށް ހުންނަ ބޭފުޅަކު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްޗަށް ކޮންމެވެސް ސިފައެއްގައި
މަޖުބޫރުތަކެއް ކުރައްވައިގެން ، އެ މަޖުބޫރުތަކުގެ މައްޗަށް ލެނބިވަޑައިގެން، އިންސާފުން އެއްކައިރިވެ، ހެކި
އަމިއްލަފުޅަށް ހައްދަވައިގެން އިންސާފުގައި މަގުން އެއްކިބާވެ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅޭ. އޭގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން
ކުށްވެރީން ގެ ގޮތުގައި ނުހިމެނޭ އެތައް ބަޔަކު ކުށްވެރި ކޮށް، ޖަލުތަކަށް ލެވި، މުޖުތަމަޢުން އެކަހެރިވެ ، ބާކީވާ ހިސާބަށް
ދޭ. ހަމައެކަނި އެ މީހާއަކަށް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އޭގެ ގެއްލުން ލިބެނީ. އޭނަގެ ޢާއިލާއަށް، މުޖުތަމަޢުގައި
އޭނަގެ އެކިއެކި ގާތް ރަހުމަތްތެރިންނާއި މުޅި މުޖުތަމަޢަށް އެކަމުން އެތައް ބައިވަރު ގެއްލުންތަކެއް ލިބޭ. މި ކަންކަން
41

މިހެން ހިނގުމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މާލީ އެތައް ކަންކަން ހިނގައިދޭ.
އެކަމުން ރައްކާތެރިވުމަށް މިހާރު ސަރުކާރުން ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތް ބިލުގައި އެ އޮތީ، އެ ބޭފުޅުންގެ ޢާއިލާގެ އެކިއެކި
މެންބަރުންގެ؛ ދަރިންނާއި ފިރިންނާ، ޚާއްޞަކޮށް އެކަމާ ގުޅުންހުރި ހުރިހާ ބޭބޭފުޅުންގެ މާލީ ބަޔާން ބެލޭނެ ކަމަށް .
އަޅުގަނޑު ހިތުން މިހާރަށްވުރެ ބޮޑުތަނުން ރަނގަޅުވާނެ މިކަން މިގޮތަށް ކުރެވިއްޖެ ނަމަ. ނުފޫޒުން އެއްކިބާވެ ،
އަދުލުވެރިކަމާ އެކުގައި ޝަރީޢަތްތައް ހިންގުމަށް މަގުފަހިވެގެންދާނެ. މީގެ ސަބަބުން ހަމައެކަނި ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ ބައި އެކަންޏެއް ނޫން ރަނގަޅުވެގެން މި އަންނަނީ. އަޅުގަނޑު ހިތުން މުޅި ޝަރުޢީ ނިޒާމަށް މިއިން
އެދެވޭ އަސަރުކުރާނެ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތްޕުޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޢުލޫތު ލިބިފައި ހުރި ގޮތުން ބައެއް
ފަހަރު ޝަރީޢަތްކުރައްވާ ޤާޟީއިންނަށް ވެސް ނުފޫޒު އާދޭ. އެ ނުފުޒޫތައް ވެސް އަޅުގަނޑުހިތުން މިހާރު ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ކުޑަވާނެ. އެކަން އެގޮތަށް ކުރެވުނީމާ، ފަނޑިޔާރުންނާ މެދު މި ދިއްކުރެވޭ އިނގިލިތައް ވެސް މަދުވެގެންދާނެ.
ހަމައެއާއެކުގައި އިންސާފުވެރި، ޢަދުލުވެރިކަމާއެކު ޝަރީޢަތްކުރެވުމުން ކޮންމެހެން އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ސާބިތުނުވާ
ކުށްތަކުގައި އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ޙުކުމްތަކެއް އައިސް ޖަލުގޮޅިއަށް ވަދެ، މުޅި ޢާއިލާ ބަނގުރޫޓުވާކަށްނުޖެހޭނެ.
އަޅުގަނޑުމެން ހޯދައިދޭން މި އުޅެނީ އެ މިނިވަންކަމާއި، އެ ޢަދުލުވެރިކަމާއި ، އެ އިންސާފުވެރިކަން މި ޤައުމަށް.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އެޖެންޑާ 19 ގައި އަޅުގަނޑުމެން، ޚާއްޞަކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީ ވުޖޫދުވެގެން އައީ މިކަމުގެ
މައްޗަށް. ޢަދުލުވެރިކަމާއި އިންސާފުވެރިކަން މި ޤައުމުން ނެތިގޮސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޤައުމުގައި އުޅެން
ނުކުޅަދާނަވަރު ވެ، އޭރު ސަރުކާރު ހިންގަން ތިބި ބަޔަކު ބޭނުން ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރަމުންދިއުމުގެ ސަބަބުން، اله
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ގެނެވޭ ބަދަލުތަކާއެކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް އިންސާފުވެރި، ޢަދުލުވެރި ޝަރީޢަތްތަކެއް
ލިބުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްވެގެންގޮސް، ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކަށް ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ނޭވާއެއް ލުމުގެ ނަސީބު ލިބިގެންދާނެ.
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
اله
ޢަބްދު ޖާބިރަށް.
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މިއަދު މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތުގައި އިނީމާ އަޅުގަނޑު ވަރަށް
ހިތްހަމަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތަށް ވެސް އަރާ، އަޅުގަނޑު އެއް ދުވަހު ގޭގައި އިނދެފައި ކޯޓަށް
އަންނާށޭ ބުނީމާ އަޅުގަނޑު ދިޔައީ ކޯޓަށް. އެ ދުވަހުން އެ ދުވަހަށް އަޅުގަނޑަށް ޙުކުމް ޖަހައިފި. ހަމަ އެ ދުވަހުން
42

އެދުވަހުން ޖަލަށް ގެންގޮސްފި. އެ ޙުކުމް ކުރި މުޙްތާޒު މުޙްސިން ދެން ފެނުނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކަށް އިން
ތަން. ދެން ފެނުނީ މުޙްތާޒު މުޙްސިން އަނެއްކާ ޖަލަށް ލާފައި އިން ތަން. ދެން މިހާރު ހުރި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް،
އެ ކަމަނާއަކީ މި މަޖިލީހުން އަޅުގަނޑުމެން ރުހުންނުދީގެން ވަޒީރުކަން ވެސް ނުލިބިފައި ހުރި ބޭފުޅެއް. ދެން އެ
ބޭފުޅާ ވަޑައިގަތީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްކަމުގެ ވާން. ޢަބްދުاله ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް އޭނާ ޢައްޔަންކުރެއްވީ. އެ
ކަމަނާއަކީ އެ މަޤާމަށް ކުފޫހަމަވާ ބޭފުޅެއް ނޫން ކަމަށް ތަކުރާރުކޮށް އެކި މުނާސަބަތުތަކުގައި ދަންނަވަމުން މި ދަނީ.
އެކަން ފެނިގެންދިޔައީ މި ރާއްޖޭން އަޅުގަނޑުމެން އިނގިރޭސިވިލާތުގައި އަރު ވަ އިލާފައި ތިބިއިރުގަޔާ އި، ޕާސްޕޯޓް
ކެންސަލްކޮށްފައި ތިބިއިރުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ހަމަ އަންބާކިޔާފައި، ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
އައުމުގެ ކުރީގައި ހުރި، ރައީސް ޔާމީން ހަމަ ވިދާޅުވާހާ ގޮތަކަށް ކަންތައްކުރީ. ހަމަ އެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
މިހާރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަޑައިގަތީމަ ވެސް މި ހުންނަވަނީ. މިއީ ދެން އަޖައިބެއް ކަހަލަ ވާހަކައެއް. އެހެންވީމާ،
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްކަން ކުރަން އިނގޭ މީހުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކަށް ހުންނަންވާނީ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ވަރަށް ބާރަށް އަޅުގަނޑުމެން 3 ބާރު ވަކިވެފައިވާ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކޮށް، ރާއްޖޭގެ ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ބާރުއަޅާފައި އޮންނާނީ. ހަމަ މިހާރުވެސް ބާރު އަޅަމުން މި ދަނީ. މި މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ކަމެއް
މި ގެންދަނީ ތަކުރާރުކޮށް ކުރަމުން. އެކަމަކު ކަނޑައެޅިގެން ވަކި ބަޔަކަށް ސީދާ އަމާޒުކޮށް ސިޔާސީ ގޮތުން
ހައްޔަރުކޮށް، އެ މީހުންގެ މައްޗަށް ޕްރޮސިކިއުޓްކޮށްފައިވާ މީހަކު އެންމެ މިނެޓަކު ވެސް ރާއްޖޭގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް އޮފީހުގައި އިނދެގެންނުވާނެ. އަދި އެކަމުގައި ޝާމިލުވާ އެންމެން ކްލީންކުރަންޖެހޭނެ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލަކީ ވަރަށް ބާރުގަދަ މީހެއް. ޤާނޫނުއަސާސީ ބެލީމަތާ ރަނގަޅަށް އިނގޭނީ ރައީސް. އަޅުގަނޑު މި އީ
ޤާނޫނުއަސާސީ އުފަންކުރި ޓްރާފްޓިންގ ކޮމިޓީގެ މެންބަރެއް. އަޅުގަނޑު ހައިރާންވެ އަންތަރީސްވޭ، މި ރާއްޖެ މިހާ
ނުބައި މަގުން ދާއިރުގައި މިދިޔަ ދުވަސްކޮޅުގެ ތެރޭގައި ވެސް ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ މަޤާމަށް އާ ބޭފުޅަކު ލާން އެބަޖެހޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ހުންނަޖެހޭނީ ޑިމޮކްރެޓިކް
އުސޫލުން، ރާއްޖެ ބެލެންސްކުރަން ބޭނުންވާ ވަރަށް. ޕްރޮސިކިއުޓްކުރުމަ ކީ ވަރަށް ބޮޑު ވާހަކައެއް. އެހެންވީމާ، މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެން މިތާނގައި ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އަބަދުވެސް އިހުތިރާމުކުރަން އަޅުގަނޑު މެން އެންމެންނަށް ވެސް.
މަޤާމުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންގެ މަޤާމުގެ ޒިންމާނުއުފުލަންޏާ، މި މަޖިލީހުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވަކާލާތުކުރަންޖެހޭނެ.
ޑީ.އާރު.ޕީ ލީޑަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން، އަދި އޮޕޮޒިޝަން ލީޑަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން؛ އަމިއްލައަށް ނަމަވެސް އަޅުގަނޑު މި
ހުންނަނީ އެހެން ކިޔައިގެން. މިތާކު ނެތް އެހެން މީހަކު ވެސް އެކަން ކުރާ ވެސް. އެހެންވީމާ އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ
ތަކުރާރުކޮށް، ހަމަ މިއަދުން މިއަދަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އިސްތިއުފާދޭށޭ. ދީފައި މާފަށް އެދޭށޭ ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ކިބައިން. ކީއްވެގެންހޭ މިވެނިމިވެނި މީހުން ހައްޔަރުކުރަންޖެހުނީ. ކާކު ބުނެގެންހޭ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
އަމުރުކުރި ގޮތަށްތޯ އެކަން ކުރީ. ޔާމީން ބުނެގެން ތިމަންނާ އެކަން ކުރީމޭ. ދެ މީހުން އެއްކޮށް ގޮޅިއަށް ލާންޖެހޭނެ.
43

މިއަދު ޢާޒިމާ ޝުކޫރު ރަށުތެރޭގައި އެބައުޅޭ. މިއީ ކޮން ކަހަލަ ވާހަކައެއްތޯ؟ އެ ބޭފުޅުން ކަންތައް ކުރި ގޮތް ނުފެނޭތޯ؟
ކުރީގެ ބަންޑާރަ ނައިބު ވެސް އެބައުޅޭ. ކިހިނެއްތޯ މި ވީ؟ އިހަކަށްދުވަހުގެ ފިލްމު އަނެއްކާ ޖައްސަންވީތޯ؟
ރިވައިންޑް ކުރީމަ ފެންނާނެ ރަނގަޅަށް ކަންކަން އޮތް ގޮތް. 7 ފެބުރުވަރީ އައި ދުވަހާއި ކަންކަން ވީ ގޮތް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ބަލަން ތިބީ ދެއްތޯ؟ މިދަންނަވަނީ 1 ފެބުރު ވަ ރީ އައި ދުވަސް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަން ތިބި ވާހަކަ.
1 ފެބުރުވަރީއަކީ ކޮންދުވަހެއްތޯ؟ އެ ވެސް ދުވަހެއްތާ. ނޮވެން ބަރު 11 ވެސް އެއީ ދުވަހެއް. ޖުލައި 26 ވަނަ ދުވަހަކީ
ވެސް ދުވަހެއް. 1 ފެބުރުވަރީއަކީ ވަރަށް ބޮޑު ދުވަހެއް މި ޤައުމުގައި. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ޢަމަލުކުރީ ކިހިނެއްތޯ؟
ބަލަން އެބަޖެހޭ. ޢާޒިމާ ޝުކޫރު ޢަމަލުކުރީ ކިހިނެއްތޯ؟ ބަލަން އެބަޖެހޭ. އޭރުގެ ބަންޑާރަ ނައިބު ޢަމަލުކުރީ
ކިހިނެއްތޯ؟ ބަލަން އެބަޖެހޭ. މި ކަންކަން ބަލަންވެގެން ރައްޔިތުން އަޅުގަނޑުމެން ގެ މެންޑޭޓް ދީފައި މި ތަނަށް މިހ
ތިބީ ގެނެސް. އެހެންވީމާ، މި މަޖިލީހުގައި ބަރާބަރަށް އެބަ ހިނގާ. މި މަޖިލީހުގައި މެންބަރުން ޗުއްޓީއަށް ދިއުމުގެ
ކުރީގައި ކުރި ބުރަ މަސައްކަތަށް ހުރިހާ މަޖިލިސް މެންބަރުންނަށް ކާށިދޫ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން މަރުޙަބާއާއި
ތަހުނިޔާއާއި މުބާރަކުބާދު އަރިސްކުރަން. އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތަށް ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އަޅުގަނޑު ޗުއްޓީއަށް ދާތީ އެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވާލީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ކަސޯޓީ
ބަލާކަށް ބޭނުމެއް ނުވޭ. ކޮންމެހެން ލަނގަޅާ ވާހަކަ ދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް މިތާކު. އެކަކު ވެސް ދައްކާނެ ކަމެއް ނެތް.
މިތާ ދައްކަންޖެހޭނީ ސީރިއަސް ވާހަކަ. މިތާ ކަންކަން ކުރަންވީ. މިތާނގައި މި ކުރަނީ ކަންކަން. މިހާ ތާރީޚީ
މަޖިލީހެއް ދުވަހަކު ވެސް ޤައުމުގައި ނާދޭ. މިހާ ބުރަ މަސައްކަތްކުރި މަޖިލީހެއް ވެސް ނާދޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ނުލިބޭ އޯޓީއެއް ވެސް، އެކައްޗެއް ވެސް. ކޯ އްޗެއްތޯ އޯޓީއަކީ؟ ކޮބައިތޯ އަ ޅުގަނޑުމެން ގެ އިތުރުގަޑީގެ ލާރި؟ ނުލިބޭ
ނޫންތޯ. ލިބޭ ލާރިކޮޅު އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް މި ހޭދަކުރަނީ އުފަލާ އެއްކޮންނޭ. އެ މީހުން ދަތީގައި
ތިބީމައޭ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މި އަންނަނީ. ކާށިދޫގައި އެއަރޕޯޓެއް އަޅައިދެއްވަންވީ. އޭރުން ކާށިދޫ މީހުން ތަނަވަސްވީ.
އެކަން ކޮށްދެއްވާނެ މިހާރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް. އެއީ ހިންނަވަރާ ދޭތެރޭގައި އެ އަރޕޯޓް އެޅެން ވެސް އޮތީ
ކާށިދޫގައި. އެހެންވީމާ، ހިންނަވަރުގެ މީހުންނަށްޓަކައި ވެސް ކާށިދޫގައި އެއަރޕޯޓް އަޅަން އެބަޖެހޭތާ. އޭރުން
ހިންނަވަރަށް؛ އެ އަތޮޅުގަ އި އެއްވެސް އެހެން ވަޒީފާއެއް އޮތީކީ ނޫން. ހިންނަވަރު މީހުންނަށް ވަޒީފާ ދިނުމަށްޓަކައި
ކާށިދޫއާއި ގާފަރު ތަރައްޤީކުރަން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް އެކަން ކުރައްވާނެކަން.
26 އަހަރު މި މަޖިލީހުގައި އަޅުގަނޑާ އެކު ވެސް މަސައްކަތްކުރެއްވި ބޭފުޅެއް އެއީ. އަޅުގަނޑުދެން ތަންކޮޅެއް ޅަވީމަ
ތަންކޮޅެއް މަދުން. އެކަމަކު އެ މަނިކުފާނު ކުރައްވާނެ ކަންތައްތައް. އެކަމަކު މިހެން ހުރި ކަންތައްތައް ބަރާބަރަށް
ތަރުތީބުކޮށްލާށޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ވިޔަފާރިއަށް ވެސް ސަރުކާރުން ބައެއް ކަންކަން ހަމަޖައްސައިދޭނެ. އެކަމަށްޓަކައި
ޝުކުރު ދަންނަވަން ސަރުކާރަށް.
44

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީއަށް.
ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 2008/9 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނު(އަށް
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. މި ބިލަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. އަދި މި ބިލު ހުށަހަޅައިދެއްވި ކަމަށްޓަކައި
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙު ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މި ބުނަނީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް
ގާނޫނުން ލިބޭ ބާރާއި އިޚްތިޔާރު ނުރަނގަޅު ނިޔަތެއްގައި ވަކި ފަރާތަކަށް ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ ބޭނުމުގައި ބޭނުންކުރުން
ނުވަތަ ގާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކުރުމަށް ސީދާ ގޮތުން ނުވަތަ ނުސީދާ ގޮތުން ނަމަވެސް މަޤާމުގެ ބޭނުންކޮށްގެންނުވާނޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ މިހާރު ހުރި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ޢަމަލުތައް އެގޮތަށް
ނުހުންނަ ތަން. ވޭތުވެދިޔަ މާޒީގައި އެކަމަނާގެ ޢަމަލުތައް ހުރީ ސީދާ ހަމަ ސިޔާސީ ބޭނުމަކަށް، ސިޔާސީ ފަރާތަކަށް،
ގާނޫނު ތަންދިނަސް، ނުދިނަސް، އޭރު ހުރި ވެރިމީހާ ވިދާޅުވީތީ، ވެރިމީހާ ވިދާޅުވީ ކަންތައްތަކެއް ކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި.
މި އިޞްލާޙުގެ 14 ވަނަ މާއްދާގައި މި ވަނީ ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަޤާމުގެ ޤަދަރަށް އުނިކަމެއް އަތު ވެދާނެ
އެއްވެސް ކަމެއް، އެއްވެސް ވަގުތެއްގައި އެއްވެސް ހައިސިއްޔަތަކުން ކޮށްގެންނުވާނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ
ކުރިން މިދެންނެވިހެން ވޭތުވެ ދިޔަ 4 ނުވަތަ 5 އަހަރު އެކަމަނާގެ ޢަމަލުތައް ހުރީ ހަމަސީދާ މިއާ އިދިކޮޅަށް. ހަމަ
ސީދާ ރައްޔިތުންނަށް ގެއްލުން ދިން. އެކަމަނާގެ ސަބަބުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަޤާމުގައި ހުންނަ ބޭފުޅެއްގެ
ޤަދަރު ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގައި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ވެއްޓިފަ. ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގައި އެކަމަނާގެ ޤަދަރު ވަނީ
ވަރަށް ބޮޑަށް ކުޑަވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން، ދަންނަވަން ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ދެން ވަޑައި ގަންނަވާ
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވެސް މިހާރު މިހިރަ ޕީ.ޖީ ޢަމަލުކުރައްވާ އުސޫލުން އެގޮތަށް ޢަމަލުތައް ނުކުރުމަށް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ވޭތުވެދިޔަ ހަތަރުފަސް އަހަރު ޖަލުގައި ޙުކުމެއް ނުކޮށް ، ޖަލު ބަހުން ދަންނަވާ ނަމަ، ވާނުވާ
ޖަހާފައި ތިބި ވަރަށް ބައިވަރު ފަރާތްތަކެއް ޖަލުގައި އެބަތިބި. މި ފަރާތްތަކުގެ ޒިންމާ ނަގަންޖެހޭ ފަރާތަކީ
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ކަމަނާ އެ ހުންނަވަނީ މި ފަރާތްތަކުގެ ޒިންމާ ނުނަންގަވައި،
އެފަރާތްތަކުގެ ޙައްޤުތައް ގެއްލިގެން އެ ދަނީ. އެ ފަރާތުގެ އަނބިދަރިންގެ ޙައްޤުތައް ގެއްލިގެން އެ ދަނީ. އެ
ފަރާތްތަކުގެ ޒިންމާ ނަގާނެ ފަރާތެއް މިއަދަކު ނެތް. މާދަން ކަންނޭނގެ އޭގެ ބޭފުޅަކު މީހަކު ޖަލުން
މިނިވަންވެގެންދާނީ. ދާއިރު ހަތަރުފަސް އަހަރު ކުށްވެރިއަކަށްނުވެ، ކުށްވެރިއެއް ގެ ގޮތުގައި ޖަލުގައި ހުރެ
45

ނިކުމެގެންދަނީ. މިނިވަންވެގެންދާ ހިނދު، އޭނާގެ ޢާއިލާއާއި އޭނާގެ ދިރިއުޅުން ދަނީ ޚަރާބުވެފަ. އޭނާ މުޖުތަމަޢު ން
ގަބޫލުކުރަނީ އޭނާއަކީ ކުށްވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި. މިގޮތަށް ތިބި ފަރާތްތައް ޖަލުގައި ވަރަށް ބައިވަރު އެބަތިބި މިއަދު
ވެސް. އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް މި ފަރާތްތަކާ މެދު ޢަދުލުވެރި، އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް
ހިންގައި އެ ފަރާތްތަކާ މެދު ފިޔަވަޅު އަޅަ އިދެއްވުމަށް. އަދި ކުށްވެރިނުވާ ފަރާތްތައް މިހާރުން މިހާރަށް ދޫކޮށްލުމަށް. މި
އިޞްލާޙުތައް ގާނޫނަކަށް ވެގެން އައުމަކީ އަޅުގަނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ ކަމެއް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ހާރޫނަށް.
މަނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ހާރޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޢިއްޒު
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުފެދޭ ސުވާލަކީ ، މިހާރު ހުރި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާ ދޭތެރޭގައި ނޫނީ ޕީ.ޖީ އޮފީހުގެ
މަސައްކަތްތަކާ ދޭތެރޭގައި ރައްޔިތުން ހިތްހަމަޖެހޭތޯ ނޫނީ ނުޖެހޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ
ރައްޔިތުންގެ ފާޑުކިޔުން ނުހަނު މައްޗަށް ގޮއްސަވާ މަންޒަރު. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކުރެވޭ ވަރަށް ބައިވަރު
ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. އެގޮތުން، ކުރަންޖެހޭ ދަޢުވާތައް ލަސްވުމުގެ މައްސަލައަކީ މިއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް.
ހަމައެއާއެކު ދަޢުވާކުރެވި ، މައްސަލަތައް ނުނިމި ދިގުލައިގެންދާ މައްސަލަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކުރެވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ގެ ދާއި ރާގައި ވެސް އެބަތިބި ވަރަށް ބައިވަރު ޒުވާނުން ކުދިކުދި
މައްސަލަތަކުގައި ދަޢުވާކުރެވިފަ . ދެ އަހަރު، ތިން އަހަރު ވީއިރު ވެސް މައްސަލަ ނުނިމި، އެ ކުދިންނަށް އެކަމުގެ
ހިޔަނީގައި އިތުރު ވަޒީފާއަކަށް ނުދެވި، ދިރިއުޅުމައިގެން ކުރިއަށްނުދެވިފައި ތިބި ބައިވަރު ޒުވާނުން އެބަތިބި. މި
މައްސަލަތަކަކީ ޕްރޮސިކިއު ޓަރ ޖެނެރަލް މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް ޒިންމާދާރުވެއްޖެ ނަމަ، މިއަށްވުރެ އަވަހަށް ނިންމިދާނެ
މައްސަލަތައް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވާ އަނެއް ކަމަކީ، މައްސަލައާ ނުގުޅޭ
ނުގުޅޭ ގޮތަށް ދަޢުވާތައް ކުރުން. މިސާލަކަށް މީގެ އަހަރުތަކެއް ކުރިން ކުރެވިގެންދިޔަ ދަ ޢުވާއެއް އެއީ ، ބިދޭސީއެއްގެ
ގައިގައި ޕޭމަންޓު ގަލަކުން ޖަހައިގެން ކުރެވުނު ދަޢުވާއެއް. އެ ދައުވާގައި މި އޮންނަނީ، މީހަކު މަރައިލެވޭ ފަދަ
އެއްޗަކުން މާރާމާރީ ހިންގުން. މުޅި ޝަރީޢަތް ހިނގައިގެންދިޔައީ އެ ޕޭމަންޓު ގަލަކީ އެއީ މީހަކު މެރޭނެ އެއްޗެއްކަން
46

ޔަޤީންނުކުރެވިގެން. އެ ގާ ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ފޮނުވައިގެން އެކިއެކި ތަހުލީލުތައް ކޮށް ބަލަންޖެހުނީ، އެ ގަލަކީ ހަމަ
މީހަކު މެރިދާނެ އެއްޗެއްތޯ. އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި މައްސަލައަކީ މާރާމާރީ ހިންގުން. އެ ގަލުން ކުރެވޭ ބޭނުމެއް ނޫން.
އެ ގަލުން މޮހޮރު ޖެހިދާނެތޯ، މި ކަންކަން ބަލާކަށްނުޖެހޭ. މިހުންނަނީ އެ މައްސަލަ ވަކި ގޮތަކަށް އަނބުރާލުމަށް
ޓަކައި ދަޢުވާކުރުމުގައި ވެސް ބޭނުންކުރާ އެކިއެކި އުކުޅުތައް ކަމުގައި ގިނަ ރައްޔިތުން ދަނީ ގަބޫލުކުރަމުން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ، ޕީ.ޖީ މިހާރަށްވުރެ
ޒިންމާދާރުކުރުވުމުގެ ގޮތުން ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކެއް. އޭގެތެރޭގައި ޕީ.ޖީގެ ނަޒާހާތްތެރިކަން އިތުރުކޮށް،
ޒިންމާދާރުކަމާއެކު ޖަވާބުދާރީކުރުވޭނެ ގޮތްތަކެއް މި އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ. އަދި މި
އިޞްލާޙުތަކާއެކު މިހާރަށްވުރެ ބޮޑަށް ނުފޫޒުން އެއްކިބާވެ މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހެދުމަށް
މަސައްކަތްކުރެވިފައި ވާކަން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ދެން ފާހަގަކުރެވޭ
އަނެއް މައްސަލައަކީ، ތަޙުޤީޤުކޮށް ނިމި، ދަޢުވާކުރެވޭ ގިނަ މައްސަލަތަކެއްގައި ވެސް ޕީ.ޖީގެ ފަރާތުން ކޯޓުގައި އެބަ
ރިކުއެސްޓުކުރޭ ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވަފާނެތީ ވާނުވާޖަހާފައި ޖަލުގައި ބަންދުކުރަން. މިއީ ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ
މައްސަލައެއް. މިއަދު ހެނދުނު ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތުގައި ހޯމް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވި، ތިން ސަތޭކައަށް ވުރެ
ގިނައިން، ހަތަރު ސަތޭކައާ ގާތްކުރާ އަދަދަކަށް ވާނުވާގައި ބަންދުކުރެވިފައިވާ ގައިދީން ޖަލުތަކުގައި ތިބި ކަމަށް. މިއީ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. ޙުކުމަކާ ނުލާ ބަންދުކޮށްފައި އެގޮތަށް އެއްވެސް
މީހަކު ބެހެއްޓިގެންނުވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިހާރު މި ގާނޫނަށް ހުށަހެޅިފައިވާ
އިޞްލާޙުތަކާއެކު އަޅުގަނޑުމެން މި ފާހަގަކުރާ މައްސަލަތަކަށް އެކަށީގެންވާ ޙައްލެއް ލިބި، ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި
ޕީ.ޖީއަށް އޮތް އިތުބާރު މިހާރަށްވުރެ ރަނގަޅުވެގެންދާނެ ކަމަށް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދަށް.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލުގެ ގާނޫނަށް މިފަދަ މުހިންމު އިޞްލާޙެއް ހުށަހެޅި ކަމަށް
ޓަކައި ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން. މި އިޞްލާޙަކީ ޙަޤީޤަތުގައި
ވެސް ވަރަށް މުހިންމު އިޞްލާޙެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ އެއް ޙަޤީޤަތަކީ، ގާނޫނުތަކެއް
ހަދައިގެން، ގަވާއިދުތަކެއް ހަދައިގެން؛ އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑަށް ދެއްކޭ ވާހަކައެއް. މީހުން ނަޒާހާތްތެރި ކުރުވަން
47

މަސައްކަތްކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ނަޒާހާތްތެރި މީހުން ތަންތަނަށް ނެގުން އެއީ އަދި އެއަށްވުރެ މާ މޮޅު ކަމެއް ކަމުގައި
އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާއިރު ، މިހާރު މިހިރަ، ޕީ.ޖީއަކަށް ހުންނެވި ބޭފުޅާގެ ނަޒާހާތްތެރިކަމާ ދޭތެރޭގައި
ވެސް ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން މިއަދު ވެސް ސުވާލުކުރަމުންދަނީ. އެ މީހަކަށް މަޤާމަކަށް ދާއިރުގައި ވެސް ކޮންމެ
އިންސާނަކަށް އަދި މަޤާމަކަށް ނުދިޔަޔަސް ނަޒާހާތްތެރިކަމާ އެކު އުޅެވޭނެ ފުރުޞަތު އެބައޮވޭ. ސަރުކާރުގެ ނުވަތަ
ދައުލަތުގެ އެ ފެންވަރުގެ މަޤާމެއްގައި ހުންނަ ބޭފުޅަކަށް ސިޔާސީ ޕާޓީއެއްގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ފުއްޕާހަން
ފުއްޕާލަދިނުމާއި، ދެންވެސް ޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ކޮށްލަން ދިޔުމަކީ ކޮށްގެންނުވާނެ ކަންކަން އެ ބޭފުޅަކު އަމިއްލައަށް
ވެސް އެނގެންޖެހޭނެ އެންމެ އާދައިގެ މީހަކަށް ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އުސޫލުތަކެއް ހަދަ އި،
ގަވާއިދުތަކެއް ހަދައިގެން އޭގައި އޮންނަ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރަން ލާޒިމުކޮށް ގާނޫނުތައް ހެދީމާ އެއާ ވެސް އެއްގޮތަށް
ނޫޅެވޭ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަން މި އުޅެނީ. އަޅުގަނޑުމެން އަލަށް މި ހުށަހަޅާހުށަހެޅުމުގައި މާލީ ބަޔާނާއި އަދި
ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކަކާއި، މީގައި ލިޔެފައި ހުރި ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކުގެ އިތުރުން، ސުލޫކީ މިންގަނޑަށް އެބައޮވޭ
އިންސާނަކަށް ވީތީ އުޅެންޖެހޭ ގޮތްތަކެއް ވެސް އެބަހުރި އިންސާނަކަށް ވީތީ. އެއިން ވެސް ބޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އުޅެވޭތީ މި މައްސަލަ ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ. ރައީސް އޮފީހުގެ ލީގަލް އެފެއާޒުން ފޮނުވާ މައްސަލައެއް، މައްސަލައާއި
ކުރަންވާ ދަޢުވާއާ ޙު ކުމާއެކު ލިޔެފައި ދިނީމާ ދެން އެ ކޯޓަށް ފޮނުވައިގެން ދަޢުވާކުރާ ތަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަފެނޭ މިހާރުގެ ޕީ.ޖީ. ބޭނުންފުޅުވާ މައްސަލައެއް އަވަސްކުރުމާއި ލަސްކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު އޮންނައިރު ،
އަޅުގަނޑުމެން ދުށިން ދާދިދާކަށް ދުވަހު، ވަރަށް ފަހުން ސިޔާސީ 9 ބޭފުޅެއްގެ މައްސަލަ ވީނުވީއެއް ނޭނގި ހަމަ
ފަޓާސްބަރިއެއްހެން އެދިޔަ ގޮތަށް ގޮސް އެކަން ނިމި، ހިނގައްޖެ. އެ މައްސަލަތައް ނިއުޅާ ލިއިރު ވެސް އެހާ ފަރިތަކޮށް
ދިޔައީ. އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަން މި އުޅެނީ ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ ގެން ހުރި މިނިވަން ޕީ.ޖީއެއްގެ ވާހަކަ. ޕީ.ޖީއެއް
މިއަދު މި ރާއްޖެއަށް ބޭނުންވާ ވާހަކަ. ބޭނުންއިރަކު ބޭނުންވީމާ، ބޭނުން މީހަކަށް ދަޢުވާކުރާ އުސޫލުން މިކަން
ނުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވޭތޯ ބަލަން ވީ. އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަމާ ހިނގާބަލަ! މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުގައި އަބަދުވެސް މި
ދައްކަނީ ޖަލުތަކުގައި މީހުން ގިނަ ވާހަކަ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުގައި އެބަހުރިތޯ އެއްކިލޯއަށްވުރެ ގިނަ މަސްތުވާތަކެތީގެ
މައްސަލައެ އްގައި ކުށްވެރިވި މީހަކު. ނުވެއޭ. ވައްކަމެއް ވެސް މިލިއަނުން މަތިން ކޮށްފިއްޔާ ހަމަ ކުށްވެރިވާނެ
އެއްވެސް ގޮތެއް ނުވޭ. ހެއްކާއި ގަރީނާއާ އެއްކޮށް ލީމަ ވެސް ހަމަ ވާ ގޮތެއް ނުވޭ. ހައްތަހާވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި ކުށްވެރިވެވެނީ އެއްކަލަ ރިހާކުރުފުޅި ނެގި މީހާއާއި ، ގޭދޮށު ފިހާރައަކުން ވައްކަންކުރި ކުއްޖަކާއި، ނޫނިއްޔާ
ރަށްޓެއްސަކު ބުނެގެން ރައްޓެހި މީހާ ގެންދާ އެއް ގުރާމު، ދެ ގުރާމު މަސްތުވާތަކެތި ހިފައިގެންދާ ކުއްޖާ އެކަނި މި
އުޅެނީ ޖަލުގައި. އެއްކިލޯއިން މަތިން؛ ބައެއް ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހީވޭ މިއީ ވަކިވަރަކަށްވުރެ އަދަދު
މަތިވެއްޖެއްޔާ ކުށްވެރިނުވާހެން ވެސް. ވައްކަމުގައި ވެސް ހަމަ އޮތީ މި ގޮތް. މިލިއަނަކުން މިލިއަނަކުން ކާލައިގެންނޭ.
މިހާރު ކުރެވެމުންދާ ޝަރީޢަތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް ހާމަކޮށް ކުރެވެމުންދާ ޝަރީޢަތުގައި ވެސް
48

އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަސައްކަތް ކުރާ ތަން އެބަފެނޭ. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީއަށް ހޯދި ފައިސާއަކީ ހަރާން ފައިސާ ކަމެއް
ޝަރީޢަތުގައި އެއްވެސް މުއައްސަސާއަކުން ކަނޑައަޅާފައެއް ނެތޭ. ފައިސާ ތިމަންނަ ނުކަމެކޭ، ބޭނުންނުކުރަމެކޭ ނޫން
މި އުޅެނީ. އެހެންކަމެއް ސާބިތުކޮށްދީގެން ސަލާމަތްވާން. މިއީ ބޮޑެތި އަދަދުތަކުގެ. އަޅުގަނޑަށް އެހެންވީމާ، މި ދެ
ކަންތައް މިހެން އޮންނާތީ؛ އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި، ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި މި
ރާއްޖޭގައި ހަމަ އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންކުރަނީ؛ މިއީ ވެސް އަޅު ގަނޑަށް ހީވަނީ ޕީ.ޖީގެ ޒިންމާއެއްހެން. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ އެގޮތަށް. ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ނިންމަންވާ ސްޕީޑަށްވުރެ ލަސްކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވަނީ،
ތިންހަތަރު ފަހަރު ބަޔާން ގެއްލުމާއި، ހެކިން ހާޒިރުކުރަން އުނދަގޫވުމާއި ، ކުއްޖާއަށް އަހަރުން އަހަރުން އަންނަ ބަދަލާ
ހުރެ ފަހުން އެ ކުއްޖާ ލައްވާ މަހަކުން، ތިން މަހުން އެއް މަހުން ބަޔާން ނަގަމުންނަގަމުން ގޮސް ބަޔާން ދިމާނުވެގެން
މިކަން ނިންމާލަންޖެހެނީ. އަޅުގަނޑު ގޮވާލަނީ މިހާރުވެސް މިފަދަ މަޤާމުތަކަށް ނަޒާހާތްތެރިން ގެނައުމަށް. ދާދި
މިދާކަށްދުވަހު، އިހަށްދުވަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނުނީ އިއްޔެ މި ވެރިކަމާ ދެކޮޅަށް، ވެރިކަމަށް އައުމާ ދެކޮޅަށް
އެންމެ މަސައްކަތްކުރި އެކަކު އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުގެ މިނިސްޓަރުގެ ނައިބަ ކަށް މި ދަނީ. މިކަންކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ބަލައެއް ނުގަނެވޭނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ގަވާއިދެއް ހަދައިގެން އެ ބޭފުޅުން ކިހިނެއްތޯ
ނަޒާހާތްތެރިކުރުވާނީ. ވައްކަމާއި، މީހުން މެރުމާއި، ފޭރުމަށް މަސައްކަތްކުރި މީހުން މިއަދު އަނެއްކާ އަޅުގަނޑުމެން
ގެނެސް ގާނޫނެއް ހަދައިގެން އެ މީހުން ނަޒާހާތްތެރި ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނޯންނާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ
ހިތާމަވެރިކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަޒާހާތްތެރިން މިކަހަލަ ތަންތަނަށް ގެންނަންވީ. އޭރުން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ؛
ގާނޫނަކުން، ގަވާއިދަކުން ކުރެވޭން އޮތް ކަމެއް ނޫން މިއީ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މޫސާ ސިރާޖަށް.
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ޕީ.ޖީއާ ބެހޭ ގޮތުން މި މަޖިލީހުގައި ދައްކަން އޮތް
ހަމައެކަނި ވާހަކައަކީ، ޕީ.ޖީ މިހާރުން މިހާރަށްވެސް ވަކިކުރަން އެބަޖެހެއޭ. އަޅުގަނޑަކަށް ނުވިސްނޭ ކޮންކަމެއް
ހާސިލުކުރަން ކަމެއް، ކޮން ބޭނުމެއްގައި ކަމެއް މިހާރު މިހިރަ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ބިސާމް، މަޤާމުގައި
ބަހައްޓަންޖެހޭނީކީ. އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ވިސްނާވިސްނާ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނުވިސްނުނު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
މަޤާމުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ޖުޑީޝަލް ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކުރެވި ، ބިސާމާ
49

ސުވާލުކުރެވުމުން. ބިސާމުގެ ސުވާލުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާފުވި އެއް ކަމަކީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ގައިޑުލައިނުގައި
ބިސާމުގެ މައްޗަށް ، ޕީ.ޖީއެއްގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކަމެއް މި މަޖިލީހަށް ރިޕޯޓުތަކެއް ކޮންމެ އަހަރަކު ދެ ފަހަރު ފޮނުވުން.
މިއަހަރު މިހާރު މި ނިމިގެންދަނީ. ކޮންމެ ހަ މަހުން އެއް މަހު ފޮނުވަންޖެހޭ ރިޕޯޓު މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް މި
މަޖިލީހަށް ލިބިފައެއްނުވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލް މި މަޖިލީހަށް، ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކޮށް
ރިޟްވާނުގެ މައްސަލައިގައި އިސްތިޢުނާފުނުކުރީ ކީއްވެގެންތޯ ސުވާލުކުރީމާ ޖަވާބުގައި ދެންނެވީ، އިސްތިޢުނާފުކުރީމޭ.
އެއީ ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތެއް ނޫން ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެން މި އުޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން
ކޯޓުން ސާފުކުރީމާ ސާފުވާ ކަމަކީ، ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލް ބިސާމް މި މަޖިލީހުގެ ޖުޑީޝިއަރީ ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުވެ
ދީފައިވަނީ ދޮގު މަޢުލޫމާތު ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން އަދި ހަމަ އެ ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމުގައި ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލް
ބިސާމާ ސުވާލުކުރެވުނު، ކީއްވެގެންތޯ 1 ފެބުރު ވަރީގެ ފަހުން ރައީސް އޮފީހަށް، ޔާމީނުގެ ވެރިކަމުގައި ރައީސް އޮފީހަށް
ވަންނަނީ. އެއީ ކޮންބޭނުމެއްގައިތޯ؟ އޭގެ ޖަވާބުގައި ވެސް ދެންނެވީ، އެއީ ޑްރަގު ކައުންސިލުގެ ބައްދަލުވުންތަކެއްގައި
ބައްދަލުވާން ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ރައީސް އޮފީހަށް އެކަން ސާފުކުރާއިރުގައި އެ ވެސް ވަނީ ހަމަ
ކަނޑައެޅިގެން ރޯބުހުތާނު ދޮގަށް. އަޅުގަނޑަކަށް ނުވިސްނޭ މިހެން ހުރި ކަންތައްތައް މިހެން ހުރިއިރުގައި އަދި
ޚާއްޞަކޮށް މި ރާއްޖޭގެ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކުގެ މައްޗަށް ނުޙައްޤުން އެތައް ދަޢު ވާތަކެއް ކޮށް ، އަދި މުޅިން ގާނޫނާ
ޚިލާފަށް އެތައް ކަމެއް ކުރާއިރުގައި ވެސް ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލް ބިސާމް މަޤާމުން ވަކިނުކުރެވިގެން މި އުޅެނީ
ކޮންބޭނުމަކަށް ކަމެއް. އަޅުގަނޑަކަށް ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނުވިސްނޭ. ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ
އެންމެ މައިގަނޑު އެއް ކަމަކީ، ރަނގަޅު، އިޚުލާޞްތެރި ، ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް މަސައްކަތްކުރާނެ ޕްރޮސި ކިއު ޓަރ
ޖެނެރަލެއް ހޯދުން. އޭރުން ގާނޫނާ ޚިލާފަށް މަސައްކަތްކުރާ ފަނޑިޔާރުން ވެސް، ރިޝްވަތުގެ ޢަމަލުތަކުގައި މި އުޅޭ
ފަނޑިޔާރުންގެ މައްޗަށް ވެސް ދަޢުވާކުރެވޭނެ. ވައްކަންކުރާ މީހުންގެ މައްޗަށް ވެސް ދަޢު ވާކުރެވޭނެ. އޮޅިގެން ސިއްރު
ހެކިންނެއް ވެސް ހާމައެއް ނުކުރެވޭނެ. އޮޅިގެން ކުރާ ކަމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ކަންކަމަކީ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދިޔައީ އިއްޔެގެ ޚަބަރުން ވެސް ސިއްރު ހެކިންތަކެއް އޮޅިގެން ހާމަވެއްޖެ ކަމަށް. އެއީ
އޮޅިގެންވާ ކަމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ ގަސްތު ގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ކުރަމުންދާ ކަންތައް. މިހާރުން
މިހާރަށް މި މަޖިލީހުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވަކިކުރަން އެބަޖެހޭ. އެއީކީ އެއްވެސް ހުއްޖަތެއް؛ ބަހައްޓަންޖެހޭނެ
ކަމުގެ އެއްވެސް ސަބަބެއް ދެއްކޭނެ ކަމެއް ނޫން. ރައީސް ޔާމީނުގެ ޝަރީޢަތެއް ހިނގާތީވެ ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލް
ވަކިކުރަންނުޖެހޭނެ ކަމަކަށް ދެއްކޭނެ އެއްވެސް ބަހަނާއެއް ނޯންނާނެ. އެ ޝަރީޢަތްތައް ވެސް ގެންދަނީ ރައީސް
ޔާމީނަށް އެއިން މަންފާވާނެ ގޮތަށް އެތައް އެތައް އިޖުރާޢީ ކަންތައްތަކެއް ގޯސްކޮށް ކުރަމުންދަނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑަށް ފެންނަފެނުމުގައި މިހާރުން މިއަދުން މިއަދަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް މަޤާމުން ވަކިކުރުން. އެއީކީ މި ގާނޫނަށް މާ ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް ގެންނަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން
50

ޖެހޭނީ އިޚްލާޞްތެރި، ނަޒާހާތްތެރި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލެއް މަޤާމަށް ޢައްޔަންކުރަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށްޓަކައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިކްރާމް ޙަސަނަށް.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ބިލަށް މި ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙު އަޅުގަނޑު
ބަލައިލާއިރު އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ، މި ބިލަކީ މިހާރު ހުންނެވި ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލަށް ހެދިފައި ހުރި ގޯސްތަކެއްގެ
ސަބަބުން، އެ ޕްރޮސިކި އުޓަރ ޖެނެރަލަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމަށް ތައްޔާރުކޮށްފައި އޮތް ބިލެއްގެ ގޮތުގައި. އެއީ މީގައި އެބަ
ވިދާޅުވޭ ގާނޫނަށް ތަބާވާންޖެހޭނެ ވާހަކަ. ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭނެ ވާހަކަ. މި ވާހަކަތައް ނޭނގޭ
ވާހަކަތަކެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ކުރީގައި؟ މިނިވަން ތަނެއްގެ ގޮތުގައި، މިނިވަންކަމާ އެކުގައި މަސްއޫލިއްޔަތުތައް
އުފުލަންޖެހޭ ބޭފުޅަކު، އެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ނުއުފުލައި ގޯސްތަކެއް ހަދާފައި ހުރީމާ އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްކާވެސް މި
ތަނަށް ބިލެއް ގެނެސް މި ބިލުން ނަސޭހަތްތެރިވުމަށް މަސައްކަތް މި ކުރަނީ. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖު އެ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު ވަރަށް ރަނގަޅު. އެއަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން.
ގޯސްތަކެއް ހަދާފައި ހުރި ކަމަށް ވާނަމަ، އެންމެ ކުރު މަގު އަޅުގަނޑުމެން އިޚްތިޔާރުކޮށް ، ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އެ
ބޭފުޅަކާ ދޭތެރޭގައި އަޅަންވާ ފިޔަވަޅު އަޅައި، ބޭރުކުރެވެންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، އެކަންހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ކުރަންވީ މިތާނގައި. އިޞްލާޙު ކޮށްގެން އަނެއްކާވެސް ނަޒާހާތްތެރިކަން ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި،
ނޫނީ ނަޒާހާތްތެރިކުރުވުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެ ވަރަކަށް މަސައްކަތްކުރިޔަ ސް، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
ހެދިފައި ހުރި ގޯސްތަކުން، ޖެހިފައި ހުރި ލައްގަޑު ދެން ފިލުވާކަށް ފަސޭހައެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަންވީ ކަމަކީ، ނަޒާހަތްތެރި ؛ ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި ޢަމަލުތައް ކޮށްގައި ގޮތްތައް ބަލައި، ރަނގަޅު ނަޒާހާތްތެރި
ބޭފުޅެއް އެ މަޤާމަށް ގެނެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރަންވީ. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ހިއްސާކޮށްލުމަށްޓަކައި މި
ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން މި ހިފީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
51

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދަށް.
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް؛ ދިވެރާހިރާއްޖޭގެ ވަކި ފަރާތަކަށް ބުރަނުވާ މުސްތަޤިއްލު
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލެއް ހުންނަންވާނޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ވާޖިބުތަކާއި މަސް އޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރަންވާނީ
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ގާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީންނޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކީ
އޭނާގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރުމުގައްޔާއި އޭނާއަށް ލިބިފައިވާ ބާރުތައް ބޭނުންކުރުމުގައި އެއްވެސް މީހަކު އެއްވެސް
ފަރާތަކުން އަންގާ ގޮތަށް ކަންކަންކުރާ އަދި އެއްވެސް މީހެއްގެ ނުވަތަ އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ނުފޫޒެއްގެ ދަށުގައި ވާ
މީހަކަށް ވެގެންނުވާނެއެވެ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރަންވާނީ އަދި ބާރުތައް
ބޭނުންކުރަންވާނީ އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ޖެހިލުންވުމެއް ނެތި، ވަކި ފަރާތަކަށް މަންފާއެއް ހޯދައިދިނުމުގެ ނިޔަތެއް ނެތި
ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ ހުރެއޭ. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި އޮތް ގޮތް. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން މި
ޖެހެނީ، މިއަދު ހުރި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް މަސައްކަތްކޮށްފައި އޮތީ އެގޮތަށްތޯ؟ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް
ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙައްޤުތައް ފުރިހަމައަށް ލިއްބައިދިނުމަކީ ޕްރޮސި ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ވާޖިބެއް.
އެހެންނަމަވެސް، އެގޮތަކަށް ނޫން ވޭދުވެދިޔަ ތަނުގައި މަސައްކަތްކުރެވިފައި ހުރިއް ޔަކީ. އަދި ރައްޔިތުންނަށް އެކަން
ފެންނަން އޮތިއްޔަކީ ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނެއް އިޞްލާޙުކުރާއިރުގައި ނަސޭހަތްތެރިވުމަށް ބިލެއް
ހުށަހަޅާކަށް އަޅުގނޑަކަށް އެ އްވެސް ވަރަކަށް ތާއީދެއް ނުކުރެވޭ. ނަސޭހަތްދިނުމަކަށް. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހެދިފައި އޮތް
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ކަންކަން ނުކުރާ ބޭފުޅުންނަށް އަނެއްކާ ނަސޭހަތްތެރިވެގެން
އެއިން މަޤާމެއްގައި ބެހެއްޓޭ ކަމަށް ވަންޏާ ދިވެހި ރައް ޔިތުން މި އެދޭ ބަދަލެއް މި ޤައުމަކަށް ނާންނާނެ. އަޅުގަނޑު
މިދަންނަވަނީ ކޮންމެ މުއައްސަސާއެއް؛ ވަކި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލެއް ނޫން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތަ ކާ ހަވާލުވެފައި ތިބި ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް މަސައްކަތްޕުޅު ކުރައްވާނީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން. އެނޫން ގޮތަކަށް ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ ނުވަތަ ބޮޑު ފަރާތަކުން
ފޯނުކޯލެއް އަންނަ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ފޯނުކޯލު އަންނަ ވަގުތުން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ހުރިހާ މީޑިއާއަކަށް ގުޅު އްވާފައި،
އޮފީސް ދޮރުމަތީގައި ހުންނަވާފައި ސާފުސީދާ ބަހުން، މިވެނި ބޭފުޅަކު ފޯނުކުރައްވައިފިއޭ މިހެން ހައްދަވަން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް މިތާ ހުރެވޭކަށް ނެތޭ. އަޅުގަނޑު އިސްތިޢުފާދީފީމޭ. މިވަރުގެ ލަޔާގަތާއި ކެރުންތެރިކަން
ނެތް ބޭފުޅުންނަކަށެއް ޤައުމެއް އިޞްލާޙެއް ނުކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަސް މިތާ ވާހަކަދެއްކިދާނެ. ބިލަށް އިޞްލާޙު
ގެނެވިދާނެ. އެކަމަކު އިންސާނެއްގެ ގައިގަ އި ތެދުވެރިކަމާއި، އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ، ވަފާތެރިކަމެއް ހުރި ޤައުމަށް،
52

ރައްޔިތުންނަށް ނެތް ކަމަށް ވަންޏާ ކުރިއެރުމެއް ނުލިބޭނެ. ޢަދުލުއިންޞާފެއް ވެސް ނުލިބޭނެ. އެހެންވީމާ، މިގޮތުން
މިކަން ހިނގައިދިޔައިރުގައި އަނިޔާވެރިކަންލ ކޯކުފުޅި އެއްލާ މީހާއަށް 10 އަހަރަށް ޙުކުމްކުރާއިރުގައި ދައުލަތް
ކާލައިގެން ތިބޭ ބަޔަކަށެއް ދުވަހަކު ވެސް ޙުކުމެއް ނާދޭ. މުޅި ރާއްޖޭގައި ހުރިހާ ތަނެއްގައި މިނިވަންކަމާއެކީ އެ މީހާ
އެބައުޅޭ. މި މަންޒަރު ފެންނަތާ އެތައް ޒަމާނެއް، އެތައް އަހަރެއް ވެއްޖެ މި ރާއްޖޭގައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރައްޔިތުން އަބަދާއި އަބަދު ދައްކާ ވާހަކައެއް މީ. ދައުލަތް ކާލައިގެން ހަމަ ބޮޑުކޮށް، ކުޑަކޮށްނެއް ވެސް ނޫން.
ވެލިފުންޏަކުން 17 މިލިއަން ރުފިޔާ ކާލައިގެން ހުރި މީހާ އަދިވެސް ހުރީ. ވެލިފުންޏަކުން. އެޗް.ޑީ.ސީގެ ވެލިފުންޏެއް
ހުސްކޮށްލަން 17 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީ ގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ދައުލަތުގެ
ކުންފުނިތައް އޮތް ހާލަތުގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. މިއިން އެއްވެސް މީހަކަށް އަދަބެއް ލިބިގެންދާ ތަނެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތަކަށް ނުފެނޭ. އެހެންނަމަވެސް، ކޮފީފުޅިއެއް ހިފައިލައިފިއްޔާ ހަމަ ދާ ގޮތަށް ގޮސް ބިޑިއަޅުވައިލާފައި ގެންގޮސް
6 އަހަރާއި 7 އަހަރަށް. ކޮފީ ފުޅި ނަގާ މީހާ އަށް ވެސް އިންސާފުގެ މަގުން އަދަބު ލިބެންޖެހޭނެ. އެނޫން ވާހަކައެއް
ނޫން އަޅުގަނޑުމެން މިދައްކަނީއަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް ލަފައެއް ނުކުރެވޭ މި ޤައުމުގައި އަދިވެސް
ރައްޔިތުންނަށް އިންސާފު ލިބޭނެ ކަމަކަށް، މިފަދަ ގޮތަށް މަސައްކަތްކޮށްފައި ތިބޭ ބޭފުޅުން އެ މަޤާމުގައި ތިއްބެވިހާ
ދުވަހަކު. ވަރަށް ބައިވަރު ގާ ނޫނުތައް އެބަހެދޭ، އަޅުގަނޑު ހަމަ އިލްތިމާސްކުރަން، ގާނޫނު ހެދޭއިރުގައި ދައުލަތުގެ
މުއައްސަސާތަކާ ހަވާލުވެ ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ޒިންމާއުފުލާފައި ، އަދަބު ލިބޭ ގޮތަށް ގާނޫނުތަކަށް ގެންނަ ބަދަލުތައް މިއަދު
ގެންނަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވަރަށް ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާޅުކުރެއްވި ޚިޔާލުގެ އަލީގައި ދެން
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް ފުރުޞަތުއެރުވުމުގެ ކުރިން އެއްޗެއް ދަންނަވަ އިލާނަން. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމައްޗަށް
ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް ބިލަކީ މިހާރު ހުންނެވި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް މަޤާމުގެ ބެހެއްޓުން ނުވަތަ ވަކިކުރުން ނޫނީ
ނަސޭހަތްދިނުމަށް ހުށަހެޅިގެން އުޅޭ ބިލެއް ނޫން. މިއީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނަށް ބަދަލުގެނެސް، އެ
މަޤާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރައްވާ ބޭފުޅުން، މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގަ އި ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކެއް
ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހެޅިފައި އޮތް ބިލެއް. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ދެންނެވުމަށްފަހު ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި
އަރުވަނީ ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
53

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނު 9/2008 މި ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން، ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުއްވި ، ސަރުކާރުގެ މި ބިލު މަޖިލީހަށް ހުށަޅުއްވައިދެއްވި
އިބްރާހީމް މުޢިއްޒު، ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު އަދާކުރަން. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
ގާނޫނަށް ބަދަލުގެނެވެނީ ނަޒާހާ ތްތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް. ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެފައިވާ ބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނަވަ އި
ވަޒީފާ އަދާކުރެއްވުމަށް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ މުވައްޒަފުންނަކީ ސުލޫކީ މިންގަނޑުތައް ހިފެހެއްޓި،
ސުލޫކީ ގޮތުން ފުރިހަމަ ބަޔަކަށް ހަދައި، ގާނޫނުގައި ލިޔެ ، އެ މައްޗަށް ޢަމަލުކުރުމަށް ލާޒިމުކުރާ ބިލެއްގެ ގޮތުގައި.
އަޅުގަނޑުމެން މިފަދަ ބިލަކަށް ވާހަކަދައްކާއިރުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ހަމައެކަނި ތަޢައްޞަބުން
އެއްކިބާކުރުމަކުން ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް އަދި ސަރުކާރުގެ ކަންކަމެއް ވެރިކަމެއް ކުރެވި ގެންދާ ތަނެއް ނުފެނޭ.
ކޮންމެ ޒިންމާއެއް ހަވާލުކުރެވިފައި ހުރި ހަމަ ކޮންމެ ބޭފުޅަކީ ވެސް ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ ، ރިޝްވަތާއި
ހަޑިމުޑުދާރު ނުފޫޒުތަކާއި ފައިސާގެ ދަހިވެތިކަމުން އެއްކިބާވެ ހުންނަ މީހަކަށް ވާންޖެހޭ. ހަމައެހެންމެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް ވެސް އެގޮތަށް މަސައްކަތްނުކުރެވެން ދިމާވީމާ، ޤައުމުގެ މިސްރާބު ގެއްލި، ބަރިބަރިއަށް ޙުކުމް ޖަހައި،
ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރެވިގެން ނުޙައްޤުން އެތައް އަނިޔާއެއް ސިޔާސީ ފަރާތަކަށް ލިބިގެންގޮސްފައިވާ ތަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކު ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެ، ނަޒާހާތްތެރި
މަސައްކަތެއް ކޮށްފިއްޔާ މި ޤައުމުގައި ރައްޔިތުން އުޅޭނީ ހާދަ އުފަލުގައޭ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މި ރާއްޖޭގެ 3 ލައްކައެއްހާ މީހުންގެ އާބާދީއެއްގައި ހަތަރު ސަތޭކައެއހާ ކުށްވެރިންކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ
ބަޔަކު ޖަލުގައި ތިބުން، އެތައް އަހަރަށް ވަންދެން ތިބުން މިއީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ރާއްޖޭގައި
ހެދިފައި ހުރި ޖަލުތަކުގައި ތިބެވޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރާ، އެ ބަޔަކު ތިބުމަށްޓަކައި ބައިނަލްއަގު ވާމީ މިންގަނޑުތަކާއި
ރާއްޖޭގައި ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުގެ މިންގަނޑުތަކުގެ 100% އިތުރަށް މީހުން ލީމާ، އެއީ އަނެއް އަދަބު. މީހަކު
ބައިންދަން އިންނަ ގޮޅިއަކީ އަވިއަރައިގެން ގޮސް އެ މީހާ އެތަނުގައި ހަށިގަނޑުން ފެން މަދުވެ، ހޭނެތިގެން ވެއްޓޭވަރު ؛
އެއީ އިތުރަށް ދެވޭ އަނެއް އަދަބު. މީހަކު ކުޑަގޮޅިއަށް ލާން ޙުކުމްކުރުމަކީ، ކުޑަގޮޅިއަށް ލާފައި އަލިފާން އަންދައިގެން
ހޫނުކުރުމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިރާއްޖޭގެ ކަންކަން ހަމަމަގަށް އަޅުވައި ، އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ
މި ދައްކަނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ 80% މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ، ވެރިކަމުގައި ނެތިއްޔާ ދެން ތިބޭނީ ޖަލުގައި.
އެއީ ވެރިކަން ހޯދަން މަސައްކަތްކުރާތީ. ގާނޫނީ ކުށެއް ނުކުރިޔަސް ޖަލުގައި ތިބެގެން ގިނަ ފަހަރަށް ވެރިކަމަށް މި
ވަޑައިގަންނަވަނީ ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާ އްޖޭގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމު ރަނގަޅުކުރަން އެންމެ ބޮޑަށް
ވަކާތުކުރަންޖެހޭ ބަޔަކީ އެމް.ޑި.ޕީ. އަޅުގަނޑު މިހެން ދަންނަވަންޖެހޭ ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕާޓީގެ ރައީސް،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އުމުރުގެ، ހަޔާތުގެ ބޮޑުބައި ހޭދަކުރައްވާފައި އޮތީ ޖަލުގައި. މުޅިން
ނުޙައްޤުން. އެ މަނިކުފާނުގެ ޢާއިލީ ގެކޮޅު ސަރުކާރަށް 5 ފަހަރަށް ވުރެ ގިނައިން ނަގައިފި. ހަމަ ސިޔާސީ
54

ކަންކަމުގައި. ޢާއިލާގެ މުދާ އެތައް ފަހަރަކު މަތިން ސަރުކާރަށް ހިފައިފި. ހަމަ ސިޔާސީ ކަންކަމާހުރެ. އެއްފަހަރު
ނަންގަވާނެ، އަނެއް ފަހަރު ދެއްވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ނަޒާހާތްތެރި އަދި ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެފައިވާ
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ގާނޫނަށް އިޞްލާހުގެނައުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. މިއަށް އަޅުގަނޑު ވޯޓުދޭނަން. ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ. والحمد هل.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިއަދު މި ސެޝަނުގައި މި މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވަން ހަމަޖެހިފައިވާ ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ.
އެހެންނަމަވެސް، 3 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންފައި އަދި އިތުރަށް އެބައޮތް. އެ
ބޭފުޅުންނަށް ދެން މި މައްސަލައަށް ބަހުސްކުރެވޭއިރު ފުރުޞަތުއެރުވޭނެ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، ނުނިމި ހުރި
މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑު ޖެހިލާނަން.
8. ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެއީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ބިލަށް ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދިއުން. މި ބިލަށް ބަހުސްކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ ޖުމުލަ 4
ގަޑިއިރު. ބާކީ އަދި 13 ގަޑިއިރާއި 3 މިނެޓާއި 7 ސިކުންތު އެބައޮތް. އޭގެތެރެއިން އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 1 ގަޑިއިރާއި 44
މިނެޓައި 35 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 20 މިނެޓާއި 21 ސިކުންތު. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 20 މިނެޓާއި 21 ސިކުންތު.
ޕީ.އެން.ސީއަށް 16 މިނެޓާއި 12 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 14 މިނެޓާއި 8 ސިކުންތު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް
ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ މެންނަރަކަށް 3 މިނެޓާއި 30 ސިކުންތު ގެ ވަގުތުކޮޅެއް އެރުވޭނެ. އާދެ! މި
މައްސަލައިގެ ބަހުސްގެ ވަގުތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް މެންބަރުންނަށް ދަންނަވަން. އާދެ! މި މައްސަލައި ގައި އެއްޗެއް
ވިދާޅުވުމަށް އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިނަށް.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުޑަކުދިން ޢަދުލުގެ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަހުސްކުރާއިރުގައި އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނަށް
ހަމަ އަންނަނީ އިބްތިހާލް. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ ، ކުޑަކުއްޖަކާ މެދު އިހުމާލުވެގެން ކުޑަކުއްޖަކާ މެދު ދެރަ
ގޮތެއް ވެގެންދާއިރު ، އަޅުގަނޑުމެން ކަން ހިނގާފައި ވާ ގޮތަށް ބަލާއިރުގައި މި މައސަލައަކީ ވެސް އެކަމުގައި
55

ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ވެސް އިހުމާލުތަކެއް ވެފައިވާ، ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާތަކެއް ވެސް
އަދާނުކުރެވިގެން މިފަދަ އެތަކެއް އިބްތިހާލުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ފެނިގެން މި ދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މަންމައަކަށް ނުވަތަ އަންހެން ދަރިޔަކަށް ފުރަތަމަ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ލިބިދޭންޖެހޭ ރައްކާތެރިކަން ލިބިދޭންޖެހޭ
ވަގުތުގައި ފޯރުކޮށްނުދެވި، އެހެން އުޅެ ރަށްމެދަށް ނޫނިއްޔާ ނުގޮތަކަށް މީހަކު ކުއްޖަކު ވިހައި، އެ ކުއްޖަކު އަނެއްކާ
ބަލާނެ ގޮތެއް ނެތިގެން އެ ހާލެއްގައި އުޅެ ، އަނެއްކާ އެ ކުޑަދަރިފުޅު ދުނިޔެ ދޫކުރާ ހާލަށް ދާއިރު ވެސް ދައުލަތުން
ނުވަތަ ސަރުކާރުން މި އޮންނަނ ޖެހެނީ ހަމަ ފަހަތުފަޔަށް ބަރުވެފައި ބަލަބަލާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ދިމާވެފައިވާ މައްސަލައަކީ ގެ ދޮރުގެ މައްސަލަ. ބައެއް ބޭފުޅުން ހިތަށްއަރައިވަޑައިގަންނަވައިފާނެ، ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ
މައްސަލަތައް ގެދޮރުގެ ވާހަކައާއި މިއާ ކޮންގުޅުމެއް ހެއްޔޭ ހުރީ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މާލޭގައި ދިރިއުޅޭ
ކުޑަކުދިން ހިތްހަމަޖައްސާލުމަށްޓަކައި ވެސް އަދި ކިތަންމެ ސްޓްރެސްވެގެން ވެސް ބޭރަށް ނުކުމެ ބޯދިއްކޮށްލާނެ ހަމަ
އެންމެ ކުޑަޖާގައެއް ވެސް ނެތް. މާލެ މި ވަނީ ފެކްޓަރީއަކަށް ބަދަލުވެފަ. ހަމަ ކާރުޚާނާއެއްގައި ދިރިއުޅުމެކޭ ހަމަ
އެއްގޮތް. އިންސާނުން ދިރިއުޅެން ކަމުނުދާ މިންވަރަށް ޙަޤީޤަތުގައި މާލޭ ގެ ހާލަތު މި ވަނީ ގޯސްވެފަ. އަޅުގަނޑުމެން
މި ޖެހެނީ ހަތަރެސްކަން ކުޑަކުޑަ ގޮޅިއަކަށް ލައިގެން ކުޑަކުދިން ގެންގުޅެންޖެހެނީ. ހަމައެއާއެކީގައި ކުޑަ ގޮޅި ތެރޭގައި
އިންދާ އަނެއްކާ އެއަށްވުރެ ކުޑަ ހަތަރެސްކަން އެއްޗެއް މި ދެނީ ދަރިފުޅުގެ އަތަށް. އައިޕެޑެއް. އެއިން ފޫހިވީމާ،
ދެން އަނެއްކާ އެއަށްވުރެ ވެސް އަނެއްކާ އަތަރެސްކަން ކުޑަ އެއްޗެއް. ކުޑަ ފޯނެއް. ދީގެން މި ކުޑަ ގޮޅީ ގެ ތެރެއިން
ކުޑަކުދީން ސަލާމަތްވާނެ ހަމަ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މީގެ މައްސަލައަށް އަޅުގަނޑުމެން
އެބަޖެހޭ އިޔާދަވާން އެބަޖެހޭ. ރޫޓް ކޯސްއަށް ބަލަން އެބަޖެހޭ. ކުޑަކުދިންގެ ހާލަތު ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި އަޅު ގަނޑުމެން
އަނެއްކާވެސް އިޞްލާޙި އްޔާތަކެއް ނޫން އަޅަންޖެހެނީ. އިޞް ލާޙިއްޔާތަކެއް އެޅުމުގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ
ފުރަތަމަ ކުޑަކުދިންނަށް ރަނގަޅު ކާނާއާއި ، ރަނގަޅު ތަރުބިއްޔަތާއި، ރަނގަޅު ތަޢުލީމު ދެވި، އެ ކުދިންނަކީ ރަނގަޅު
ޞިއްޙަތެއްގައި ބޮޑުވާ ކުދިންނަށް ހެދޭތޯ މަސައްކަތްކުރަން އެބަޖެހޭ. ވަރަށް ރަނގަޅު. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް
އުފާކުރަން، އެގޮތުން ފުރަތަމަ ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާތްގަނޑަކަށް ހުރިހާ ރަށެއްގައި ވެސް
ކުޑަކުދިންނަށް ނާސްތާގެ ޕްރޮގްރާމެއް ފެށިއްޖެ. އަޅުގަނޑަށް ވެސް އިނގޭ، ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ ކަންތަކެއް އޭގައި
އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ރަނގަޅު ފެށުމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލައިގަންނަނީ. ކުޑަކުދިންނަށް ކާންދޭ
އެއްޗަކީ ނުވަތަ ކާންބޯން އަޅުގަނޑުމެން މި ދެނީ ރަނގަޅު ކާނާކަމުގައި ހަދަން އެބަޖެހޭ. ކެމިކަލާ ނުލާ އުފައްދާފައި
ހުރި ތަރުކާރީއާއި މޭވާކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ތަރުކާރީއާއި
މޭވާއޭ ބުނާއިރު، ކެމިކަލް އަޅާފައި ހުރި ތަރުކާރީއާއި މޭވާ ވެސް ނުލިބޭ ކުދިން މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގިނައީ. މާލޭގައި
ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް މި އުޅޭ މީހުންނަށް މި ވާގޮތަކީ ލިބޭ މުސާރައިގެ 90% ،85% ކުއްޔަށް ދައްކާފައި، ބާކީ އޮންނަ
އެތިކޮޅުން، އެގޮތަކުން މިގޮތަކުން ފުއްދާލައިގެން ކިރިޔާ މަސް ނިމެންދެން މި އުޅެވެނީ. އަދި އެވެސް ކޮންމެވެސް
56

މީހެއްގެ އަތުން ހާހެއްހާ، ދެ ހާހެއްހާ ރުފިޔާ ނަގައިގެން. އެހެންވީމާ، ޤައުމުގެ ހާލަތު މި އޮތީ މިހެން. ގާނޫނުތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހެދިދާނެ. ކޮންމެ ކަމަކަށް ވަކިން ގާނޫނެއް ހަދައި، އެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ފަސްހަ ގަވާއިދު ހެދުމެއް
ނޫން ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން މި ޖެހޭ ކަމަކީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޖެހެނީ އިންސާނުން ދިރިއުޅޭ ގޮތަށް
ރީތިކޮށް ހަމަޖެހިގެން އުޅެވޭނެ ދުޅަހެޔޮ ދިރިއުޅުމެއް އުޅެވޭނެ ގޮތެއް ހޯދައިދޭންޖެހެނީ. އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި މި
ޖެހެނީ މާލޭގެ ތޮއްޖެހުން ނިމުމަކަށް ގެންނަންޖެހެނީ. އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ،
ސަރަހައްދުތަކެއް ތަރައްޤީކުރަންޖެހެނީ. އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ މާލެއަށް ވެސް އައިސް މިތިބަ
ޢާއިލާތައް، އެ ޢާ އިލާތައް އައި ރަށްރަށަށް އަނބުރާ ދެވޭނެ ގޮތެއް ހޯދައިދޭންޖެހެނީ. އަދި ދާއިރުގައި އެ ރަށްރަށުގައި
ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތް ޤާއިމުވެފައި އޮންނަންޖެހެނީ. މި ދިވެހިރާއްޖެއަކީ މާލެއެއް ނޫން. މިއީ 180 ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
اله
އަޙްމަދު ޢަބްދު އަށް.
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަކީ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގޮތުން
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކޮށް، އަދި މުހިންމު ކަންތައްތަކެއް ނިންމި، އަދި ކުޑަކުދިންނާ ދޭތެރޭ ރަނގަޅަށް
ކަންކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ތަރުތީބުކުރުމަށްޓަކައި ކޮންމެހެން ބޭނުންތެރި ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ މުޖުތަމަޢުގައި ކުޑަކުދިންނަށް ދިމާވާ ތަފާތު ކަންތައްތަކާއި އަދި އެ ކުދިންނަށް ހުރި
ގޮންޖެހުންތަކާއި، އެ ކުދިން އުޅޭ މާޙައުލުގައި ހުރި ދަތި އުނދަގޫ ގޮތްތަކާއި، އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ކުރާ ނޭދެވޭ
އަސަރުތަކަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ހޯދައި، ބަލައި އަދި އެ ކަންކަމަށް އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް
އަޅަންޖެހިފައިވާ ކަންކަމޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިއަދު ތަންކޮޅެއް ގިނައިން ކުށުގެ ވެށިން
ކުޑަކުދިން ފެންނަމުންދާކަމީ އެއީ ހިތާކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަދި އެ ކަމަކީ ރޭވުންތެރިކަމާ އެއްކޮށް ބަޔަކު ހިންގާ
ޢަމަލެއްތޯ، އެކަމުގެ ތެރޭގައި ޝާމިލުވަނީ ކޮންކޮން ބައެއްތޯ ބަލައި، ހޯދައި ، މި ދެންނެވި ވެށިން އެ ކުދިން
ސަލާމަތްކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރުމަކީ، އަދި ގަވާއިދުތަކެއް ވެސް އެކުލަވައިލުމަކީ އެއީ ބޭނުންތެރި،
މުހިންމު ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 35 ވަނަ މާއްދާގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވަނީ ޢާއިލާގެ ވެސް،
ދައުލަތް ވެސް އަދި ޖަމާޢަތުގެ ވެސް ރައްކާތެރިކަމާއި ، އަޅާލުމާއި، އެ ކުދިންނަށް ލިބެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަދި
ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް. މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ތަފާތު އެކިއެކި ހާދިސާތަކުގެ ބަހުސް މި
57

މަޖިލީހުގައި ތަފާތު ދުވަސްދުވަހު ކުރަމުންދާ ތަން އެބަފެނޭ. އަދި އެއާއެއްކޮށް ، ކުޑަކުދިންނަށް ހުރި އެކިއެކި
ގެއްލުންތަކާއި އަދި ދިމާވަމުންދާ ގެއްލުންތަކުގެ ވާހަކަ ވެސް މި މަޖިލީހުގައި ދެކެވެމުން އެބަދޭ. އަދި މިއަދު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ހިތާމަޔާ އެއްކޮށް ދަންނަވާލަންޖެހެނީ ކުޑަކުދިންގެ ނާޖާއިޒު މަންފާ ނަގަމުންދާ، މަދު ބަޔަކު ނަމަވެސް
މި ރާއްޖޭގައި ވެސް އެބަ ތިބިކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް މި ފެންނަނީ އެކިއެކި ސަބަބުތަކާ ހެދި
ބޭރުތެރޭގައި އުޅޭ ކުދިން ވެސް ކޮންމެވެސް ބަޔަކު ، އެ ކުއެދިންނަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ނުބައި ތަޞައްވުރެ އް، ނޫނީ
މަންޒަރެއް ދެއްކުމަށްފަހުގައި އެ ކުދިން އެކިއެކި ކަންކަމަށް އަހުލުވެރިކުރުވައި ، އޭގެ ސަބަބުން އެ ކުދިން
ބޮޑުވަމުންދާއިރުގައި ތަފާތު ކަންކަމަށް އަދި ތަފާތު ކުށްތަކަށް އަރައިގަންނަމުންދާ ތަން. މާރާމާރީއާއި މަސްތުވާތަކެތީގެ
ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއަށް ވެސް މިދެންނެވި ފަދަ ކުދިން ވެއްދުމަށް ބަޔަކު މީހުން މަސައްކަތްކުރަމުންދޭ. އަދި މިފަދަ
ކަންތައްތަކުގެ ޝިކާރަވެރި ބަޔަކަށް ކުޑަކުދިން ބަދަލުވެގެންދާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދޭ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 9/91، އެއީ މިއަދުގެ ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކުރެވި ، ނޫނީ މިއަދުގެ ހާލަތާ އެކަށޭނަ ގޮތަކަށް
ފާސްކުރެވިފައިވާ ގާނޫނެއް ނޫން. މި ދެންނެވި ގާނޫނުގައި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރަން
ރޭވިފައިވާ ގޮތާއި އަދި މިއަދުގެ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކާއި، އޭރުގެ މައްސަލަތަކާ ތަފާތުވީމާ މިއަދަށް އެ ގާނޫނު
ފައްކާ ނޫންކަން ވެސް ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ. މިދެންނެވި ގާނޫނަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް، މިއަދުގެ ކުށާއި
ކުދިންނަށް ދިމާވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި އެ ކަންތައްތަކާ މެދު ދެން ޢަމަލުކުރަންވީ ގޮތާ އެއްޗެހި، މިދެންނެވި ގާނޫނު
އިޞްލާޙުކުރެވި، އަލުން އެ ގާނޫނަށް ގެނައުމަކީ އެއީ ބޭނުންތެރި މުހިން މު ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެ
ބޭނުންނުވިކަމުގައި ވިޔަސް މިދެންނެވި ނުރަނގަޅު ސިފަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖްތަމަޢުގެ ތެރޭގައި ނޫނީ ނުރަނގަޅު
ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖްތަމަޢުގެ ތެރޭގައި އޮތްކަން އަދި ހިނގަމުންދާކަން އެއީ ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއް.
މަދުން ނަމަވެސް ކުޑަކުދިންނަށް އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން ލިބޭ ގެއްލުންތައް، އަނިޔާތައް ، ކުރެވޭ ގޯނާތަކުގެ ސަބަބުން
ދިމާވެފައި ހުރި ހިތާމަވެރި ހާދިސާތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އެޑްރެސްކުރަންޖެހޭ. ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ މިފަދަ ކަންތައްތަކުގައި އެކަން ކުރުވާ ފަރާތްތައް ޒިންމާދާރުކުރުވައި އެ ފަރާތްތަކާ މެދު
އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެ ޅެމުންނުދާކަން ވެސް ހިތާމަޔާއެކު
ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންހިނގައްޖެ ތަފާތު އެކިއެކި ކަންކަމާ ގުޅިގެން މި ދުނިޔެ ދޫކޮށް ދިޔަ
ތުއްތުކުދިންތަކެއް ވެސް ދާދި ފަހަކުން ވެސް. އަދި އޭގެ ކުރިންވެސް. މިފަދަ ކަންތައްތައް ވެސް ހިނގަން ދިމާވި
ސަބަބު އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލަންޖެހޭ. އަދި އެ ކަންކަން ރިޕޯޓުކުރެވުނީމާ، ރިޕޯޓުކުރެވުނު ފަރާތްތަކުން ނޫނީ އެ
ކަންކަމުގައި ފިޔަވަޅު އަޅަން ތިބި ފަރާތްތަކުން އެކަމާ މެދު އިހުމާލެވެގެންދިއުމުގެ ސަބަބުން ދުނިޔެ ދޫކުރި ކުދިންތަކެއް
ވެސް އެބަ ތިބިކަން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން މިހެން ނުވާނެ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ނިޒާމު
58

ބަދަލުކޮށް ބައްޓަންކުރުމަކީ އެއީ ބޭނުންތެރިކަމެއް ކަމުގައި ދެކޭތީ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޖީހާން މަޙްމޫ ދު.
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީހާން މަޙްމޫދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް މި ބަހުސްގައި މި އެދުނީ، އަދިވެސް މި ގާނޫނުގެ
ދަށުން، މި ހުށަހެޅޭ ބިލުގެ ދަށުން ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި އަޅުގަނޑުމެން ރިޢާޔަތްކުރުން މުހިންމު ވަރަށް ގިނަ
ކަންތައްތަކެއް ހުރެމެ، އަޅުގަނޑަށް ލިބުނު ވަގުތުކޮޅުގައި އެއަށް އަލިއަޅުވައި އިއްޔެ ނުލެވުނީތީ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް
ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ދެންމެ އެ
ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާއަށް. އަޅުގަނޑުމެން ޖިނާޢީ ޢަދްލުގެ ނިޒާމުގައި ތިބި ކުދިން ދެނެގަނެ، އެ ކުދިންނަށް
ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭން ގާނޫނީ އޮނިގަނޑެއްގެ ތެރެއިން ބިލެއް ނުވަތަ ގާނޫނެއް ފަރުމާކުރަމުންދާއިރު،
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ފުންކޮށް ވިސްނަންޖެހޭނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލޯ ކުރިމައްޗަށް ފެންނަން ހުރި ކަންތައްތަކުގެ
ބަދަލުގައި އޭގެ ރޫޓުކޯސްތަކަށޭ. އަޑީގައިވާ މައްސަލަތަކަށޭ. އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ވަގުތު ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެއްވެސް
މައްސަލައަކާ މެދު ދިރާސާކުރެއްވޭއިރު އާ އްމު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ ތަފާސްހިސާބުތަކެއް،
ސިޔާސަތުތައް ކަނޑައަޅަން ގާނޫނުތައް އެކުލަވައިލަ އި ޙައްލު ހޯދަން ބޭނުންވާ ތަފާސްހިސާބުތަކެއް ނުހުރޭ.
އެހެންނަމަވެސް، މި ދާއިރާގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މިކަމާ
ގުޅިގެން ގާނޫނެއް ފަރުމާކުރަން ތައްޔާރުވާއިރު، ސިޔާސަތުތައް ކަނޑައަޅަން ތައްޔާރުވާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ބޭނުންވާ ވަރަށް މުހިންމު މަޢުލޫމާތު އެ ބޭފުޅުންގެ އަހަރީ ރިޕޯޓުގައި ހިމަނާފައި އެބަހުރި. އެއިން ބައެއް ނުކުތާތަކަށް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު އަލިއަޅުވާލަން ބޭނުންވަނީ. އާއިލީ ހާލަތަށް މި ކުދިންގެ ބަލާއިރު، 35% ކުދިންނަކީ
އާއިލާ ރޫޅިފައި ވާ ކުދިން. 6% ކުދިންނަކީ ބައްޕަ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ވާ؛ އެހެންނަމަވެސް، ޝަރުޢީ ބައްޕައެއް ނެތް
ކުދިން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 5% ކުދިންނަކީ ބައްޕަ ނުވަތަ މަންމަ ނިޔާވެފައިވާ ކުދިން. 16% ކުދިންނަކީ ޢާއިލާ،
ޢާއިލާގެ އަޅާލުމުން މަޙްރޫމުވެފައިވާ ކުދިން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދޭހަވާ އަދި މިއިން
އަދި ނިކުންނަ އަނެއް މައްސަލައަކީ، މީގެތެރޭގައި ހިމެނޭ ގިނަ ކުދިންނަކީ މި ނިޒާމުގައި މި އުޅޭ ތިން ސަތޭކައެއްހާ
ކުދިން، ކުށުގެ ވެށީގައި މިހާރު މި އުޅޭ އިން ސަތޭކައެއްހާ ކުދިން ޙަޤީޤަތުގައި ކުށުގެ ވެށީގައި އުޅެނީ ހަރުދަނާ
59

ބެލެނިވެރިން ނެތުމުގެ ސަބަބުންނޭ މައިގަނޑު އެއް ސަބަބަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ މީގެތެރެއިން ގިނަ ކުދިންނަކީ
ޖިންސީ އަނިޔާއަށާއި އަދި ނަފްސާނީ އަނިޔާއަށާއި އަދި ޖިސްމާނީ އަނިޔާއަށް ޢާއިލާގެ ތެރެއިން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ހުށަހެޅިފައިވާ ކުދިން. އެހެންކަމުން، މި ތަފާސްހިސާބުތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު، މި ކުދިންނަށް ޕްރޮފައިލަށް
ބަލައިލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަށަވަރުވާ ކަމަކީ، މި ކުދިން ޖަލަށް ލައިގެން މިހާރު އަދަބު ދެމުންދާ ގޮތަށް،
މުޖްތަމަޢުން ވެސް އެ ކުދިން ބާކީކޮށްލައިގެން، ސްކޫލުތަކުން ވެސް އެ ކުދިން އެކަހެރި ކޮށްލައިގެން ޢަމަލުކުރަމުންދާ
ގޮތުގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓްރެޓެޖީ ޢަމަލުކުރަންވީ ގޮތް މި ގާނޫނުގެ ޛަރީޢާއިން ބަދަލުވާންވެއްޖޭ.
މުޖްތަމަޢުގެ އެންމެ ނިކަމެތި، އެންމެ ރައްކާތެރިކަން ބޭނުންވާ، އެންމެ އަޅާލުން ބޭނުންވާ ކުދިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މިއަދު ގެންގޮސް މި ލެވެނީ ޖަލަށޭ. އެ ކުދިންނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދެވެނީ އަދަބު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ބަލަ އިލާއިރު އަނެއް ވިސްނާލަންޖެހޭ ނުކުތާއަކީ ، ކުށުގެ ވެށީގައި
އުޅޭ ކުދިން އެންމެ ގިނައީ 16 އަހަރާއި 18 އަހަރުގެ ދެމެދުގައިކަން. މި އޭޖެ ގްރޫޕަށް ބަލާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް
މިއީ ގްރޭޑު 10 ނިންމައި، 11 އަށް ނުވަތަ 12 އަށް ކިޔެވުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިފައިނުވާ ކުދިން، ނުވަތަ 11 ނުވަތަ
12 ގައި ނޫޅޭ ކުދިން. މިއަހަރުގެ ތަފާސްހިސާބު، ޖުލައި މަހުގެ ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލައިލާއިރު ވެސް މި އަހަރު
ހުށަހެޅިފައިވާ 155 މައްސަލައިގެ ތެރެއިން 39 ކުދިންނަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސްކޫލަށް ނުދާ ކުދިން. މިއިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދޭހަވަނީ ، އޭޖް އޮފް ކްރިމިނަލް ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ އަޅުގަނޑުމެން 15 އަހަރުގައި މި ގާނޫނުން
މިހާރު ހުށަހަޅާ ގޮތަށް 15، އަހަރުގައި ބާއްވައިފި ނަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، އެންމެ އަޅާލުން ބޭނުންވާ އުމުރު
ފުރައިގެ ކުދިން 16 އަހަރާއި 18 އަހަރާ ދެމެދުގެ ކުދިންނަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އަޅައެއްނުލެވޭނެ. އެ ކުދިން ދާނީ
އަނެއްކާ ވެސް ހަމަ މިހާރު ދާ ގޮތަށް ޖަލަށޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ކުދިންނަށް ދެވޭނީ އަދަބޭ. އެހެންވީމާ، ރުޖޫޢީ
އިންސާފުގެ ނިޒާމަށް މި ކުދިން ލާން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަންޏާ، އޭޖް އޮފް ކްރިމިނަލް ލައިބިލިޓީއާ
ދޭތެރޭގައި، މިހާރު ޕްރޮޕޯޒްކޮށްފައިވާ އޭޖް އޮފް ކްރިމިނަލް ލައިބިލިޓީއާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން
އެބަޖެހޭ. 16 އަހަރާއި 18 އަހަރާ ދޭތެރޭ ކުދިންނާ މެދު ހަދާނެ ގޮތެއް، ސްކޫލުގައި ނޫޅޭ ކުދިންނަށް އަޅުގަނޑުމެން
އަޅާލާނެ ގޮތަކާ ދޭތެރޭގައި އެބަޖެހޭ ވިސްނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ހިތާމަޔާއެކު
ފާހަގަކޮށްލަން، މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައިވާ ކުދިންގެ ތެރެއިން 36% ކުދިންނަކީ ރައްކާތެރިކަން ބޭނުންވާ ކަމަށް އެދި
ހުށަހަޅައި، ރައްކާތެރިކަން ބޭނުންވާ ކަމަށް ސަރުކާރަށް އަންގާފައިވާ ކުދިން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރަން މި ޖެހެނީ، އަނެއް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ނުކުތާއަކީ، ޖިނާޢީ
ކުށުގެ ނިޒާމުގައި އުޅޭ ކުޑަކުދިންގެ ތެރެއިން 71% ކުދިންނަކީ އަތޮޅުތެރޭގައި އުޅޭ ކުދިންކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެ ކުދިން މާލެއިން އެކިއެކި ތަންތަނުން އެބަ ހައްޔަރުކުރެވޭ. ކުޑަކުދިން މިހާރު މި ބޭނުންކުރެވެނީ ކުށުގެ ވެށީގައި
ޓްރެފިކްކޮށްގެން ، އިންޓަރނަލް ޑޮމެސްޓިކު ޓްރެފިކިންގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ.
60

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މި ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލަށް ވާހަކަދައްކަމުން ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް
ރައްކާތެރިކޮށް، ހިމާޔަތްކޮށް ދިނުމާ ބެހޭ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙެއް ގެނައުމަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަ
ދައްކާއިރުގައި، ކުޑަކުދިންނަށް ހިމާޔަތާއި، ރައްކާތެރިކަމާއި ، ދޭންވާ ޤަދަރާއި، ލޯބި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވޭނީ
ކުޑަކުދިން ދިރިއުޅޭނެ މާޙައުލު ޤާއިމުކުރެވިގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ރާއްޖޭގައި މި އަދަދަށް، ކަންބޮޑުވާ
މިންވަރަށް ކުޑަކުދިންނަށް މައްސަލަތައް ދިމާވެ، ނިކަމެތި ލިބެމުން މި ދަނީ މި ރާއްޖޭގައި އެކަށީގެންވާ މާޙައުލެއް
ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ނުލިބޭތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުން ދިރިއުޅެން މި ޖެހެނީ ބޮޑު
ކޯސްޓު ދަޅެއްގައި. އަންނައުނު ލާންޖެހެނީ ކުޑަ ކޯސްޓު ދަޅަކަށް. މި ހާލަތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުން ވެއްޓުނީމާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެތަނެއްގައި ނިކުންނާނެ އިޖުތިމާޢީ މައްސަލަތަކެއްގެ ވާހަކަ، އަސްލު ރޫޓުކޯސް ހަމަނުޖައްސާ
އެއް ކަމެއް ވެސް ނުވާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ހިތާމަކުރަން، ލަދުވެތިވޭ، ދެރަވޭ، މޮޅިން މި ތިބެނީ.
އަޅުގަނޑުމެން މި މާލޭގައި މި މައްސަލަ އެންމެ ބޮޑީ. އެއީ މާލެއަކީ އެއްވެސް ރަށެ އްގެ ރައްޔިތުން، ޝަރަފުވެރި
ބޭފުޅުން ވަޑައިގަތުން މަނާ ތަނެއް ނޫން. ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތައް ހެދިގެން އައި ގޮތަށް ބަލާއިރުގައި ކޮންމެ ފަހަރަކު
މި ވިދާޅުވަނީ މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ދޭށޭ. އެކަމަކު، މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބެނީ ނިސްބަތުން 1%.
އަނެއް 99% ދެނީ އެހެން އަތޮޅުތަކުގެ ބިން ބޮޑު ، ގެދޮރު ހުރި ބޭފުޅުންނަށް. މިހެންގޮސް މާލެ ތޮއްޖެހެމުން އައިސް،
މި މާލޭގައި ދިމާވާ މައްސަލަތައް މި ދިމާވަނީ ހަމައެކަނި މާލޭގެ މީހުންނަށް އެކަންޏެއް ނޫން. މާލޭގެ އިއްޒަތްތެރި
ރައްޔިތުންނަކަށް ނޫން މި ދިމާވަނީ. މާލޭގެ ރައްޔިތުންގެ ކުޑަކުދިންނަށް އެކަންޏެއް ނޫން މި ދިމާވަނީ. މިތަން
ފުރިގެންދިޔަދިޔައިނުން ގޮސް މި ތަނަކީ، އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19 ގައި ކެމްޕޭނުގެ ދުވަސްވަރުގައި ރައީސް ނަޝީދު
ބައއެއް ކެމްޕޭނުތަކުގައި ވިދާޅުވެފައި އެބަހުރި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މިހާރު ގިނަ ބަޔަކު މާލޭގައި އުޅެންޖެހިފައި
މި ވަނީ ދުނިޔޭގެ ތަހުޒީބު ޤައުމެއްގައި ކުކުޅުހާ ވެސް އުޅެން ހުއްދަކުރާ ބޮޑު މިނަށްވުރެ ކުޑަ ތަންކޮޅެއްގައޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ ތެދެއް. އެއީ ބަރާބަރު ވާހަކައެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރީމާ އެ
ކުދިންނަށް ގޭގައި ތިބެވޭނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެ ބެހިފައި މި އޮންނަ ގޮތަށް ބަލާއިރުގައި، ވަޒީފާއެއް
ހޯދަންވެއްޖެއްޔާ މާލޭގައި ހުންނަ މީހަކު ދާންޖެހެނީ ތުރާކުނުގައި އޮންނަ ރިސޯޓަކަށް. ތުރާކުނަށް. އެތަނުން ގޮސް
61

މީހަކާ އިނދެފައި ވަޒިފާ ގެއްލުނީމާ އަންހެނުން ވަރިކޮށްފައި އަންނަނީ. އަންހެނުން އެހެން މީހަކާ އިންނަންވެއްޖެއްޔާ
ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައާ ހަވާލުކުރަނީ. ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަ އަނެއްކާ މީހަކާ އިންނަންވެއްޖެ އްޔާ އޭނަގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރަނީ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ އޮށްވަޅު ކުޅެނީ އެއް ނޫން. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ޝަރަފުވެރިކަމާ އެކީގައި އެ
މީހަކު ތިބި ތަނެއްގައި ތިބެގެން ރަށު ޖީބަށް ޑޮލަރު ވަންނަ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގެސްޓުހައުސްގެ ސިޔާސަތު
ތަންފީޒުވެގެން އައީމާ މިއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއް އަންނާނެ. އަނެއް ކަމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީން މި ބުނާ މާލެއިން ބިން ދޫކުރާ
މީހާއަށް ބިމެއް ލިބުން. އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19 އަކީ މާލެއިން ކިތަން ކުޑަ ބިންކޮޅެއް ދޫކުރާ މީހާއަށް ވެސް
ބިމެއް ލިބުން. އެހެންވީމާ، އެ ބިން ލިބުނީމަ އަނެއް ބައި ހަމަޖެހުނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ބޮޑު އަނެއް
މައްސަލައަކީ ، ރާއްޖޭގައި އުޅޭ ގަވާއިދާ ޚިލާފު ބޭރުމީހުން. ބޭރުމީހުންތައް އައިސް ރާއްޖޭގެ މީހުން އަދާކުރާ ވަޒީފާތައް
ފުރާލީމާ ދެން މިހުރިހާ ކުޑަކުދިންނަށް، މައިންބަފައިންގެ އާމްދަނީ ދަށްވީމާ ދިމާވާ، ކިޔަވައިދިނުމަށް، ސްކޫލަށް
ފޮނުވުމަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ކަންތައްތައް ކޮށްދިނުމުގައި އަނެއް ދަތިތައް ދިމާވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެރިން މި ވިދާޅުވަނީ، ކަންކަމާ ބެހޭ މި ވެރިން މި ވިދާޅުވަނީ ތިމަންނައަކަށް ގޮތެއް ނުވިސްނެއޭ،
ކަލޭމެން ގޮތެއް ބުނެދީބަލާށޭ. އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގޮތެއް ވިސްނެއޭ. މި ރާއްޖޭގައި ގާނޫނާއި
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އުޅޭ މީހުން ނެއް ނޫޅޭނެ މި ރާއްޖޭގައި ކުއިކް މަނީ ފޮނުވޭ ގޮތް މަނާކުރީމާ. ހަވާލާގެ ގޮތުގައި ލާރި
ފޮނުވޭ ގޮތް މަނާކުރީމާ. މި ތަނުން ލިބޭ ލާރިއަކީ ރެޖިސްޓެޑް ގޮތަށް ފޮނުވޭ ލާރިއަށް ނުވާ ކަމަށް ވަންޏާ، މިތާކު
ބަޔަކު އައިސް މަސައްކަތެއް ނުކުރާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ވެސްޓަން ޔޫނިއަނާއި އެހެނިހެން ވެސް އިންސްޓެންޓް
ކޭޝް ރާއްޖޭން ބޭރަށް ފޮނުވޭ ގޮތް މަނާކުރަންވީ. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އުޅޭ މީހުންނަށް ނުފޮނުވޭ ގޮތަށް. އެ މީހެއްގެ
މުސާރައަށްވުރެ އިތުރަށް އެ މީހަކަށް ނުފޮނުވޭ ވަރަށް މަނާކުރަންވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އޭރަކު މިތާކު ނޫޅޭނެ.
އޭރަކުން ނޫޅޭނެ. ދުނިޔޭގެ ބައިވަރު ޤައުމުތަކުގައި ހަމައެކަނި މަނީ އެތެރެކުރެވޭނީ، ރިސީވްކުރެވޭނީ، ނުއެއް ފޮނުވޭނެ.
މިތަނުން ވެސް ހަމަ ރިސީވްކުރެވޭ ގޮތަށް ހެދީމާ ވަގު ކަންތައް ނިމި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުޑަކުދިންނަށް ބޭނުންވާ
ރައްކާތެރިކަމާއި، ހިމާޔަތާއި ، ޙައްޤުތައް ލިބޭނެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުސަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން ޤާސިމަށް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
62

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ބިލު މި ތަނަށް އައިސް ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަނޑު ވެސް
ހިތަށްއެރީ އެއްޗެއް ދަންނަވައިލާނަމޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ތަނުގައި ކުރިން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު
ވާހަކަދައްކަމުންވިދާޅުވެއްޖެ އިބްތިދާލްގެ ވާހަކަ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ނިސްބަތްވާ ކުޑަކުޑަ ކުއްޖެއް. އެ
ކުޑަކުޑަ ކުއްޖާގެ ފުރާނައަށް ދާއިމީ ނިޢުމަތް ސުވަރުގޭގެ ދެއްވުމަކީ އެދި އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ކުރާ ދުޢާއެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވ. އަތޮޅުގެ ކެޔޮދޫއަކީ އެ އަތޮޅުގައި އެންމެ ބޮޑު އާބާދީއެއް އެކުލެވޭ ރަށް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން އެކުލަވަ އިލާފައިވާ ޒޯންތަކަށް ބަހައިލާފައި އޮންނައިރު، ކެޔޮދޫ ސްކޫލަކީ އެ
ޒޯނުގެ އެންމެ މަތީ ނަތީޖާ ނެރޭ ސްކޫލް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މިކަހަލަ ކިތަންމެ ބިލެއް ވެސް
ހަދައިގެން ނެރެ ހެދިދާނެ. ނަމަވެސް، މީގެ އަސްލު ޙަޤީޤަތަކީ، ދިރިއުޅޭނެ މާޙައުލުގެ މައްސަލަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މިގޮތުން، ކެޔޮދޫގެ ސްކޫލުގައި މި ހިންގަނީ ރަކީދޫ ސްކޫލުގެ ކުދިން ވެސް ކެޔޮދޫއަށް ގެނެސްގެން ކިޔަވައިދޭ
ސްކޫލެއް. އެހެންވީމާ، ކެޔޮދޫއާއި ރަކީދޫއާ ދެ ރަށުގެ ސްކޫލު މި ހުންނަނީ ކެޔޮދޫގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ނަމަވެސް، މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް ކުދިން ސްކޫލުން ނުކުމެ ކުޅެލާނެ ތަނެއް އަދި ކެޔޮދޫގައި ނެތް ޤާއިމުކުރެވިފަ. މިއީ
ހަމަ ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރަތަމައިނުން އަޅުގަނޑަށް ލަފާކުރެވޭ ގޮތުން ،
އަޅުގަނޑަށް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުން، ދިމާވެގެން މި އުޅޭ މައްސަލައަކީ ދިރިއުޅޭނެ މާޙަ އުލު ތަނަވަސްވެފައިނެތުމުގެ
ސަބަބުން އަދި ކިޔަވައިދިނުމުގެ މާޙައުލު ތަނަވަސްވެފައިނެތުމުގެ ސަބަބުން ދިމާވެގެން އުޅޭ މައްސަލަތަކެއް. މިއީ
އިޖުތިމާޢީ ބޮޑު މައްސަލައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2007 ވަނަ އަހަރު ރަކީދޫގެ ސްކޫލު ބަންދުކޮށްލެވުނު. ގިނަ
ރައްޔިތުންނަކަށް، ގިނަ ބެލެނިވެރިންނަކަށް ނޭނގޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކިޔަވައިދޭން ތިބި ހުރިހާ ކުދިން އެކި
ރަށްރަށަށް، ރަކީދޫގެ ޢާ އިލާއެއް ރާއްޖޭގައި ނެތް އަތޮޅެއް ނެތޭ ވެސް ދެންނެވުމަކީ ވެސް ދޮގަކަށްނުވާނެ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ ސްކޫލުގެ މާޙައުލަކީ މިއީ ވަރަށް މުހިންމު މާޙައުލެކޭ ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުން
ވިއްސިވިހާލިވުމު ގެދިއުން؛ ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޭނުމުގައި. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރުވެސް އެ މަސައްކަތް އެބަ ކުރަން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރުވެސް އެރަށުގައި އެބަތިބި ފުދޭވަރެއްގެ ބޮޑު އާބާދީއެއް. ކޮންމެ ކުއްޖަކުވެސް މީހަކާ
އިނދެގެން ދަރިއަކު ލިބޭ ހިސާބުން ދެން މި ވިސްނަންޖެހޭނީ، ތިމަންނަ ދެން ކޮންރަށަކަށްތޯ ތިމަންނަގެ ދަރިފުޅާއި
އަންހެނުންނާ ފޮނުވާލަންޖެހޭނީ ބަލަބަލާ ރަކީދޫ ރައްޔިތުން އެ ތިބެނީ ވަރަށް ނިކަމެތި ހާލުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންވީމާ، މިހާރުވެސް ހަމަ އެއް މިސާލުކަމަށް އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ. މިކަން ޙައްލުކުރެވޭނެ، ކިޔަވައިދޭނެ މާޙައުލު
ރަނގަޅަށް ތަނަވަސްވެފައި އޮތުން ވެސް މިއީ ކުދިންނަށް، ކުދިންގެ އަޚުލާޤާއި ތަރުބިއްޔަތަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު
ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރުވެސް ރަކީދޫގައި ސްކޫލު ޤާއިމުކުރެވޭތޯ އަޅުގަނޑު ވަރަށް މަސައްކަތްކުރަން.
އަޅުގަނޑަށް މި މަސައްކަތުގައި އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން ވެސް މިހާރުވެސް ފުރިހަމަ އެއްބާރުލުން ލިބިގެންދާކަން
ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ހަމަ އިޚުލާޞްތެރި ޝުކުރެއް ވެސް ދަންނަވަން. މި ހުންނަނީ
63

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިޖުތިމާޢީ މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރެވޭނެ ގޮތްގޮތް. އަޅުގަނޑުމެން އެއްގޮތަކަށްވެސް، ފަހަރެއްގައި
ވެސް މި ބިލު، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ބިލު ނެރެގެން އުޅެނިއްޔަކީ ކުޑަކުދިންނަށް އަދަބުދޭ ކަށެއް ނޫން އިނގޭތޯ. މި
ބިލުގައި ހުރި ބައެއް ބައިތަކަކީ އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާއަށް ގޮސް، އިޞްލާޙުވެގެން އަދި
މިއަށްވެސް އިތުރު ކަންތައްތަކެއް އިތުރުވެގެން އަންނާނެ ބިލެއް ކަމުގަ އި އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ،
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ބިލާ މެދު ބަހުސްކުރުމަށް އެދިވަޑައިގެން ތިއްބެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް
މިހާރު ފުރުޞަތުއަރުވައި މި ނިމުނީ. ދެން އޮތީ މި ބިލުގެ 3 ވަނަ ކިޔުން އިއްވުން. ވޯޓު ގަޑީގައި ؛ މި ބިލު
ބަލައިގަތުމަށް ވޯޓަށް އަހާނަން ވޯޓުގަޑީގައި. އެހެންވީމާ، މި ބިލު ބަލައިގަތުމަށް ވޯޓަށް އަހާނަން. މާފުކުރައްވާ!
ވޯޓުގަޑީގައި ވޯޓަށް ދިއުން އޮންނާނެ. ދެން އިތުރު ބޭފުޅަކު މި ބިލުގައި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް ފުރުޞަތަށް އެދިފައެއް
ނެތް. ދެން އަޅުގަނޑު ޖެހިލާނީ ދެން އޮތް މަސައްކަތައިގެން ކުރިއަށްދިއުމަށް.
-{8.2} އާދެ! އެއީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007 (ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގާނޫނު) އަ ށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު ގެ
ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދިއުން. ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަދިވެސް އަޅުގަނޑު ކުޑައިރުކޮޅަކު
މަޑުކޮށްލާނަން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު މި ބިލަށް ބަހުސްކުރެއްވުމަށް އިތުރަށް ބޭނުންފުޅުވާ ނަމަ. އާދެ! މަނަދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ހާރޫން.
މަނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ހާރޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ސިވިލް ސަރވިސް ގެ ގާނޫނަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. އަދި އެ
މެންބަރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސިވިލް ސަރވިސްއަކީ މިއީ ސަރުކާރެއް ހިންގުމުގެ އެންމެ
މުހިންމު އެއް ބާރު. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހިތުގައި އުފެދޭ ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތް ހިންގަމުންދާ
ރިޔާސީ ނިޒާމެއްގައި ސިވިލް ސަރވިސްއަކީ މިއީ ހަމަ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ނިޒާމުތޯ؟ އަޅުގަނޑަށް މި ސުވާލު
އުފެދެނީ، ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީވަމުން އަންނަ ޤައުމުތަކަށް ބަލަ އިލާއިރު ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި ސިވިލް ސަރވިސް އެކަނި
ހިންގާ ތަނެއް ނުފެނޭ. އޭގެ މިސާލެއްގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ބަލައިލާނަން ސިންގަޕޫރު. ސިންގަޕޫރުގައި މި އޮންނަނީ
ސިވިލް ސަރވިސްއާއި ޕަބްލިކު ސަރވިސް އެއްކޮށްލާފައި އޮންނަ ސިސްޓަމެއް. އެ ސިސްޓަމުގެ ތެރޭގައި އެ ބޭފުޅުން
64

މަސައްކަތްކުރާއިރު އެހެން ސިސްޓަމުތަކާ ނޫނީ ހަމައެކަނި ސިވިލް ސަރވިސް އެއް އޮތުމާ އަޅާބަލާއިރު މާ އެފިޝެންޓް
ކަމަށް ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް އެބަ ގަބޫލުކުރައްވާ. އޭގައި ސަބަބުތަކެއް ވެސް އެބަހުރި. ކުރިން ދެންނެވިހެން
ރިޔާސީ ނިޒާމެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް ސަރުކާރެއް އުފެދިގެން މި އަންނަނީ ރައްޔިތުންނަށް ކޮށްދޭނެ
ކަންތައްތަކެއް، ރައްޔިތުންގެ އިހުސާސްތަކާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދޭނެ ކަމަށް ވަ ޢުދުވެގެން. އެހެންނަމަވެސް ،
އެކަންކަން ހާސިލު ކޮށްދޭން ބަލާއިރު، ދައުލަތް ހިންގުމުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއްބައިކަމުގައިވާ ސިވިލް ސަރވިސްގެ
ތެރެއިން އެކަމަށް އެކަށީގެންވާ ތަރުހީބާއި ސަޕޯޓް ނުލިބޭ ކަމުގައި ވާނަމަ އެކަން ކުރަން ވަރަށް އުނދަގޫވޭ.
އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާނަށް އަންނަނީ، ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނު އައުމުގެ ކުރިން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސިވިލް ސަރވިސް
ހިންގަމުންދިޔަ ގޮތް. ރައީސް އޮފީހުގެ ޑިޕާޓްމަންޓެއްގެ ގޮތުގައި ޕަބްލިކު ސަރވިސް ހިންގިއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފެނިގެންދިޔައީ، ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ހިންގަންޖެހޭ ކަންކަން ރަނގަޅު ސްޕީޑު ގައި، އޭގެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ވެގެންދިޔަ
ތަން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން މި އުޅޭނީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ނިޒާމަށް ސިވިލް ސަރވިސްއަކީ މިއީ
އެންމެ އެކަށޭނަ އެއްޗެއް ނޫނޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިން މިދެންނެވިހެން ސިވިލް ސަރވިސްއަކާއި ޕަބްލިކު
ސަރވިސްއެއް އެއްކޮށްގެން އޮންނަ ސިސްޓަމަކަށް ދިއުން މާ ބުއްދިވެރިކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރު ފެށިގެން މިހާތަނަށް އައިއިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިވިލް ސަރވިސްގެ
ފަރާތުން ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރެވެމުން އެބައާދެ. އޭގެތެރެއިން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން،
ސިވިލް ސަރވިސްގެ ވަޒީފާއަށް އިންޓަރވިއުކޮށް، ވަޒީފާ ލިބުނުކަމުގެ ލިޔުން ހަވާލުކުރުމަށްފަހު، އެ ކުއްޖާގެ ވަޒީފާ
ސިވިލް ސަރވިސްގެ ތެރެއިން ހަމަޖެހިގެން ނިކުތުމާ ހަމައަށް އެބަދޭ 2 މަސް، 3 މަސްދުވަސް. މިއީ އަޅުގަނޑަށް
ހީވަނީ ގަބޫލުކުރެވޭ ވަރުގެ މުއްދަތެއް ނޫންހެން ވަޒީފާއެއް ހަމަޖައްސައިލާފައި އެ ކުއްޖާ ވަޒީފާއަށް ނިކުންނަން
އަންގާކަށެއް. ދެން އަނެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަވަނީ، ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުންގެ ތެރޭގައި
ސިޔާސީ ކަންތައްގަނޑު ވަރަށް ބޮޑުކޮށް އޮންނަކަން އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ. އެކިއެކި ސަރުކާރުތައް އައިސް، އެ ބޭފުޅުންގެ
އެކިއެކި ވަޢުދުތައް ފުއްދަންކުރާ މަސައްކަތްތަކުގައި ހީލަތްތެރިކަމާއެކު އެކިއެކި ޖެއްސުންކުރެ ވޭ މަންޒަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދަނީ ފެންނަމުން. ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން، މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ
އިޞްލާޙުތަކަށް ބަލާއިރު މީގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މިހިރީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންގެ
ހުންނަންޖެހޭ ނަޒާހާތްތެރިކަމާއި އިޚްލާޞްތެރިކަން އަދި ޒިންމާދާރުކުރުވުމަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނަޒާހާ ތްތެރިކަމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ މީހާ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ތެދުވެރިވެ،
އިޚްލާޞްތެރިވުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހުރި ގިނަ މުއައްސަސާތަކުގައި ދިމާވެގެން މި އުޅޭ މައްސަލައަކީ ،
އަމިއްލަ ނަފްސަށް ތެދުވެރިނުވެވުން. އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުތަކުގައި މިހެން ކިތަންމެ ވަރަކަށް މި އެއްޗެހި
ލިޔުނަސް މިކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. މިހާރު ތިބި ބައެއްގެ މައްޗަށް ނަޒާހާތްތެރިކަން ގެންނަން މަސައްކަތްކޮށްގެން މިކަން
65

ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި މަޤާމުތަކަށް ގެންނަންޖެހެނީ
ނަޒާހާތްތެރިން. އެނޫން ގޮތަކަށް މިކަން އިޞްލާޙުވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މި
އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، މަޖިލީހަށް ޖަވާބުދާރީވުން އަދި ހަމައެއާ އެކު އެ ބޭފުޅުންގެ މާލީ ބަޔާން
ހުށަހެޅުން ފަދަ ކަންތައްތަކަކީ މިއަދު މި ރާއްޖޭގައި ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހުރި ވަރަށް ގިނަ
މައްސަލަތަކެއް ގުޅިފައި މި ވަ ނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް ލިބެމުންދާ ނުޙައްޤު މުއްސަނދިކަމުގެ ތެރެއިން
ކަމަށް ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން އެބަ ގަބޫލުކުރޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އި ޞްލާޙުތަކަށް
ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، ނިންމާލަން. ޝުކުރިއްޔާ. އި އްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރު ޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިލްޔާސް ލަބީބަށް.
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނަށް ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާ ޙަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ދިވެހި ދައުލަތް ހިންގުމުގައި، ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމުގައި އެންމެ މުހިންމު ދައުރެއް އަދާކުރެވޭނީ
މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް. އަދި އެ މުއައްސަސާތަކުގެ ދަށުން ހިނގާ ތަންތަން ނަޒާހާތްތެރިވެގެން. އެގޮތުން
ސަރުކާރުން މިއަދުގެ ސަރުކާރުން އެޖެންޑާ 19ގެ ކެމްޕޭނުގައި ވަޢުދުވި ގޮތަށް މި މަސައްކަތްކުރަނީ މި ތަންތަން
މިނިވަންކަމާއެކީ، އިންސާފުވެރިކަމާއެކީ ހިންގޭނެ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކުރުމަށް. އެގޮތުން، އެ ތަންތަނުގައި ތިބޭ
ވެރިންނަކީ، ނޫނީ ކޮމިޝަން ތަކުގައި ތިބޭ ވެރިންނަކީ ނުފޫޒުތަކުން އެއްކިބާވެފައި ތިބޭ ބަޔަކަށް ވާންޖެހޭ. އަދި
އެއްވެސް ނުފޫޒެއް ނުފޯރުވޭ ގޮތަށް އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްތައް ބައްޓަންވާންޖެހޭ. ހަމައެއާއެކީ އެ ބޭފުޅުން،
ފުލްޓައިމުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުންނަކީ އެ މަޤާމުގައި، އެހެން އިތުރު ދައުލަތުގެ މަޤާމެއް އަދާނުކުރާ
ބޭފުޅުންނަށް ވާންޖެހޭ. ޚާއްޞަކޮށް ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގައި ތިއްބަވާ މެންބަރުންނަކީ އެ ކޮމިޝަނުގައި
އެކަނި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުންނަށް ވާންޖެހޭ. އެއީ މުޅި ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ އިންޖީނަކީ ދިވެހި ސިވިލް
ސަރވިސް. އެ ސިވިލް ސަރވިސް ހިންގުމުގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް އޮންނަ ކޮމިޝަން. މި ކޮމިޝަނުގައި
ތިއްބަވާ މެންބަރުން ވާންޖެހޭނީ ވަރަށް ނަޒާހާތްތެރި ބަޔަކަށް. މި ގާނޫނަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން
ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރަކަށް ޢަ އްޔަންކުރައްވާ ބޭފުޅުން ޢަ އްޔަންކުރެއްވުމާ އެކީ 3 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ބޭފުޅުންގެ
66

މާލީ ހިސާބުކިތާބު އަދި ދަރަންޏެއް ވާނަމަ، އެކަމުގެ ފުރިހަމަ މަޢުލޫމާތު އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ހުށަހަޅުއްވަންޖެހޭނެ .
އަދި ކޮންމެ އަހަރަކު އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބުނު އާމްދަނީއާއި، ޚަރަދުކުރިވަރާއި ، އެ ބޭފުޅުންގެ މިލްކިއްޔާތުގައިވާ ހުރިހާ
އެއްޗެއް އެ އަހަރު ނިމުމާ އެކީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ. އަދި އެ ބޭފުޅުންގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިވާ
ފަރާތްތަކާއި ދަރިންގެ ހިސާބުކިތާބު ވެސް ހުށަހަޅަންޖެހޭ. މިއީ ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް އުފެއްދުމަށް އެންމެ މުހިންމު
އެއް ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ހަމައެއާ އެކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ،
ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އެބަޖެހޭ މުޅި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުން ވެސް ހަރުދަނާކަމާއި، ރަނގަޅު
ސިވިލް ސަރވިސްއެއް ބިނާކުރުމުގެ މަސައްކަތެއް ކުރަން. ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުން، ދައުލަތުގެ އެކި
ވުޒާރާތަކުގައި ސަރުކާރުގެ އެކި ވުޒާރާތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާއިރު އެ މަސައްކަތްކޮށްދެނީ ވަކި މީހަކަށް ނޫން. އޭރަކު
އޮންނަ ސަރުކާރުން ތަންފީޒުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ތަންފީޒުކުރުމަށް އެއްބާރުލުން ލިބިންޖެހޭ. އިހަށްދުވަހު
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން، މޯލްޑިވްސް ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީގެ ފަރާތުން ބޭއްވި ކައުންސިލަރސް ކޮންފަރެންސްގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ބޮޑު ޝަކުވާއެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަވެގެންދިޔަ ކަމަކީ، ކައުންސިލުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ
ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުންގެ ފުރިހަމަ އެއްބާރުލުން ބައެއް ކައުންސިލުތަކަށް ނުލިބޭ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ސަރުކާރު އޮފީސްތައް ނޫނީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުން މަސައްކަތްކުރައްވާ އޮފީސްތަކަށް
ބަލާއިރު ގިނަ ފަހަރު މި ފެންނަނީ އެ އޮފީހުގައި މަސައްކަތް ކުރައްވާ ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ދެ ބައިކުޅަ އެއްބައި
ބޭފުޅުން ވަރަށް ފުރިހަމައަށް، ވަރަށް ރަނގަޅަށް މަސައްކަތްކުރައްވާ ތަން. އެހެންނަމަވެސް، އެންމެ އެކަށީގެން ވާ ގޮތަށް
މަސައްކަތްނުކުރައްވާ ބޭފުޅުން، ނުކުރެއްވޭ ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެވި. ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އެބަޖެހޭ އެ
ބޭފުޅުން ޒިންމާދާރުކުރުވަން. ޚާއްޞަކޮށް ރަށްރަށް؛ މިހާރު ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެންނަ އިޞްލާޙާ
ގުޅި ގެން ރަށްރަށުގެ ހިންގުމުގެ ވަރަށް ބޮޑު ބާރެއް ކައުންސިލުތަކަށް އެބަލިބޭ. ހަމައެއާއެކީ އެ ބާރާއެކީ ،
ކައުންސިލުތަކުން ނިންމާ ކަންތައްތަކާ ހިންގަންޖެހޭ ކަންތައްތަކުގައި ހިންގުމަށް ދުވަހުން ދުވަހަށް ހިންގަން މި ތިބެނީ
ސިވިލް ސަރވެންޓުން. އެ މީހުން ތަމްރީނުކޮށް، އެ މީހުންނަށް އެކަން ހިންގޭނެ ގޮތަށް މަގުފަހިވާންޖެހޭ. އެ
މީހުންނަކީ ސަރުކާރުން ކުރާ ކަންތައްތަކަށް މަގު ބަންދުކުރެވޭ، ނޫނީ އުނދަގޫވާ ގޮތަށް ބައްޓަންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އެ
ކަންތައްތަކަށް މަގުފަހިކޮށްދީ، އެ ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ ހުރިހާ ގޮތެއް ހޯދައިދީ، އެ ކަންތައްތައް ކޮށްދޭން ތިއްބެވި
ބޭފުޅުން. އެހެންވީމާ، އެކަންވާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ރާއްޖޭގެ އެކި ރަށްރަށް ތަރައްޤީވަމުން އަންނަ
ސްޕީޑަށް ބަދަލުއަންނާނެ ސްޕީޑު އަވަސްވާނެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު މި އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރަން. އަދި މި
އިޞްލާޙު ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހު ފާސްވެގެން އަންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަން. މި ބަދަލާއެކީ ދިވެހި ދައުލަތް ހިނގަމުންދާނީ ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއްގެ ގޮތުގައި ބައްޓަންވެގެންދާނެ
ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީންކުރެވޭ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
67

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަނެއްކާވެސް މި އަރުވަނީ ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމަށް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007 (ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގާނޫނު) އަށް
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު ސަރުކާރުން ހުށަހަޅައި، އަދި މި ބިލު ސްޕޮންސަރކޮށްދެއްވީތީވެ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދައިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފަށް އަޅުގަނޑު އިޚްލާޞްތެރި ޝުކުރެއް ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މަޖިލީހުން ކަލޭމެން ތި އުޅެނީ ގާނޫނުތައް ހަރުކަށިކޮށްގެން ތިމަންނަމެންނަށް އަދަބުދެވޭ ގޮތަށް ގާނޫނުތައް
ހަދާށޭ. ނޫން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ އަޅުގަނޑަށް ލިބުނު ޚަބަރެއް. އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ އިންސާފު
ޤާއިމުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މަޖިލީހުން، 19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަންކަން ބައްޓަންކުރެވޭތޯ
މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނުތައް ހަރުކަށިކުރާކަށް އަސްލުގައި ވެސް، ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމެއް ނޫން. ގާނޫނުތައް އިޞްލާޙުކޮށް، ބަދަލުގެންނަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖެހޭ ސަބަބަކީ،
ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަކުން ކަންކަން ހިނގާފައި ހުރި ގޮތް، އިންސާނުންގެ ހަމަ ބުއްދިއަށް
ނުވިސްނޭ ގޮތް ގޮތަށް ، ގަބޫލު ނުކުރެވޭ ކިތަންމެ ގޮތަކަށް ހިނގާފައި އެކަންކަން އޮތީމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިވިލް
ސަރވިސްގެ ގާނޫނު ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އޮތީ. ނަމަވެސް، ސިވިލް ސަރވިސްއިން ހަދާފައި
އޮންނަ ހިންގާ ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގަވާއިދު އަދި އެއަށްވުރެ މާ ބޮޑު ގަވާއިދަކަށް ވެގެން ގިނަ ސިވިލް ސަރވެންޓުން
މި ތިބެނީ ބިރުވެރިކަމެއްގެ މަތީގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނަށްވުރެ ބޮޑަށް އެ ބޭފުޅުން ހިންގަން ހަދާފައި އޮތް
ގަވާއިދު މާ ބޮޑީ. އެހެންވީމާ، ވާ ގޮތަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިސާލަކަށް 8 ޖަހައި، އެއް މިނެޓު ވާއިރު ގަޑިޖެހޭ.
މީގައި ނޯވޭ އެއްވެސް ވަރެއްގެ ގެޕެއް ދީފައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މޫސުމަކަށް ބަލައިލުމެއް ނޯވޭ. މިކަހަލަ
ކަންތައްތަކެއް މި ހުންނަނީ މި ގަވާއިދު ތެރެއަށް ލާފަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަށްވުރެ ފަސޭހަކޮށް އަޅުގަނޑަށް
ލަފާކުރެވޭ ގޮތުގައި މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ހިންގިދާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިވިލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނަކީ މި ރާއްޖޭގައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު މުއައްސަސާ ބަލަހައްޓާ ފަރާތް. މިދެންނެވީ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ ހުރިހާ
މުވައްޒަފުންނެއް މި ބަލަހައްޓަނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން. އެހެންވީމާ، ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އެބަ
ވިސްނާވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭ މިކަހަލަ ގަވާއިދުތައް ހައްދަވާއިރު ވެސް ތަންކޮޅެއް މަސައްކަތަށް، އެ ބޭފުޅުންގެ
މަސައްކަތަށް ފުށުނާރާ ގޮތަކަށް ތަންކޮޅެއް ފަސޭހަކޮށް މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ގޮތަކަށް އެކަން
68

ކުރަން. މިހެން މިދަންނަވާލީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސިވިލް ސަރވިސްއިން ޚިދުމަތްނުހޯދާ ރާއްޖޭގައި ނުހުންނާނެ ހަމަ
އެއްވެސް ރައްޔިތެއް. އެހެންކަމުން، މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކަށް ބަލައިލާއިރު މި ބޭފުޅުން؛ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި
އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ މި ބިލުގައި މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކުގައި މިބޭފުޅުން ނަޒާހާތްތެރިކުރުމާއި، ޒިންމާދާރުކުރުވުމާ މި
ގޮތްގޮތަށް ބައްޓަންކުރެވިފައި ހުރި ތަން މި ބިލުގައި. އެހެންވީމާ، މި ބިލަކީ ހަމަ ރަނގަޅަށް އޮތް ބިލެއް ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ހަމަގައިމު ވެސް މި ގަބޫލުކުރަނީ. ވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ މި ބިލު މި އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރުން އެއީ
އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް ކަމުގައި ވެސް ދަންނަވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤަށް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނު 5/2007، މި ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުތަކެއް ހެންވޭރު
ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ލަޠީފް ހުށަހެޅުއްވި ކަމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑު އެ މެންބަރަށް ޝުކުރު
އަދާކުރަން. ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނެވޭއިރު އަޅުގަނޑު ހަނދާން އެބަހުރި، މި ވަގުތު
ރިޔާސަތުގައި އިންނެވި ރައީސަކީ މި ގާނޫނު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވި ބޭފުޅާ އެންމެ ފުރަތަމަ. މި ގާނޫނުގެ
ދަށުން ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ ނިޒާމަށް ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް ވަނީ އައިއްސަ. ރާއްޖޭގައި އޮތީ އަބަދުވެސް ދައުލަތުން،
ނޫންނަމަ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ހުންނަވާ ބޭފުޅަކު ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންގެ ހުރިހާ ކަމެއްގެ އެންމެ
އިސްފަރާތުގެ ގޮތުގައި. އެކަން ބަދަލުވެގެންދިޔައީ ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނުގެ ދަށުން، ސިވިލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނެއް ވުޖޫދުކުރެވުނު ހިސާބުން. އާދެ، އެ ކޮމިޝަން މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔައީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ ފާއިތުވެދިޔަ
ތަނުގައި؟ އެއީ މިއަދު ވެސް ސުވާލުކޮށްލުން އެންމެ ރަނގަޅު ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ސިވިލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ޝަކުވާތައް އިވިގެންދިޔަ ނިމިދިޔަ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގައި. ވަކި ފިކުރަކަށް ތާއީދުނުކުރައްވާ
މުވައްޒަފުންނާ މެދު އުސޫލުން ބޭރުން ވެސް ފިޔަވަޅުއެޅިގެންދިޔަކަން. އާދެ، އެކަމަށް ސިވިލް ސަރިވިސް ކޮމިޝަނުން
ވަނީ އެއްބަސް ވެވަޑައިގެންފަ. އިންޒާރުދީ، ބައެއް ބޭފުޅުން ބައެއް މުވައްޒަފުން ވަކިކޮށްފައިވާ ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން
މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގައި މަޢުލޫމާތު ދެއްވިއިރު އެކަން ވަނީ ހާމަ ވެސް ކުރައްވާފައި، އެކަމަށް އިޢުތިރާފު
ވެސް ވެވަޑައިގެންފަ. އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވަނީ އެންމެ ނުރަނގަޅު މީހާވެސް ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރެވިގެން،
ނޫނީ އޭނާ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކުރަން މަޖުބޫރުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ގާނޫނީ އޮނިގަނޑު ފަރުމާކުރުމަށް. އާދެ،
69

އެކަމަށް ބާރުދީ، ހުށަހަޅާފައިވާ އިޞްލާޙުތަކެއް . މި އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޝަނުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ
ތެރެއަށް އެބަހުރި މާއްދާތަކެއް އިތުރުކުރައްވާފަ. އަޅުގަނޑު ހަމަ މި މާއްދާތަކަށް ތާއީދުކުރަން. އޭގެއިތުރުން ނުފޫޒެއް
ނެތި މިނިވަންކަމާއެކު މަސައްކަތްކުރުން. މިކަމަށް ބާރުދީ ވެސް އެބަހުރި މާއްދާތަކެއް އިތުރުކުރައްވާފަ. ކޮމިޝަނުގެ
ޖަމާޢީ ސުލޫކު؛ މިކަން ވެސް އެބައޮތް ހިމަނުއްވާފަ. މެންބަރުންގެ ޒާތީ ސުލޫކު ؛ މިކަން ވެސް އެބައޮތް ހިމަނުއްވާފަ.
މާލީ ހިސާބު ހުށަހެޅުން ވެސް އެބައޮތް. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނަށް އިތުރު ވަޒީފާއެއް އަދާނުކުރެވޭ ގޮތަށް ވެސް
އެބައޮތް. މި ކަންކަމަކީ މުޅިން ވެސް އަލަށް މި ގާނޫނުގައި ހިމަނުއްވާފައި ހުރި ކަންކަން. މަޞްލަޙަތު ފުށުއަރާ
މައްސަލަތަކުން ދުރުހެލިވުން. މިކަން ވެސް އެބައޮތް ޒިންމާއަދާކުރުމުގައި ހިފަހައްޓަންޖެހޭ ހަމަތައް. މި ކަންކަމަކީ
މިނިވަންކަމާއި ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު ލިބޭ ފަދަ ގޮތަކަށް ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން ހިންގުން. ޚާއްޞަކޮށް ސިވިލް
ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ ޢަ މަލުތައް ބެހެއްޓުމަށް ބާރުދީ، އެ ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދެވުމަށް ބާރުދީ،
ހަދާފައިވާ މާއްދާތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މި މާއްދާތައް، ނޫންނަމަ މި ބިލު އިޞްލާޙުކުރެ ވި، މަޖިލީހުގެ
ކޮމިޓީން އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރެވި، ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގާނޫނަށް މި ބަދަލުތައް، މި ރަނގަޅު ބަދަލުތައް އައުމަކީ
އަޅުގަނޑު ހަމަ އެންމެ ގަބޫލުކުރާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ކަމެއް. މި ފުރުޞަތުގައި ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން، ބައެއް ކައުންސިލުތަކުން ޝަކުވާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާދޭ، އެ ކައުންސިލުތަކަށް ސިވިލް ސަރވިސް
މުވައްޒަފުންގެ ފަރާތުން ލިބެންޖެހޭ އެންމެ އެކަށީގެންވާ އެއްބާރުލުން ނުލިބޭ ކަމަށް. ބައެއް ކަންކަމުގައި އެ ބޭފުޅުން،
އެ ބޭފުޅުންގެ ގާނޫނީ ޒިންމާ އަދާކުރެއްވުމުގައި ވެސް އެއްބާރުލުން، އެހީތެރިކަން ކައުންސިލަރުން ލިބެންޖެހޭ؛
ނޫންނަމަ އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތުގެ ވާޖިބުގެ ތެރެއިން ، ނޫންނަމަ ޒިންމާގެ ތެރެއިން ކުރައްވަންޖެހޭ ކަންކަން
ކުރެއްވުމުގައި ވެސް އެހީތެރިކަން، ނޫންނަމަ އެއްބާރުލުން ނުލިބޭ ކަމަށް. މާނައަކީ ، އެ ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާ
އަދާކުރައްވަން ފަސްޖެހިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މިއަދު އެބަޖެހެއޭ ސިވިލް ސަރވިސް
މުވައްޒަފުން ވެސް ގަބޫލުކުރަން ތިމަންނާމެންނަކީ ވެސް ރައްޔިތުންގެ ޚާދިމުންކަން. އެކަން ދެނެގެން އެ ބޭފުޅުންގެ
މަސައްކަތްތައް ވެސް ސަރުކާރަށް އެއްބާރުލުންދީގެން އަދި ރައްޔިތުންނަށް ކަންކަން ފަހިވާނެ ގޮތަށް ފަރުވާތެރިކަމާއެކު
ކުރެއްވުމަށް މިއަދު ޢަޒުމު ކަނޑައަޅަން އެބަޖެހޭ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އޮތީ އެންމެ މިނެޓެއް. އެހެންނަމަވެސް، ހުސްވަގުތުކޮޅަށް ހުއްޓާލަން.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް، އެ މެންބަރު އެކަނި އެދިވަޑައިގެންފައި ވެސް އޮތީ. އެއީ އިކްރާމް
ޙަސަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއެރުވުމަށްފަހު އަޅުގަނޑު ޖަލްސާ ހުސްވަގުތުކޮޅަށް މެދުކަނޑައިލާނަން.
70

ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސް ގެ ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007 އަށް ހުށަހެޅިފައިވާ
އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ވެސް މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ތާއީދުކުރަން. އެކަމަކު ވެސް ސިވިލް ސަރވިސް ގެ ވާހަކަ
ދެކެވޭތީވެ އަޅުގަނޑު ވެސް ހިތަށްއެރީ ހަމަ ދެތިން ނުކުތާއެއް އަޅުގަނޑު ވެސް ފާހަގަކޮށްލާނަމޭ. ސިވިލް
ސަރވިސްއަކީ ސަރުކާރުގެ އެންމެ ގިނަ އަދަދެއްގެ މުވައްޒަފުން އެ ސަރވިސަސްއަކާއި ނޫނިއްޔާ އެ ޑިޕާޓުމަންޓަކާ
ގުޅިފައިވާ ތަން. އެތަން ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރެވެން ހުރި މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭނެ. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރާ ގޮތު ގައި ސިވިލް ސަރވިސަސް މިހާރަށްވުރެ ދެފުށް ފެންނަ ގޮތަކަށް ހިނގަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. ތަނަށް ވަޒީފާއަށް މީހުން ނެގޭއިރުގައި އެ ވަޒީފާއަށް މީހުން ނެގުމުގައި ގެންގުޅޭ އުސޫލުތައް ރަނގަޅަށް
އެނގިގެންދިއުން، ރަނގަޅު ސްޓްރަކްޗަރެ އް އެކުލަވައިލުން އެ ސްޓްރަކްޗަރަށް އެކިއެކި ވަޒީފާތަކުގެ ރޯލްސް އެންޑް
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީސް މިހާރަށްވުރެ ރަނގަޅަށް ޑިފައިންކުރެއްވުން. އަދި އެ ވެކެންސީއެއް އަންނައިރުގައި އެ
ވެކެންސީއެއް އިޢުލާނުކުރެވޭނެ ގޮތް އަދި އެ ވެކެންސީއަކާ ގުޅިގެން، އެ ވެކެންސީއަ ކަށް އެޕްލައި ކުރާ ފަރާތްތަކުން
އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް އެ ވޭކެންސީއެއްގަ އި ހުންނަ ރޯލްސް އެންޑް ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ ވެސް މެޕްވާނެ ގޮތަކަށް
ހުށަހެޅިގެންދެވޭނެ ނިޒާމެއް ހަމަޖެއްސުން. އަދި އެއަށްފަހުގައި ރަނގަޅު އިވެލުއޭޝަން ކްރައިޓީރިއާތަކެއް ، ޕީރިއޮޑިކް
އިވެލުއޭޝަންތަކެއް ހެދޭނެ ގޮތަށް ކުރުން. އަދި އެ އިވެލުއޭޝަންތަކުން ލިބޭ ނަތީޖާތައް ފެންނަން ހުންނާނެ ގޮތަކަށް
ވުން. މި ހުރިހާ ކަންކަމެއް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސިވިލް ސަރވިސް ހަރުދަނާކުރުމަށްޓަކައި ސިވިލް
ސަރވިސްގެ ތެރެއިން ކުރެވެންޖެހޭނެ ކަންކަން މިއީ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ބަދަލުތަކެއް ސިވިލް ސަރވިސްގެ
މަސައްކަތަށް ގެނެވިއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިވިލް ސަރވިސްގެ ދާއިރާ
ހަރުދަނާކުރެވިދާނޭ. ދެން ސިވިލް ސަރވިސްއާ ދޭތެރޭގައި މިއަދު ވާހަކަތަކެއް ދެކެ ވޭތީވެ ހަމަ އަޅުގަނޑު ވެސް
ހިތަށްއެރީ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްލާނަމޭ. އެހެންވީމާ، ޓްރާންސްޕޭރަންސީގެ ނިޒާމު
ހަރުދަނާކުރުން. ދެން ރަނގަޅު އެކައުންޓަބަލް ނިޒާމެއް މީގައި އޮތުން ، އެއީ ޖަވާބުދާރީކުރުވޭނެ ގޮތް ކޮންމެ
މުއައްސަސާއެއްގެ ތެރޭގައި ވެ ސް ނޫނީ ކޮންމެ އިދާރާއެއްގެ ތެރޭގައި ވެސް ހަރުދަނާވެފައި އޮތުން. އަދި މަސައްކަތުގެ
ދާއިރާގައި ކުރެވޭ ހުރިހާ މުޢާމަލާތްތަކަކީ ވެސް ރިކޯޑުކުރެވޭނެ މުޢާމަލާތްތަކަކަށް ވެގެންދިޔުން. އެގޮތުން، މިސާލަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ޓެކްނޮލިޖީގެ ޛަރީޢާ އިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އީ -މެއިލް؛ އެކަމަކު މިއަދު ވެސް
މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރޭގައި ނޫނީ އިދާރާތަކުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޔުނިކޭޝަން ވެސް މި އޮންނަނީ ވަރަށް ވަރަށް ދޯދިޔާކޮށް.
އެކަކު އަނެކަކު ދައްކާ ވާހަކަ ގިނަ ފަހަރަށް މި އޮންނަނީ އަނގަބަހުން ދެކެވިފަ. ދެން އެކައުންޓަބަލްކުރެވޭނެ ގޮތެއް
ނޯވެ. އެހެންވީމާ، މި ނިޒާމު ރަނގަޅަށް ބޭނުންކުރެވިގެން، އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް، ކުދިކުދި އެ ވާހަކަތަ އް
ދައްކާއިރު ގައި ވެސް އެވެސް ލިޔެކިޔުމުން ވާހަކަދެއްކޭނެ ގޮތެއް. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވަޓްސްއަޕް އެބަ
71

ބޭނުންކުރަން. ވައިބަރ އެބަ ބޭނުންކުރަން. އެކަމަކު އެއިކީ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ޓްރެކްކުރެވޭނެ، ހިސްޓްރީ ޓްރެކެއް
ނުކުރެވޭނެ އެ ޔަކުންނެއް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެދެކެވޭ ވާހަކަތަކުގެ ހިސްޓްރީ ޓްރެކުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރޭގައި ، ނޫނީ އެއް މުއައްސަސާއިން އަނެއް މުއައްސަސާގެ ތެރޭގައި ނިޒާމެއް
ޤާއިމުކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކައުންޓަބަލްކުރެވޭނޭ. މިސާލަކަށް މިކަހަލަ
ކުދިކުދި ބަދަލުތައް ގެނެސްގެން، ވަރަށް ފަސޭހަކަމާއެކު ގެނެވެން ހުރި ކުދިކުދި ބަދަލުތައް ގެނެސްގެން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ސިވިލް ސަރވިސަސްގެ މުޅި މަސައްކަތުގެ ދާއިރާ ހަރުދަނާކުރެވިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. މިއީ ހަމަ އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވި ބައެއް ކަންކަން. ދެން މިގޮތުން މި ބިލަށް އަޅުގަނޑު
ތާއީދުކުރަން ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، ހުސްވަގުތުކޮޅު މި އޮތީ ޖެހިފަ. އެހެންވީމާ، ހުސްވަގުތުކޮޅަށް މެދުކަނޑާލީ.
ދެން ޖަލްސާ ފެށޭނީ 1 ޖަހާއިރު.
}ހުސްވަގުތުކޮޅު: 12:34 އިން 13:00 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހު ގެ ރައީސް، ރައީސް މު ޙައްމަދު ނަޝީދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
.` އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 8.2، އެއީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހެންވޭރު ހުޅަނގު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ލަޠީފް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007)ސިވިލް
ސަރވިސަސްގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މިއަރުވަނީ
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ވަހީދު.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ވަހީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ސަރުކާރުގެ އެންމެ މުހިންމު ވައުދަކީ ނަޒާހާ ތްތެރި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުން
ކަމުގައި ވީހިނދު، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ބަހުސްކުރަމުންދާ މި ހުރިހާ އިޞްލާޙުތަކަކީ އެފަދަ ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް
ބިނާކުރުމަށް ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމެއް. އެކަމަށްޓަކައި މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށްޓަކައި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް ވަރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މި ބިލުގައިވާ އިޞްލާޙުތަކަކީ މިނިވަން
72

މުއައްސަސާތައް، ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ސިވިލް ސަރވިސް އަށް މި އިޞްލާޙު ޚާއްޞަވެގެން ދިޔަ ކަމަށް ވިޔަސް، މިއަދު
ހުރި ހުރިހާ އިޞްލާޙުތަކަކީ ވެސް ހަމަ ގާތްގަނޑަކަށް އެއްގޮތަކަށްހެން މުޅި ދައުލަތުގެ މިނިވަން މުއައްސަ ސާތައް
ނަޒާހާތްތެރިކުރުމަށް މިނިވަންކުރުމަށް ހުރި އިޞްލާޙުތަކެއް ކަމަށް ވާތީ އެކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ދެތިން ވާހަކައެއް
ދަންނަވައިލާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މި އިޞްލާޙުތައް ނުގެންނައިރު ވެސް، މިނިވަން މުއައްސަސާތައް ހިންގުމަށް ވަރަށް
ގިނަ ގާނޫނުތަކެއް އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، މި އިޞްލާޙުތަ ކުން އަދި އެ ގާނޫނުތައް ހަރުދަނާވެގެންދަނީ. ދަންނަވަން
މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ، ކޮންމެގޮތެވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެ ވަރަކަށް ގާނޫނު ހެދި ކަމަށް ވިޔަ ސް، ކޮންމެވެސް
ކަހަލަ ދިމަދިމާއެއް ހުންނާނެ. އެ މުއައްސަސާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ޢައްޔަންކުރާ ބޭފުޅުންގެ ނަޒާހާތްތެރިކަން ނެތިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުތަކުން އެންމެ އެކަށީގެންވާ ފޮނިމީރުކަމެއް ނުފެންނާނެ. އަޅުގަނޑުމެން މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކަށް ކަނޑައަޅާ ބޭފުޅުން ހަމަޖެއްސުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ އެ
ބޭފުޅުންގެ ތަޢުލީމީ ފެންވަރާއި ތަޖުރިބާއަކީ ވެސް މުހިންމު ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން އެ
މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ދެކޭގޮތް ، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ނަޒާހާތްތެރި، ސާފު، ޤަދަރުވެރި ބަޔަކަށް އެބަ ވާންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން
މި މަސައްކަތް އާ އްމު ގޮތެއްގައި ކުރަމުންދަނީ މަޖިލީހުން ކަމަށް ވާތީވެ، އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކަށް
އަޅުގަނޑު ހަމަ ގޮވާލަން، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ބޭފުޅުން ޢައްޔަންކުރައްވާއިރުގައި މިހާރަށްވުރެ ބޮޑަށް
އެކަންތައްތަކަށް ބެއްލެވުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ގާނޫނު ކިތަންމެ ވަރުގަދަކުރި ކަމަށް ވި ޔަސް އެ
ބޭފުޅުންގައި ނަޒާހާތްތެރިކަން ނެތިއްޖެ ނަމަ، އެ ބޭފުޅުން ދިމަދިމާލުން ޢުޒުރުވެރިކަން ހޯދައި، އެ މީހުންގެ އަމިއްލަ
ފައިދާއަށް މަސައްކަތްކުރަން ފަށައިފި ނަމަ، ޤައުމު ހަލާކުވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ކުރިން ފެނިގެންދިޔައީ އެ
މަންޒަރު. މިދިޔަ ހައެއްކައަށެއްކަ އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑަށް ފެނިގެންދިޔައީ، މިނިވަން މުއައްސަސާތައް ހުރި.
އެކަމަކު ބޮޑު ކަމެއް ދިމާވެގެންދާއިރުގައި ހަމަ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކެއްހެން، ހުރިހާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކެއްހެން
ހުންނަނީ ތަޅުލެވިފަ. އޭ.ސީ.ސީ މަސައްކަތެއް ނުކުރޭ. ޕީ.ޖީ މަސައްކަތެއް ނުކުރޭ. ސިވިލް ސަރވިސް މަސައްކަތެއް
ނުކުރޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ބަލަންޖެހިއްޖެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރުން މިހާރަށް
އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ، މި ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި ރާއްޖޭގެ ހާލަތު މި ހިސާބަށް ދިޔައިރުގައި މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުގައި ތިއްބެވީ ކޮންބައެއްތޯ. އެ ބޭފުޅުންނަށް އޭރުގައި ހުރި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ވެސް ފިޔަވަޅެއް ނޭޅި
ދިޔައީ ކީއްވެގެންތޯ. އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ހަމަ ޔަޤީން އޭރު ފިޔަވަޅެއް ނޭޅި އޮތް ބަޔަކު ތިބެގެނެއް ދެނެއް ވެސް
އިތުރަކަށް ފިޔަވަޅެއް ނޭޅޭނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަމުންދާ އިޞްލާޙުތަކަކީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ
ގާނޫނަށް އަންނަ އިޞްލާޙުތަކެއް ކަމަށް ވާތީވެ، އަޅުގަނޑު ހަމަ އިތުރަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ސިވިލް ސަރވިސް
މުވައްޒަފުންނަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް މުހިންމު ބައެއް. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ސަރުކާރެއް އޮތް ނަމަވެސް ،
ސަރުކާރުގެ އިދާރީ ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ކުރަމުންދަނީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ ބޭފުޅުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
73

ސިވިލް ސަރވިސްގެ ބޭފުޅުންނަކީ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނަކީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުތަކުން ވަރަށް ބޮޑަށް
އެއްކިބާވާންޖެހޭ ބައެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ސިޔާސީ ނުފޫޒުން އެއްކިބާވުމަކީ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
އެއިރެއްގައި އޮންނަ؛ އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އެއިރެއްގައި އޮންނަ ސަރުކާރަކާ އެއްކޮށް، އެ ސަރުކާރާ އެއްކޮށް ބަރާބަރަށް
މަސައްކަތްކުރަމުންދިއުމަކީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުން އެއްކިބާވުން. ސަރުކާރުގެ އުސޫލުތަކާއި ސަރުކާރުގެ ޕޮލިސީތައް
ހިންގުމުގައި އިދާރީ ހުރިހާ މަސައކަތެއް ކުރައްވަނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކަމަށް ވާތީ، ސަރުކާރު ބަދަލުވިއޭ ކި ޔާފައި
ހަމަ ގަސްތުގައި ކަންތައްތައް ލަސްކޮށް، ދަތިކޮށް ހެދުމަކީ ވަރަށް ހިތާމަވެރިކަމެއް. އަޅުގަނޑު މިވާހަކަ މިދެންނެވީ ،
މަދުން ނަމަވެސް މިހާރު މި ހިނގަމުންދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރަށް ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މިކަހަލަ
ޖެއްސުންތައް ހަމަ ކުރަމުން އެބަދޭ. ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުން ހަމަ ސަރުކާރު ބަދަލުވީތީ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން
ލަސްކުރުމަށް، ރައްޔިތުންނަށް ދަތިކުރުމަށް، ސަރުކާރުގެ އަގުވައްޓާލުމަށް ވަރަށް ގިނަ ކަންތަކެއް ކުރަމުންދޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅު ގަނޑު ހަމަ ނިންމާލަމުން ވެސް ދަންނަވާލަން، ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނަކީ ސަރުކާރުގެ
އިދާރީ މަސައްކަތްތައް ހިންގަން ތިއްބެވި ބޭފުޅުންނޭ. ސަރުކާރު ބަދަލުވުމާ އެއްކޮށް، ބަދަލުވި ސަރުކާރެއްގެ
ޕޮލިސީތަކާއި އުސޫލުތައް ހިންގުމުގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް ކުރެވޭ އެންމެ ބުރަކޮށް މަސައްކަތްކޮށް ، ހަރުދަނާކަމާއި
ހަލުވިކަމާއެކު ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ އެބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް އޮތް ލާޒިމު ޒިންމާއެކޭ. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހުޅުމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ނިޔާޒަށް.
ހުޅުމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007 (ދިވެހި ސިވިސް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނު) އަށް
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް
ހުށަހެޅުއްވީތީ، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ވަޢުދެއް ، ޖަޒީރާ
މެނިފެންސްޓޯގައި ވެސް އޮވޭ ޖަވާބުދާރީކުރުވަނިވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމުގެ ވާހަކަ. އަދި ހަމައެއާއެކު އެޖެންޑާ 19 ގައި
ވެސް އޮތީ ހަމަ އެގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރު ގެ ފަރާތުން ބިލެއް ހުށަހެޅީމާ ޔަޤީންކުރަން ބޭނުން، އެޖެންޑާ
19ގައި ހުރި ކަންކަން މި ބިލުތަކުގައި، ގާނޫނުތަކުގައި ހިމެނިގެންދާނެ ކަމަށް. އެގޮތުގެ މަތީން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން، އެޖެންޑާ 19 ގައި ޕޮ އިންޓް 1 ގައި އެބައޮވޭ، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަ ށް އިދާރީ ގޮތުން ހުށަހެޅޭ
74

މައްސަލަތަކުގެ ރިޕޯޓް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ކުރަންވާނެ ކަމަށް. އެބައި މި ބިލުގައި ހިމަނައިދިނުމަކީ ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި ހަމައެއާއެކު ރިޕޯޓަށް ކަމެއް
ގޯސްވެގެން ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް މަޖީލީހުގެ ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީން އަންގައިފި ނަމަ، އެކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަށް މި ބިލުގައި، މި
ގާނޫނުގައި އޮންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޔެ މި މަޖިލީހުގައި ހޯރަފުށީ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަލާމް ފާހަގަކުރެއްވި ވާހަކައަށް އަޅުގަނޑު ބާރުއަޅަން. މިހާރު ގާތްގަނޑަކަށް 12
އަހަރު ވެގެންދާއިރުގައި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަކީ އަސްލުގައި ދައުލަތުގައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު އެމްޕްލޯޔަރ.
އެންމެ ގިނަ މީހުންނަށް ވަޒީފާދޭ ތަން. މިދިޔަ ހަފުތާގައި އަޅުގަނޑުމެން ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް ގެންނަން ފެންނަ
ބަދަލުތަކަކީ ކޮބަ އިތޯ ބެލުމަށްޓަކައި އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވާ ގިނަ ކައުންސިލަރުންނާއެކު ބޭއްވުނު ބައްދަލުވުމުގައި
ހުށަހެޅުމެއްގެ ގޮތަށް އެ ބޭފުޅުންގެ އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވާ އެއް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އޮތީ ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ ދަށުން
ވަކިވެގަތުން. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ފުންކޮށް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. މިއީ ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްތޯ، ކުރަންޖެހެނީ
ކީއްވެގެންތޯ ، ކުރަންޖެހޭ ނަމަ، އެއީ އަޅު ގަނޑުމެ ބަލަންޖެހޭ ކަމެއް. އެ ބޭފުޅުންގެ ޝަކުވާއަކަށް ވެގެންދިޔައީ،
ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކައުންސިލުތަކަށް ޢައްޔަންކޮށްފައި ހުންނަ ޒިންމާދާރުވެރިޔާ؛ އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި
ޒިންމާދާރުވެރިޔާ އެހެން ކިޔާ ނަމެއް ސިވިސް ސަރވިސްގެ އޮނިގަނޑަކު ނޯވޭ. އެއީ ހަވާލުކުރެވޭ މަސްއޫލިއްޔަތެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ރައްޔިތުންނަށް އަދި ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކައުންސިލަރުން ނަމަވެސް،
ކައުންސިލަރުންނަށް ވެސް ގަބޫލުކުރެވިފައި އޮންނަނީ ޒިންމާދާރުވެރިޔާ މި މަޤާމަކީ ހުރިހާ މަސްއޫލިއްޔަތެ އް
އަދާކުރަންޖެހޭ ފަރާތް ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ރައްޔިތުން ވަކި މުއްދަތަކަށް އިންތިޚާބުކޮށްފައި ތިބޭ ކައުންސިލަރުން،
އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ހުރިހާ ޒިންމާއެއް ވެސް ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން ނަގަންޖެހޭ ބަޔަކީ އެ މީހުން ކަމަށް ދެކޭ. އަދި
އެއީ އެކަން އޮންނަންވާނެ ގޮތް ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުލުރަން. އެހެންވީމާ، ސިވިލް ސރވިސް
ކޮމިޝަނުން ޢައްޔަންކުރާ އިދާރީ ގޮތުން އެންމެ އެންމެ އިސް މުވަ އް ޒަފު. އަޅުގަނޑަށް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުގައި
ގާނޫނުގަ އި ވެސް އޮންނަނީ އެގޮތަށް. އަދި އޮނިގަނޑުގައި ވެސް އޮންނަނީ އެގޮތަށް. އެހެންނަމަވެސް، އިތުރު
މަސްއޫލިއްޔަތެއްގެ ގޮތުގައި ޒިންމާދާރުވެރިޔާގެ ނަން އައި މާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެ މަޤާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
އޮޅިގެންދާކަން ވެސް ބައެއް ފަހަރު ފާހަގަކުރެވޭ. ބައެއް ފަހަރު އެބަ ގަބޫލުކުރެވޭ، ކޮންމެހެން ރައްޔިތުން އެންމެ
އިސްވެރިޔާގެ ގޮތުގައި އެ ރަށެއްގެ ކަންކަން ބަލަހައްޓާ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ބަލަންޖެހޭނީ ޒިންމާދާރު އިސްވެރިޔާ ކަމަށް.
ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކޮށްފައި އަދި މީހަކު ހުއްޓަކަސް އެއީ އެކަން ވާންޖެހޭ ގޮތް ނޫން ކަމަށް ދޭހަވާ ގޮތަށް މި
މަޤާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ބޭނުންކުރަމުންދާކަމީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިކަމަށް ބަދަލެއް އަންނަންޖެހޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ގަބޫލެއް ނުކުރަން މުޅި ސިވިލް ސަރވިސް ހުރިހާ މުވައް ޒަފުން
ކައުންސިލުތަކުގެ އިދާރީ އޮނިގަނޑުގެ ބޭރުން ދިއުމަކީ އަދި އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން.
75

އެހެންނަމަވެސް، އެކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ކައުންސިލަރުންގެ ކަންބޮޑުވުން އޮތީތީ އަޅުގަނޑު އެކަން ފާހަގަކުރަން. އަދި
އެކަމަށް ރަނގަޅު ޙަ އްލެއް ލިބިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާ އަދި އިތުރަށް
މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކޮށްގެން ގޮތެއް ހޯދޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ސަލީމް ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މުޅި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން މިހާތަނަށް އުފެދިގެން އައިއިރުގައި އެ
މުއައްސަސާ ހިނގަމުންދިޔައީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ؟ އުފެއްދި މަޤްޞަދު ހާސިލުވޭތޯ. ޙަޤީޤަތުގައި އުފެއްދި މަޤްޞަދުގެ
ގޮތުގައި މި އޮންނަނީ، އެއިރެއްގައި އޮންނަ ސަރުކާރެއް ގެ؛ ސަރުކާރެއް މި އަންނަނީ އެޖެންޑާއެއް ހިފައިގެން.
މެނިފެސްޓޯއެއް ހިފައިގެން އެ ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި. އެ ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި އެންމެ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ސިވިލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ނުވަތަ އިދާރީ މުވައްޒަފުން މަސައްކަތްކުރޭތޯ، ނުކުރާނަމަ ދެން އޮތް ހައްލަކީ ކޮބަ އިތޯ. އެއީ
އަޅުގނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްރި ރައީސް. ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ މުވައްޒަފަކަށް ނުވަތަ އެ
އިދާރާގެ މުވައްޒަފަކަށް މީހުން ދަނީ ހަމައެކަނި ވަޒީފާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ޓަކައި. ހަމައެކަނި ވަޒީފާ ލިބިގަތުމަކަށްތޯ،
އޭނާ ކުރާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން ދެން ދުވަހަކު ވެސް އޭނާގެ މައްޗަށް ފިޔަވަޅެއް އެޅި، އޭނާ އަދާކުރާ މަޤާމު
އުމުރުދުވަސް ހަމަވަންދެން ވެސް ވަޒީފާއިން ވަކިނުވާ ގޮތަށް އޮންނާނީތޯ އެހާ ބޮޑަށް ޝައުޤުވެރިކަން އުފެދިގެން
އަންނަނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ވަޒީފާ އަދާކުރުމަށް؟ މިހާރު އަދާކުރަމުންދާ، ހެޔޮހިތުގައި ރަނގަޅަށް
މަސައްކަތްކުރާ ސިވިލް ސަރވަންޓުންނަށް ބުނާ ދެރަބަހެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، މިއީ މި ތަނުގައި ކަންހިނގާ ގޮތް
ކަމަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބައެއް ފަހަރަށް ގަބޫލުކުރެވޭތީ އެކަން އެގޮތަށް އޮތް ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މިކަންކަން
ރަނގަޅުކޮށް ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަކީ ނުވަތަ ސިވިލް ސަރވިސް ވަޒީފާއަކީ ރައްޔިތުން އިތުބާރުކުރާ އަދި
ސިޔާސީ ފަށަލައާ އެއްކޮށް ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރެވޭ އިދާރާއަކަށް ވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑު އުއްމީދެއް.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ނަޞީރަށް.
މުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހިމް ނަސީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007 (ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސް
ގާނޫނު(އަށް ...ވަނަ އިޞް ލާޙުގެނައުމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށްޓަކައި
އަޅުގަނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގާނޫނަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މި
76

ރާއްޖޭގަ އި ހިންގާ ވަޒީފާތަކާއި އެންމެހައި ކަންތައްތައް ރެގިއުލޭޓްކޮށް ބަލަހައްޓާނޭ މައި ސިވިލް ސަރވަންޓުންކަން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަ ތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔަ، ފާއިތުވެދިޔަ ތަނުގައި ސިވިލް
ސަރވިސްގައި މަސައްކަތްކުރާ ބައެއް އިސްވެރިންނަކީ އެއިރެއްގައި އޮންނަ ސަރުކާރުން އަންގަވާހާ ގޮތަކަށް
ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔަ. ބައެއް ސިވިލް ސަރވަންޓުން އެ ބޭފުޅުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ
ވާޖިބު އަދާކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ހިންގާ ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކުގައި ޢަމަލީ ގޮތުން ބައިވެރިވާ ތަން ފެންނަމުންދިޔަ. މިފަދަ
ބިލެއް އައުމުން، މިފަދަ އި ޞްލާޙެއް އައުމުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ، މި ބިލުން
އެކަންކަން މަނާކުރެވި ، އެ ބޭފުޅުން ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް
ހާޒިރުކުރެވިގެންދާ ތަން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ޖަވާބުދާރީވުމުގައި މި
އޮންނަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ނޫނީ މަޖިލީހުން ކަނޑައަޅާ ކޮމިޓީއަކަށް. ފާއިތުވި ތަނުގައި އެ ބޭފުޅުންގެ
މަސްއޫލިއްޔަތު ނަންގަވަން ޖެހިލުންވެ ފަހަތަށް ޖެހި ތިބި ތަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަމުންދިޔައީ. މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުން މި ގޮވަ އިލަނީ އެ އީ ކޮންމެ ކޮންމިޝަނެއް ކަމަށ ވިޔަ ސް، އެއީ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން
ކޮމިޝަން ކަމަށް ވިޔަސް، ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން ކަމަށް ވިޔަސް، އަދި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން ކަމަށް
ވިޔަސް، އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރުގެ ތެރެއިން ، އެ ބޭފުޅުންގެ ގާނޫނުގެ ތެރެއިން، އެ ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާ
ނަންގަވާށޭ. އެއީ އެއްވެސް ނުފޫޒެއްނެތި ދަޢުވާކުރެވޭނެ، ޤާބިލުކަން ލިބިފައިވާ ކޮމިޝަންތަކެއް ގާނޫނުން
ކަނޑައަޅާފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީންކަން ލިބިގެންދަނީ މި އިޞްލާޙު، ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގާނޫނަށް
ހުށަހެޅިގެންދާ އިޞްލާޙުގެ ތެރެއިން މިދެންނެވިހެން ރައްޔިތުންނަށް ޖަވާބުދާރީވަނިވި ކޮމިޝަނަކަށް މި ކޮމިޝަން
ވެގެންދިއުން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގނޑު ފާހަގަކުރަން، މީގައި ވަރަށް މުހިންމު ޕޮއިންޓެއް
އެބައޮތް. އެ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނަށް އިތުރު ވަޒީފާއެއް އަދާނުކުރެވޭ ގޮތަށް މި އިޞް ލާޙުގައި އޮތްކަން. ސަބަބަކީ ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަނީ ބައެއް ފަރާތްތަކުން، އެ ފަރާތްތަކުގެ ޒިންމާ އަދާކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އެ
މީހުންގެ އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތު ކުރިއަށް ލައި އަދި ތަފާތު ވިޔަފާރިތަކުގައި ބައިވެރިވާ ތަން. މިއީ ނަޒާހާތްތެރި
ދައުލަތެއް އަޅުގަނޑުމެން ޤާ އިމުކުރުމަށްޓަކައި އެޅިފައިވާ ވަރަށް މުހިންމު ފިޔަވަޅެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން.
މިދެންނެވި ފަރާތްތަކަށް އަމިއްލަ ވިޔަފާރިތަކުގައި ބައިވެރިއުޅެވޭނެ ގޮތް ނެތުން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، މިދެންނެވި ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނަށް މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން އިތުރަށް
ކޮމިޓީތަކުން ބަލައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަށް ގެންނަންޖެހޭ އިތުރު އި ޞްލާޙު ހުރުމާ އެއްކޮށް އެ އިޞްލާޙުތަކާ
އެއްކޮށް މި ގާނޫނު އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާނެ ކަމަށް އުއްމީދުކުރާތީ އެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވާލަން. ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
77

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތތްރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިލްޔާސް ލަބީބަށް.
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް މި އެދުނީ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ
ގާނޫނަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙަކީ ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުންނަށް ދައުލަތުން ދޭ ޚިދުމަތްތަކާ ގުޅިފައިވާ އިޞްލާޙެއް.
ސިވިލް ސަރވިސްއަކީ، ސަރުކާރުން ދައުލަތުން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދިނުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ފަރާތް. އެ ފަރާތުން
ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ތަންފީޒުކުރުމާއި ސަރުކާރުން ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ މަސައްކަތެއް
ކުރަމުން މި ގެންދަނީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުން. އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ ހަފުތާ ބަންދުގެ ތެރޭގައި މޯލްޑިވިއަން
ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީގެ ފަރާތުން ބޭއްވި ކައުންސިލަރުންގެ ބައްދަލުވުން؛ މި ބައްދަލުވުމުގައި ވެސް އެންމެ ގިނަ
ކައުންސިލަރުން ފާހަގަކުރި އެއް ކަމަކީ ، ސިވިލް ސަރވިސް މެދުވެރިކޮށް އެ ބޭފުޅުން ދެއްވަން ބޭނުންފުޅުވާ
ޚިދުމަތްތަކުގައި ދިމާވާ ބައެއް ދަތިތަކުގެ ވާހަކަ. އަދި ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކުގައި ވެސް މި ދަތިތަކުގެ ވާހަކަ އެބަވޭ.
އަޅުގަނޑު ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާލަން ބޭނުންވޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނު އިޞްލާޙުކުރަމުންދާއިރު
އެޕްރައިޒަލެއް ހަދަން އެބަޖެހޭ. އެކަން ކުރުމަށް މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން މީހަކު ކަނޑައަޅަ އި، އެކަން ކުރެވޭނެ ނިޒާމަށް
މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ފުރުޞަތު ދޭން އެބަޖެހޭ. ރައްޔިތުންނަށް ދޭ ޚިދުމަތް، ދޭ ފަރާތަށް ދިމާވާ ދަތިތަކަކީ ކޮބައިތޯ
ބަލައި، އެކަމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމާއި ، އެކަމުގެ ދިރާސާކޮށް، އެކަން ކުރާނެ މީހަކު މި ގާނޫނުގެ ދަށުން
ކަނޑައަޅަންޖެހޭ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން މި ގާނޫނުގެ ދަށުން މީހަކު؛ އިތުރު މީހަކު ކަނޑައެޅުމަށް
ސިވިލް ސަރވިސްގެ އެޕްރައިޒަލެއް ހެދުމަށްޓަކައި. އެހެންކަމުން، މި ހުށަހެޅުމާއެކީ މިއަށް ތާއީދު ލިބޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. މީގެ ސަބަބުން ސިވިލް ސަރވިސް އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެންދާނެ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ސިވިލް ސަރވިސްއަކީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ފަދަ އަވަސް،
ރަނގަޅު ޚިދުމަތް ދެވޭ ފަރާތަ ކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަދަކުރެވިގެން ދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އެހެންކަމުން، މި
އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކޮށްދެއްވުމަކީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް. އަދި ސަރުކާރުގެ ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ލަޠީފް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މި އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
78

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ގަމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވިސާމަށް.
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވިސާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިޞްލާޙަށް
އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. އަދި ހަމައެހެންމެ، ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް ދާދި ދެންމެ އެ ހުށަހެޅި
އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ދަންނަވާލަން. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ސިވިލް
ސަރވިސްގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ހުށަހަޅާފައިވާއިރު، މި އިޞްލާޙުގައި ވަރަށް މުހިންމު އަދި އެހެންމެ އަޅުގަނޑުމެން
އިންތިހާއަށް ބޭނުންވެފައި ހުރި ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. އަޅުގަނޑުމެން މި ވަކާލާތުކުރަނީ ޖަވާބުދާރީކުރުވަނިވި
ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމަށާއި، އަދި ކޮމިޝަންތަކަށް ޢަ އްޔަންކުރާ މެންބަރުންގެ ނަޒާހާ ތްތެރިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން.
އެހެންކަމުން، އާދެ! މި އި ޞްލާޙުގައި ކޮމިޝަންތަކުގެ މެންބަރުންގެ މާލީ ބަޔާން ހާމަކުރަން އެބައޮތް ބަޔާންކޮށްފަ.
އެހެންކަމުން، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށްދެވެން އެޅޭ ރަނގަޅު ފިޔަވަޅެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. މިހެން
މިކަން ފާހަގަކުރަނީ؛ އާދެ! ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި ކޮމިޝަންތަކުގައި ތިއްބެވި މެންބަރުން ޢަމަލުކޮށްފައިވާ ގޮތުން މިއީ
މިއަދު ކޮންމެހެންވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ބަލައިލިކަމުގައި ވިޔަސް؛ އާދެ! ކޮމިޝަންތަކުގައި
ތިއްބެވި ބައެއް މެންބަރުންގެ ބިންތަކާއި އަދި އެނޫންވެސް ނާޖާއިޒު ގޮތުގައި ފައިދާ އެ ބޭފުޅުން ހޯދާފައިވާކަން ވަރަށް
ސާފުކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެބަހުރި. އެހެންކަމުން، މި އިޞްލާޙާ އެއްކޮށް މިކަމަށް ވެސް ޙައްލެއް
ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަދި ހަމައެހެންމެ، މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ރާއްޖޭގެ އެކި
ކަންކޮޅުތަކުގައި ތިބި މުއައްސަސާތަކުގެ ބޭފުޅުންނާއި އަދި ހަމައެހެންމެ ކައުންސިލުތަކުގެ ވެސް އެންމެ ބޮޑު
ކަންބޮޑުވުމެއް ގޮތުގައި މި އޮތީ؛ އާދެ! ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުން ޢަމަލުކުރާ ބައެއް ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން
ހުރި ކަންބޮޑުވުންތައް. ޙަޤީޤަތުގައި ސަރުކާރުގެ ޕޮލިސީ ނުވަތަ ސަރުކާރުން ކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް
ތަންފީޒުކުރަން ތިބޭ ބަޔަކީ އިދާރީ ގޮތުން ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވަ އްޒަފުން. ތިބޭއިރު؛ އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުންގެ
ބައެއް ޢަމަލުތައް ހުންނަ ގޮތުން މި ކަންކަން ކުރުމަށް އިންތިހާއަށް އުނދަގޫވާ ކަމަށް؛ އާދެ! މިނިސްޓްރީތަކުން ވެސް
އަދި އޭގެ އިތުރުން ކައުންސިލު ތަކުން ވެސް އެބަ ފާޅުކުރޭ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން މިކަމުގެ މަސައްކަތްކުރާއިރު،
ޚާއްޞަކޮށް މިފަދަ ދިރާސާއެއް ކުރެވި، މިކަމަށް ނުވަތަ ސިވިލް ސަރވިސްގެ އޮނިގަނޑަށް ވެސް ބަދަލެއް
ގެންނަންޖެހިއްޖެ ނަމަ، ރަނގަޅު ދިރާސާއެއް ކުރުމަށްފަހު މިކަމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙައްލުތަކެއް ހޯދޭނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ބޭފުޅުން ޢައްޔަންކުރާއިރު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، ކޮންމެ ބޭފުޅަކު
79

ޢައްޔަންކުރިކަމުގައި ވިޔަސް ޙަޤީޤަތުގައި ޢައްޔަންކުރާ ބޭފުޅެއްގެ އިޚްލާޞްތެރިކަން ނުވަތަ އެ ބޭފުޅެއްގެ
ނަޒާހާތްތެރިކަން ހުރި މިންވަރަކުން އެ ކަންކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ދެވޭނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް
ބޮޑަށް ބާރުއަޅުއްވައި ؛ އާދެ! އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަކޮށްފައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ބޭފުޅުން ޢައްޔަންކުރުމާއި
ވަކިކުރުމުގެ ކަންތައް ގެންދަން. އިރާދަކުރެއްވި އްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ އެކަން އެގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދަން
އިންތިހާއަށް ތައްޔާރުވެގެން. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި،
އާދެ! ކޮމިޝަންތަކުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން އަދި އިދާރީ ގޮތުން ވެސް ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ނުވަތަ ކޮމިޝަންތަކުގަ އި
މެންބަރުންވެސް އޭރު ކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަ އް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަކޮށް ކަންކަން ކުރާއިރުގައި
ބެލެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މި ފެނިގެން ދަނީ އެއިރުގައި ކޮމިޝަންތަކުގައި ވެސް ތިއްބެވި ބޭފުޅުން އަދި
އެނޫންވެސް ދައުލަތުގެ މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން، އާދެ! މި މަޤާމަކުން ވަކިކުރުމުން ނުވަތަ ވަކިކުރުމުން އެ
ބޭފުޅުން މި ރާއްޖެ ދޫކޮށް ދާތަން. ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުންގެ އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނެތް ގޮތަށް ފެނިގެންދާކަން.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މަސައްކަތްކުރަން އެބަޖެހޭ؛ އާދެ! އެ ބޭފުޅުން އޭރު ހިންގަވާފައި ހުރި
ކަންތައްތައް ވެސް އެއަށްވުރެ ރަނގަޅަށް ބެލޭނެ ގަވާއިދެއް ނުވަތަ ގާނޫނުތައް އިޞްލާޙުކޮށްގެން ވިޔަސް ބަލަން.
ހަމައެހެންމެ، ކޮމިޝަންގައި ހުރި މެންބަރެއް ވަކިވުމުން ނުވަތަ އޭނާ އޭރު ކޮށްފައި ހުރި ކަންތައްތަކުން އޭނަ
އެއްކިބާވުން އެއީ އޮންނަ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި އެ ބޭފުޅުންގެ
ޢަމަލުތައް ހުރީ އިންތިހާއަށް. ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މެންބަރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ، ވޭތުވެދިޔަ
އިންތިޚާބުތަކުގައި، ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގައި ވެސް ކެމްޕޭނުގައި އުޅުއްވި މަންޒަރު ވެސް. އެހެންކަމުން،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އިޞްލާޙުތަކާއެކު މި ކަންކަމަށް ވެސް އަލިމަގުތަކެއް ފެންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ.
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ސަރވިސް ގާނޫނު 5/2007 އަށް ހެންވޭރު
ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ހުށަހަޅުއްވާ ބިލުގެ މައިގަނޑު މުޅި ސެހެރީއަށް އަޅުގަނޑު
ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ވީ އެންމެ ބޮޑު އެއް ވަޢުދަކީ،
80

ނަޒާހާތްތެރި ސަރުކާރެއްގެ ގޮތުގައި މި ސަރުކާރު ދެމިއޮންނާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން މިކަމަށް އެދިއެދި މުޅި ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުން މި ތިބީ. މި ބިލުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުވެގެންދާ އެއް ކަމަކީ، ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ
މެންބަރުންގެ މާލީ ބަޔާންތައް ހާމަކުރެއްވުން. ރައްޔިތުންނަށް އެނގޭނެ ގޮތަށް ހާމަކަން ބޮޑުކޮށް ފެންނަން އޮތުން.
ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ ބޭފުޅުން ކުރައްވާ ކަންކަމަކީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކުރެވޭ ކަންކަމަށް ނުވާނަމަ،
މަޖިލީހަށް ހާޒިރުކުރެވި، އެ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ސުވާލުކޮށް، ވާހަކަދައްކައި އެ ކަންކަން ކުރުން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބައެއް ކޮމިޓީތަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ބައެއް ކޮމިޓީތަކަށް
ހާޒިރުވެވަޑައިގަންނަވާ ދައުލަތުގެ މިނިސްޓަރުން އެ ވުޒާރާތަކުގެ ކަންކަން ހިނގާ ގޮތާ މެދު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ބައެއް
ކޮމިޓީތަކުގައި ބައެއް މެންބަރުންގެ ކަންބޮޑުވުންތަކާ މެދު ސުވާލުކުރީމާ އެބަ ވިދާޅުވޭ، ކީއްތޯއޭ ކުރާނީ. ސިވިލް
ސަރވިސްގައި ތިބި މިވެނިމިވެނި ބޭފުޅުންނަކީ އެއީ މިވެނި ބައެއްގެ މިވެނި ބައެކޭ. އެހެންވީމާ، އެބަތިބެއޭ ފޯނުގެ
ނަރު ނައްޓާލައިގެން. ފޯނުގެ ނަރު ނައްޓާލައިގެން އެބަ ތިބެއޭ. އާ އްމު ރައްޔިތުން ކަންކަން ސާފުކުރުމަށްޓަކައި ގުޅަން
އާއްމުކޮށް އިޢުލާންކޮށްފައި އޮ ންނަ ނަންބަރަށް ގުޅާ ގުޅާ، ދުވަހަކު ނުގުޅިގެންގޮސް ބަލާއިރުގައި ، ކައިރީގައި ހުރެގެން
ގުޅާއިރު ވެސް އެ ފޯނެއް ރިންގެއް ނުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހިސާބަށް ކަންކަން ދާއިރުގައި ވެސް ސިވިލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގައި ތިއްބަވާ ވެރިންނަށް އެ މައްސަލަތައް ހުށަހެޅުނީމާ ވެސް އެކަމެއް ނުކުރޭ. އަނެއް
މައްސަލައަކީ މި ރާއްޖެއަކީ މިހާރު ޒުވާނުންގެ ބޮޑު އާބާދީއެއް ހެސްކިޔާފައި ކިޔަވައިގެން ބައިވަރު ޑިގްރީތައް
ނަގައިގެން ތިބޭއިރުގައި މި މީހުންގެ މައްޗަށް އަމުރުކުރަން ތިބޭ މީހުންނަކީ މަކްތަބުގައި އުޅެފައި ތިބި މީހުން.
އުޅެމުން، އުޅެމުން، އުޅެމުންގޮސް އެ ތަނަށް ދެވިފައި ތިބި މީހުން. އެހެންވީމާ، މަކްތަބުން އައި ބަޔަކު މި ޒަމާނުގެ
ވެސްޓަން އެޑިއުކޭޓެޑް މީހުންނަށް ޢަމަލުކުރަން ތިބީމާ ދެ ބަހުން އެއް ބަހެއް ނޭނގޭ. މި ބަޔަކު ލައިގެނެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ސިވިލް ސަރވިސް އެއް ހަމަޔަކަށް ނޭޅުވޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑު
ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް؛ ކިޔަވައިގެން ތިބި ޒުވާނުން، ކިޔަވައިގެން ތިބި ޒުވާނުން، ކިޔަވައިގެން ތަޢައްޞަބުން
އެއްކިބާވެފައި ތިބި، ނަޒާހާތްތެރި ބޭފުޅުން މި ތަންތަނަށް ހަމަޖެހި، އެ ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުން މިހާރުގެ ޒުވާނުންގެ
ވިސްނުމާ އެއްގޮތް ވެގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިވިލް ސަރވިސް މުވައް ޒަފުންގެ ކަންކަން ކުރިއަށްގެންދިއުން.
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މުސާރަ ދީފައި، ސަރުކާރުން މުސާރަ ދީފައި އޮފީސްއޮފީހުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ، ވަކި
ބަޔަކަށް ޖެއްސުންކުރުމަށްޓަކައި، ވަކި ސަރުކާރެއް އައިތީވެ ، ވަކި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކު ހުންނެވީތީ، ވަކި ބަޔަކު
ކެބިނެޓުގައި ތިއްބެވީތީ ޖެއްސުންކުރުމަށްޓަކައި އާ އްމު ރައްޔިތުންނާއި އެ ސަރުކާރަކާ ޖެއްސުމަށްޓަކައި ފޯނުގެ ނަރު
ނައްޓާލައިގެން ތިބޭ ހިސާބުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ތިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ބަލަންޖެހޭ
މައްސަލައެއް. ސީރިއަސް މައްސަލައެއް ގެ ގޮތުގައި ބަލައި އެ އޮފީހެއް، އެ ވުޒާރާއެއް ހިންގޭނެ ގޮތަށް އެހީތެރިކަން
ދޭންޖެހޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންގެ ވެސް ޝަކުވާއަކީ ކަންކަން ލަހޭ. ލަސްވާން ދިމާވާ ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެން
81

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ވެސް ހިފަހައްޓަންޖެހޭ އަޚްލާޤު ނުހިފަހައްޓާ މައްސަލަ ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ކަމެއް ، މި މައްސަލަތަކަކީ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ހާމަވެ، ރައްޔިތުންނަށް ވެސް
އެނގި ، މިއަދު މި ބިލަށް ވާހަކަދައްކަން ލިބުނީމާ އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެ މީހުން ނަރު ނައްޓައިގެން ތިބޭ ވާހަކަ މި
ދެއްކެނީ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގެންޖެހޭ އެއްޗަކީ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެފުށް ފެންނަ ސިޔާސަތަކީ. މިއީ
އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެޖެންޑާ 19 ގައި އަޅުގަނޑު މި ދެއްކި ވާހަކައަކީ. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ލިބެންޖެހޭ .
ސަރުކާރުގެ ވުޒާރާތަކުން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭން ތިބޭ މީހުން ހިނިތުންވުމާ އެކީގައޭ ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނީ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މާ ގިނަ ރާއްޖެއިން ބޭރުން ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އުޅޭ މީހުންނަށް ވާހަކަ ދައްކަން ދިމާވީމާ ދިމާވެގެން
އުޅޭ މައްސަލައެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް މިކަން ފާހަގަވަނީ. އެއީ ވަރަށް ކުޑަ އުޖޫރައެއްގަ އި ގަވާދާ ޚިލާފަށް އުޅޭ ބޭރު
މީހަކު ގެނެސް މަސައްކަތްކުރުވަން އުޅޭއިރުގައި އެ މީހުންނާ ހަމަ ހިތުހުރި ގޮތަކަށް ވާހަކަދައްކަނީ. އެ ނުބައި އާދަ
އަޅުގަނޑުމެން އާ އްމު ރައްޔިތުންގެ ގައިގައި ވެސް ހިފައި އެ މައްޗަށް އަޅުގަނޑުމެން ދިޔައިމާ ސިވިލް ސަރވިސް
މުވައްޒަފެއްގެ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދޭން އިންނަ ތަނެއްގައި އިންނަވާއިރުގައި ވެސް މި ދެއްކެނީ އެ
މޭރުމުން ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކޮމިޝަންތައް ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެފައި ތިއްބެވި ނަޒާހާތްތެރި ބޭފުޅުންގެ
ގޮތުގައި ހެދިގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ މަޤްޞަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލެއް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރައްޔިތުންނަކީ ސަރުކާރުގެ އޮފީހަކަށް ދެވުނީމާ އި ހުތިރާމާއެކު ބަލައިގަންނަ، އެ މީހުންނަށް ޚިދުމަތްތައް
ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ، ޚިދުމަތްތައް ލިބިގަންނަންޖެހޭ ބައެއް ކަމުގައި ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ބިލުގެ ފަހު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު ހުޅަނގު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ލަޠީފަށް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، މި ބިލަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް މުހިންމު ބިލެއް. މި ބިލުގައި
ހުރި އިޞްލާޙުތަކަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެނިފެސްޓޯއާއި އަދި ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯ، އަދި އެޖެންޑާ 19 ގައިވާ ގިނަ
ކަންތައްތަކެއް ހިމަނާފައި ހުރި ބިލެއް. ހަމަ އެއާއެކީގައި އިތުރަށް ފުރިހަމަކޮށްލުމުގެ ގޮތުން ދެ ކަމެއް މި ބިލުގައި
ހިމެނުމަށް، އެއީ ގިނަ މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދެ ކަމެއް. އެއް ކަމަކީ، ކޮމިޝަނުން
ބަލާ މައްސަލަތައް ރިޕޯޓުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށާއި އަދި ސަރުކާރަށް އޮތުން. ހަމަ އެއާއެކީގައި،
ރިޕޯޓުކުރުމުގެ ތެރޭގައި އެއީ މިހާރު މި ގާނޫނުގައި އޮތް ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ރަނގަޅަށް ރިޕޯޓުކުރެވޭނެ
82

އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެހިފައި އޮތުމަކީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19 ގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އެންމެ މުހިންމު އެއް
ކަންތައް. ހަމަ އެއާއެކީގައި ކޮމިޝަނުން ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ކުރާ ކަމެއް ފާހަގަކުރެވިއްޖެ ނަމަ، އެކަމެއް ރަނގަޅު
ކުރުމަށްޓަކައި ރައްޔިތުންގެ ކޮމިޝަނަށް އެކިއެކި ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް އެންގުމުގެ ބާރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ލިބޭކަން މި
ގާނޫނުގައި ނުވަތަ މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމަކީ އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އެހެންކަމުން، އެ ދެ ނުކުތާ
ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މަޖިލިސް މެންބަރުން ކޮމިޓީގައި ތިއްބަވައިގެން އެ މަސައްކަތް ކޮށްދެއްވައި، އެ ދެ މާއްދާ
ހިމަނާލުމަކީ، އެ ދެ މަފްހޫމު ހިމަނައިދިނުމަކީ އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ބިލު އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާނެ ކަމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމުގެ ވާހަކަ ދައްކަމުން މި މަޖިލީހަށް ހޮވިފައި މި
ތިބީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި ނަޒާހާތްތެރި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމުގައި ދިވެހި ސިވިލް ސަރިވސް އެއީ
ނަޒާހާތްތެރި ގޮތުގައި އޮތުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ޚާއް ޞަކޮށް، ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން
އެއީ ނާޒާހާތްތެރި ކޮމިޝަނެއް ގޮތުގައި އޮތުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި މި ބިލުގައި ވަރަށް
ގިނަ މާއްދާތަކެއް، 14 މާއްދާއެއް މި ވަނީ ހިމަނާފަ. އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ،
ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ސާފުކޮށް މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި މިހާރު އޮތްކަން. މިހާރު އޮތް
ގާނޫނުގައި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް ނެތް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފަ. އެހެންނަމަވެސް، މި
ބިލުން އެކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފުރިހަމަވެގެން އެބަ ދޭ. އޭގެއިތުރުން ނުފޫޒެއް ނެތި މިނިވަންކަމާއެކު
މަސައްކަތްކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މި ބިލުގައި މި ވަނީ ބާރުއަޅާފަ. ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް އެއްވެސް
ފަރާތެއްގެ ނުފޫޒެއް އޮވެގެންނުވާނެ ކަމަށާއި، އަދި ހާމަކަމާއެކު ކަންކަން ކުރުމަށްޓަކައި ކަންކަމުގެ ޞައްޙަ މަޢުލޫމާތު
އާއްމުންނަށް ފަސޭހައިން ލިބޭނެ ގޮތަށް ވެސް މި ބިލުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ބާރު އަޅާފައި ވާކަން ފާހަގަކުރެވޭ.
އެއާއެކީގައި ، ކޮމިޝަންގެ ޖަމާޢީ ސުލޫކާއި އަދި ޒާތީ ސުލޫކުގެ ވާހަކަ މި ބިލުގައި ހިމަނާފައި އެބައޮތް. އެއީ
ކޮމިޝަންގެ ސިޔާސަތުތަކާއި ނިންމުންތަކަށް ޢަމަލުކުރާ ގޮތާ ގުޅޭ ގޮތުން ޖަވާބުދާރީ ވުމާއި ޒިންމާއުފުލުގެ ވާޖިބު
އަދާކުރަންޖެހޭނެކަން ފާހަގަވޭ. ހަމަ އެއެއާއެކީގައި، މި ބިލަށް އިތުރުކޮށްލަން، ބިލު އިތުރަށް ފުރިހަމަކޮށްލުމުގެ ގޮތުން،
އަދި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މަސައްކަތް، ކޮމިޝަންގެ މަސައްކަތް ވެސް އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވިދާނެ
މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް ފެނޭ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވަ އްޒަފުންގެ އެޕްރައިޒަލް ހެދުމާއި، މަޤާމުގެ ކުރިއެރުންދިނުމާއި
އަދި އޮނިގަނޑަށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ގެނައުމަށްޓަކައި އެ މަސައްކަތްކުރާއިރު މިހާރު މި ބިލުގައި އޮތް މާއްދާއެއް
އެއީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް. އަދި ގާނޫނުގައި ވެސް އޮތް މާއްދާއެއް، ސިވިލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ؛ އެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ތެރެއިން ކޮމިޝަނުން ބޭރުން ފަރާތެއް ޢައްޔަންކުރެވިގެން އެ
ފަރާތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން މި ދެންނެވި ގޮތަށް މުވައްޒަފުންގެ އެޕްރައިޒަލް ހެދުމާއި، ވަޒީފާގެ ކުރިއެރުންދިނުމާ،
އެކަމުގެ އޮނިގަނޑެއް އެކުލަވައިލުވުމުގެ މަސައް ކަތް ކުރުމުގެ ބާރު ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ދިނުމަކީ މުހިންމު
83

ކަމެއް ކަމުގައި ފެނޭ. ހަމައެއާއެކީގައި، މެންބަރުންގެ ސުލޫކީ ހަމަތަކަށް ތަބާވުމާއި ، މެންބަރުން ސުލޫކީ ހަމަތަކަށް
ތަބާވުމާއި، އަދި ސުލޫ ކީ ހަމަތަކާ ޚިލާފުވުމާއި އޭގެ ނަތީޖާ މިހާރު މި ބިލުގައި އެބަވޭ ބަޔާންކޮށްފަ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެންދިޔަ ކަމެއް އެއީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގައި ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުން
ސުލޫކީ ހަމައިން ނެއްޓިގެންދާ ހާލަތްތަކުގައި ޢަމަލުކުރެވޭނެ ރަނގަޅު އިޖުރާއަތްތަކެއް ގާނޫނުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިނެތްކަން. އެހެންކަމުން، ހިތާމަވެރި ހާދިސާތައް ހުރީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ ތެރޭގައި ދިމާވެފަ.
އެހެންނަމަވެސް، އެކަންކަން ތަކުރާރުވިޔަނުދިނުމަށް ޓަކައި މި ބިލުން ބާރުއަޅާފައި އޮތް ތަން އެބަފެނޭ. ހަމައެއާއެކީގައި
ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މުވައްޒަފުންނަކީ މެންބަރުންނަކީ އެއީ ޚާއްޞަ ކޮށް މެންބަރުންނަކީ؛ މާފުކުރައްވާ! އެއީ
އެ މީހުންގެ ހުރިހާ ވަގުތެ އް ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މަސައްކަތަށް ތަޚްސީސްކުރެ ވޭނެ ގޮތަށް މި ބިލު މި ވަނީ
ބައްޓަންކޮށްފަ. މެންބަރުން އިތުރު ވަޒީފާ އަދާކުރާކުރުމަށް އެއީ ހުއްދަކުރެވޭ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް މި ބިލުގައި މި ވަނީ
ތައާރަފްކޮށްފަ. އެއާއިއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19 ގައި ބާރުއެޅި އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ, މެންބަރުންގެ
މާލީ ބަޔާން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ގޮތަށް ބިލެއް އެކުލަވަ އިލައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ގާނޫނަކުން އެކަން
ލާޒިމުކުރާނެކަމުގެ ވާހަކަ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ މަފްހޫމް މި ބިލަށް މި ވަނީ ގެނެސްފަ . ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންގެ
ޒިންމާ އަދާކުރުމުގައި ހިފަހައްޓަންޖެހޭ ހަމަތައް ތަފްސީލުކޮށް މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. އެހެންކަމުން، މި ބިލު
ކޮމިޓީއަށް ގެންދަވަ އި އަދި މެންބަރުން ހުށަހެޅުއްވި އިޞް ލާޙުތަކާ އެކީގައި އަދި ފާޅުކުރެއްވި ޚިޔާލުތަކާ އެކީގައި
މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށްފަހު، ބަހުސްކުރެއްވުމަށްފަހު އަދި މިއަދު ތަޅުމުގައި ދެކެވުނު ވާހަކަތަކުގެ އަލީގައި މި ބިލު
އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރައްވަ އި، މި ބިލު ފާސްކޮށްދެއްވުމަކީ ކޮމިޓީން އެއީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެދެވަޑައިގަންނަވާ! (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން ވޯޓުދެއްވުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑު މިއަދު ހެނދުނު ވެސް އިޝާރާތްކުރި ކަމެއްގެ ވާހަކަ އަނެއްކާވެސް
ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވާލަން އަޅުގަނޑަށް ފެންނާތީ ދަންނަވާލަ ން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، 19 ޖޫން 2019 ވަނަ ދުވަހު
ބޭއްވުނު މިނިވަން މުއައްސަސާ ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި، އެ ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުން؛ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގެ
ތެރެއިން ނިންމުނީ މިނިވަން މުއައްސަސާގެ؛ ނޫން، ބްރޯޑްކާސްޓިންގް ކޮމިޝަނުގެ 2 ބޭފުޅަކު މަޤާމުން ވަކިކުރަން.
އެއަށްފަހު 25 ޖޫންގައި މިނިވަން މުއައްސަސާ ކޮމިޓީ ން ސަބް ކޮމިޓީއެއް ހައްދަވައި ، އެ ސަބް ކޮމިޓީއަށް
ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަންގެ ބޭފުޅުން ގެންނަވައި، ތަޙުޤީޤު ކުރައްވައި، އެއަށްފަހުގައި މިނިވަން މުއައްސަސާ ކޮމިޓީން
ނިންމެވީ، ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނުގެ 2 ބޭފުޅުން ވަކިކުރުމަށް. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން؛ މިނިވަން މުއައްސަސާ
84

ކޮމިޓީން ރިޕޯޓެއް ހައްދަވައި އަޅުގަނޑަށް ފޮނުވީ، މި ދެ ބޭފުޅުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ އޮތް ރިޕޯޓް މަޖިލީހުގެ
ތަޅުމަށް ގެނައުމަށް. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އޭރުގައި ދިޔައީ މަޖިލީހުގެ ހިންގާ ގަވާއިދު ހެދެމުން. އަޅުގަނޑު
ބޭނުންވީ، މަޖިލީހުގެ ގާނޫނަކުން މިނިވަން މުއައްސަސާއެއްގެ މެންބަރަކު ވަކިކުރުމަށް އިޖުރާއަތެއް ކަނޑައަޅާފައި ނެތް
ނަމަ، އެއީ މިސާލަކަށް ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ވަރަށް ސާފުކޮށް ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނުގައި
ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އަދި ޖުޑިޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައި އޮވޭ، އިތުރަށް ފަނޑިޔާރުން
ވަކިކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ކަންތައްތައް ކުރިއަށް ގެންދާންވީ ގޮތް. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ކޮމިޝަންތަކުގެ ގާނޫނަކު
ކަނޑައަޅާފަ އެއް ނުހުރޭ އެ ކޮމިޝަންތަކުގެ މެންބަރުން ވަކިކުރުމަށް ހަދަންވީ ގޮތުގެ ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދާންވީ
ގޮތުގެ އިޖުރާއަތެއް. އަޅުގަނޑަށް ފެނުނީ، މަޖިލީހުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވާއިދު އި ޞްލާޙުނުކުރެވި އޮތްއިރު،
މީހުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ޚާ އް ޞަ އިޖުރާއަތެއް ނެތް ކަމަށް. މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއެއްގެ ތެރޭގައި ހިނގަމުންދާ ބަހުސެއްގެ
ތެރެއިން މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަތީމާ ވެސް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ މެންބަރުން ވަކިކުރުމުގެ ނިންމުމެއް
ކޮމިޓީން ނިންމައި އެ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅައިގެން އެގޮތަށް ވެސް އެކަން ހިންގޭ. އަޅުގަނޑު މިހާރު
މިނިވަން މުއައްސަސާގެ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ޢަ މަލުކުރަން މި ނިންމަންޖެހޭ ގޮތަކީ، މިހާރު މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގައި އޭގައި އޮތް ގޮތް. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 220 ވަނަ މާއްދާ؛ މުސްތަޤިއްލު މުއައްސަސާތަކުގެ
މެންބަރުންނާއި މުސްތަޤިއްލު މަޤާމުތަކުގައި ތިބޭ މީހުން މަޤާމުން ވަކިކުރުން. މިހެން ލިޔެވިފައި އޮންނަ، މިހެން
ބަޔާންކުރާ މާއްދާއެއް މިހާރު އެބައޮތް ގަވާއިދުގައި. އެ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، (ށ) އާއި، (ނ)އާއި، (ރ)އަށް އެކީގައި
ޢަމަލުކުރީމާ މީހަކު ވަކިވަނީ. އެ މާއްދާގައި ބުނާ ގޮތުން މީހަކު ވަކިކުރުމަށްޓަކައި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުނީމާ އެ މީހެއްގެ
ނަން، މަޖިލީހުގައި އިއްވާފައި ކަމާ ގުޅޭ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވާން މި ޖެހެނީ. އެ ކޮމިޓީއަކު ން ބަލައި ދިރާސާކޮށްފައި އެ
ކޮމިޓީއަކަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކާ އެކުގައި މަޖިލީހަށް ގެނެވި، އެ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓަށް ނަގާ ވޯޓެއްގެ ގޮތުގައި
މެންބަރުން، މީހުން ވަކިކުރުން މިހާރު އޮތް ގަވާއިދުގައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަންޖެހެނީ، މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ބުރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަންގެ މެންބަރުން ގާނޫނީ ގޮތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާ
އަދާކުރުމުގަ އި އިހުމާލުވެފައިވާ މައްސަލަ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމާފައިވީ ގޮތުގެ
ރިޕޯޓް. އެ ރިޕޯޓަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އެ ކޮމިޓީގެ ދެ ބޭފުޅުން ވަކިކުރެއްވުމަށް ނިންމާފައިވާ ރިޕޯޓެއް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު މި ވަގުތު ޢަމަލުކުރާންޖެހޭ ގޮތަކީ، މި ރިޕޯޓް މިހާރު މި އޮތީ މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް، މަޖިލީހުގެ މޭޒަށް
އައިސްފައި ބޭފުޅަކު ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ގޮތަކީ އެ ރިޕޯޓުގައި ބުނާ ދެ
ނަން އިއްވުމަށްފަހުގައި އަޅުގަނޑު ފޮނުވާންޖެހެނީ މި ރިޕޯޓް އެ ކޮމިޓީއަށް. އެހެންވީމާ، އެ ކޮމިޓީން އެކަން
ނިންމަވާފައި، ވަކިކުރަން ނިންމަވާފައި އަޅުގަނޑަށް ފޮނުވީމާ މި ތަޅުމުގައި ބަހުސްކޮށްފައި މީހަކު މި ވަކިކުރެވެނީ.
އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، މި ރިޕޯޓަކީ މީގެކުރީގައި ވެސް ހަމަ އެ ކޮމިޓީން ހަދާފައި، ނިންމަވާފައި އޮތް
85

ރިޕޯޓެކޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި ވަގުތު މިގޮތަށް ގަވާއިދު އޮތުމުން، އަޅުގަނޑަށް މި ޖެހެނީ އަލުން އަނބުރާ މި
ތަނުގައި، އެއީ ކޮމިޓީއަށް އަލުން އަނބުރާ ފޮނުވުމެއް ނޫން. މިއީ ކޮމިޓީއަކުން މި އެދެނީ މީހަކު ވަކިކުރަން.
އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީއަކުން މީހަކު ވަކިކުރަން ނޭދެވޭނެއެކޭ ގަވާއިދަކު ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ގޮތުގައި
ކޮމިޓީއަކުން ވެސް ބަޔަކު ވަކިކުރަން އެދެވިދާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ކޮމިޓީއަކުން ވަކިކުރަން ވެސް މި ތަނުގައި އިހަށް
އެއީ ރިޕޯޓް ހުށަހެޅުމެއް ނޫން. އިހަށް މަޖިލީހަށް އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅާންޖެހެނީ. ހުށަހެޅީމާ ދެން ކޮމިޓީއަކަށް
ގޮސްފައި ، ދިރާސާއެއް ކޮށްފައި، ރިޕޯޓާއެކީ ގެނެވި، ވޯޓަށް އެހެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ތި ބޭފުޅުންގެ
މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި މިދެންނެވި ވާހަކަ ސާފުކޮށްލަދިނީ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ފަރާތުން
ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަންގެ މެންބަރުން ގާނޫނީ ގޮތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާ އަދާކުރުމުގައި
އިހުމާލުވެފައިވާ މައްސަލައިގައި އެ ކޮމިޓީގެ ދެ ބޭފުޅުން ވަކިކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާ އެދުން އެޖެންޑާކުރެވި ގަވާއިދުގައިވާ
ގޮތުގެ މަތީން އަޅުގަނޑު ދެން އޮންނަ ޖަލްސާއެއްގައި ކުރިއަށްގެންދާނަން.
10. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަ ށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވޯޓަށް އަހާ ވަގުތު. އެ ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިއަހަނީ 3 ވޯޓަކަށް. އެއީ ފުރަތަމަ
ވޯޓަކީ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަންގެ 2014 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓް، މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި
ގޮތުގެ ރިޕޯޓް ފާސްކުރުމަށްޓަކައި ނެގޭ ވޯޓު. 2 ވަނަ ވޯޓަކީ ، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއީލު
އަޙްމަދު ނަސީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ކުޑަކުދިންގެ އަދަބުގެ ބިލު މަޖިލީހަށް ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ ގޮތުން؛ ޢަދުލުގެ ބިލު،
ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ބިލު މަޖިލީހަށް ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ނަގާ ވޯޓު. 3 ވަނަ ވޯޓަކީ، ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެންމެ ފަހުބަސް އެ ވިދާޅުވި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް
ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލު މި މަޖިލީހަށް ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ނަގާ ވޯޓު. ކާޑުކޮޅުތައް ޖައްސަވާ ! ފުރަތަމަ ވޯޓު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަންގެ 2014 ވަނަ އަހަރުގެ އޯޑިޓް ރިޕޯޓް، މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ
ރިޕޯޓް، މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމާފައިވާ ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
86

[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 68
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 67
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 67
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 34
ޖުމްލަ: 67
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 68. ފެންނަ ކަމަށް
ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 67. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ
މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 67. ފާސް ވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދަ ކީ؛ 34.
އެހެންވީމާ، ފާސްވެއްޖެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
2 ވަނަ ވޯޓު . ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ؛ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ބިލު މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
87

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 68
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 66
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 64
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 34
ޖުމްލަ: 64
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 68. ފެންނަ ކަމަށް
ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 66. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވާ މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ
މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 64. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ؛ 34. އެހެންވީމާ، މި
ވޯޓު ފާސްވެއްޖެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވެނީ؛ މި ބިލު މި ވަނީ ބަލައިގަތުމަށް ފާސްވެފަ.
އެހެންވީމާ، ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވެނީ ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވިއްޖެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
3ވަނަ ވޯޓު؛ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2007 (ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު
މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
88

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 68
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 67
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 67
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 34
ޖުމްލަ: 67
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 68. ފެންނަ ކަމަށް
ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 67. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ
މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 67. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ؛ 34. އެހެންވީމާ، މި
ބިލު ބަލައިގަތުމަށް ފާސްވެއްޖެ. އެހެންކަމުން، ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީއަށް
ފޮނުއްވުމަށް ނިންމިއްޖެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން ނުނިމިހުރި މަސައްކަތަށް އެނބުރޭއިރު، އިނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މި ހޮނިހިރު ދުވަހު؛ ހުކުރު ދުވަސް
ދޫކޮށްފައި ހޮނިހިރު ދުވަހުންސުރެ؛ ޙަޤީޤަތުގައި ހޮނިހިރު ދުވަހުންސުރެ ފެށިގެން މި މަޖިލީހުގެ ދަޢުވަތަށް އެބައާދޭ މި
ސަރަހައްދުގެ 6 ޤަ އުމެއްގެ މަޖިލިސްތަކުގެ ރައީސުން. ސްޕީކަރުން. އޭގެތެރޭގައި އިންޑިއާ ގެ ލޮކަސަބާ ސްޕީކަރު
ހިމެނޭ. އަދި ސިލޯނުގެ ޕާލިމެންޓް ސްޕީކަރު ހިމެނޭ. ބޫޓާނު ސްޕީކަރު، އަފްޣާނިސްތާނު، ޕާކިސްތާނުގެ ޑެޕިއުޓީ
ސްޕީކަރު. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރަހައްދުގެ ބަނގްލަދޭޝްގެ ސްޕީކަރު. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރަހައްދުގެ ހުރިހާ ޤައުމެއް
އެއީ ، ނޭޕާލާއި ބަރުމާއާ ފިޔަވައި ދެން ހުރިހާ ޤައުމެއްގެ ސްޕީކަރުން އެބަ ވަޑައިގަންނަވާ. އަޅުގަނޑު އެބަޖެހޭ މިއިން
89

ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ބަލާ ވެސް އެއަރޕޯޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ދާން. އަދި އެ ބޭފުޅުންގެ މެހެމާންދާރީ އަދާ ވެސް ކޮށްދޭން.
އަދި ހަމައެއާއެކީގައި މަޖިލިސް ވެސް ހިނގަމުންދޭ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި އެބައޮތް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އިންޑި އަން
އޯޝަން ކޮންފަރެންސެއް ވެސް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ހަމަ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އެހެން މަސައްކަތްތައް ވެސް އެބަ
ހިނގާ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ކުރިއަށް މި އޮތް 3 ދުވަހަކީ އަޅުގަނޑުމެން ނޭވާހިފަހައްޓާލަންޖެހޭ ބާވަތުގެ 3
ދުވަސް. އެހެންނަމަވެސް، ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ވެސް ފުރިހަމައަށް ކުރެވޭނެކަމުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިތުބާރެއް ހަމަގައިމު
ވެސް އަޅުގަނޑަށް އޮވޭ. އެއީ މި މަޖިލީހުގެ އިދާރާގެ ވަރަށް ފުރިހަމަ އެއްބާރުލުން އަޅުގަނޑަށް މިކަމުގައި
ލިބިގެންދާތީއާއި ، އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް، ތި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިކަމުގައި ޝައުޤުވެރިކަން ބަހައްޓަވާ
މިންވަރާއި އަދި މަސައްކަތް ކުރައްވާ ދަރަޖަ، އެއީ ހަމަ ކަށަވަރުން ވެސް މި ކަންކަން ކާމިޔާބުވެގެންދާ އެންމެ ބޮޑު
ސަބަބު. 1 އިން 2 އަށް މި އޮތީ ސައުތު އޭޝިއަން ސްޕީކަރސް ސަމިޓް އޮން އެޗީވިންގ ސަސްޓެއިނަބަލް
ޑިވެލޮޕްމަންޓްސް ގޯލްސް. މިހެން ކިޔާފައި އަޅުގަނޑުމެން ބާއްވާ ބައްދަލުވުމެއް. އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެ އަމާޒަށް، އެ
ލަނޑުދަނޑި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުނުކުރެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެންނެވި ވާހަކައެއް ނޫން. އެހެން ކިޔާފައި
އަޅުގަނޑުމެން ބާއްވާ ބައްދަލުވުމެއް ނޫން އެއީ. އެކަމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ބާއްވާ ބައްދަލުވުމެއް. މިހާރު ނުނިމި
ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި މިއަދު... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
9. ކޮމި ޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހެޅޭ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި ވަނީ. އޭގެތެރޭގައި މޯލްޑިވްސް މީޑި އާ ކައުންސިލުގެ
2013 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓު ރިޕޯޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު
ނަންބަރު M/19/ML/2019/18 މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު،
ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޝިޒު.
ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޝިޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 18 ވަނަ ރިޕޯޓު. މޯލްޑިވްސް މީޑި އާ ކައުންސިލުގެ 2013 ވަނަ
އަހަރުގެ އޮޑިޓު ރިޕޯޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކުރެވޭ
ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު، މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލުން ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 15 މެންބަރުންނަށް ލިވިންގ
އެލަވަންސްގެ ގޮތުގައި ގާނޫނާ އި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް 2011 ވަނަ އަހަރު ދޫކޮށްފައިވާ 1 މިލިއަން 12 ހާސް 5 ސަތޭކަ
90

ރުފިޔާގެ ތެރެއިން 3 މެންބަރުންގެ އަތުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް އަނބުރާ ލިބިފައިވަނީ ، 2 ލައްކަ 2 ހާސް
5 ސަތޭކަ ރުފިޔާ. ނަމަވެސް، 2014 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް 12 މެންބަރުންގެ އަތުން ޖުމުލަ 8 ލައްކަ 10 ހާސް
ރުފިޔާ ދައުލަތަށް އަނބުރާ ލިބިފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވޭ. އަދި އެ ފައިސާ އެ ކައުންސިލަށް އަނބުރާ ދެއްކުމަށް
އެތައް ފަހަރެއްގެ މަތީން ވަނީ އެ މެންބަރުންނަށް ދެންނެވިފައި ކަމަށާއި ، ނަމަވެސް މިހާތަނަށް އެ ފައިސާ
ދައްކާފައި ވަނީ 2011 ވަނަ އަހަރު 2 މެންބަރުންނާއި 2013 ވަނަ އަހަރު 1 މެންބަރަކު ކަމަށް. އަދި އެންޓި-
ކޮރަޕްޝަން ވަނީ މި ފައިސާ ނަގަން ބައިވެރިވެފައިވާ މެންބަރުންގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީހަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމަށް ސިޓީއަކުން އެ ކައުންސިލަށް އަންގާފައިވޭ. އަދި މިކަމާ މެދު އަޅާނެ
ފިޔަވަޅުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ކައުންސިލު މެންބަރުންނާ މަޝްވަރާކުރަމުނ ގެންދަވާ ކަމަށް މޯލްޑިވްސް މީޑި އާ ކައުންސިލުގެ
ސިޓީން ފާހަގަކުރެވިފައިވޭ. އަދި މޯލްޑިވްސް މީޑި އާ ކައުންސިލުގެ 2016 ،2015 ،2014 އަދި 2017 ވަނަ އަހަރުގެ
އޮޑިޓު ރިޕޯޓުގައި މި ނޫން އެހެން އެއްވެސް މައްސަލައެއް ފާހަގަކުރެވިފައިނުވާ ކަމަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް
ފާހަގަކުރައްވާ. އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީގެ ނިންމުން؛ މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލުގެ 2013 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓު ރިޕޯޓު
29 ޖުލައި 2019 ވަނަ ދުވަހު ބޭއްވުނު 2019 ވަނަ އަހަރުގެ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 23 ވަނަ ބައްދަވުމުގައި
މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށްފަހު، ކޮމިޓީގައި އެ ވަގުތު ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ
އިއްތިފާޤުން ނިންމީ، މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލުގެ 2016 ،2015 ،2014 އަދި 2017 ވަނަ އަހަރު
ޚަރަދުކޮށްފައިވަނީ ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2006 (ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގާނޫނު) އާ އި، ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގަވާއިދާ
އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ކަމަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ފާހަގަކުރައްވާފައިވުމާއި، އަދި 2013 ވަނަ އަހަރު އޮޑިޓަރ
ޖެނެރަލް ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ކައުންސިލު މެންބަރުންނަށް ދީފައިވާ ލިވިންގ އެލަވަންސް ފައިސާ އަނބުރާ
ހޯދާފައިނުވުމުގެ މައްސަލައަކީ މިހާރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހަށް ހުށަހަޅައި ބަލަމުންގެންދާ މައްސަލައެއް ކަމަށޭ.
އަދި މި މައްސަލަ ޕްރޮސިކި އު ޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހަށް ދަޢުވާކުރުމަށް ފޮނުވުމަށްފަހު މި މައްސަލައިގައި ނިންމެވި ގޮތުގެ
ރިޕޯޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވުމަށެވެ. ވީމާ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 98 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ)ގެ ދަށުން
މި ރިޕޯޓު އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަމެވެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު މި ރިޕޯޓުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު މި ވަނީ ހުޅުވިފަ .)މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝަރީފް ރިޔާސަތާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތުން(އާދެ، އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމަށް.
91

ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ކުރައްވަމުންގެންދަވާ މަސައްކަތް ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް
އަޅުގަނޑު ޝުކުރުވެރިކަމާއެކު ފާހަގަކުރަން. ވަރަށްގިނަ ރިޕޯޓުތަކެއް ދިރާސާކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ. މި ރިޕޯޓުން
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުހިންމު ކަމެއް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ. ބަލަމުންގެންދިޔަ ވަރަކަށް ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފެންނަމުން ވެސް ދާނީ. މި އޮތީ 15 މެންބަރަކަށް ދިރިއުޅުމުގެ ޚަރަދުތައް ހަމަޖެއްސުމަށް 1 މިލިއަން 12 ހާސް
ރުފިޔާގެ އެލަވަންސެއް ދެއްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، ފަހުން އެނގުނު ގޮތުގައި މިއީ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ދީފައިވާ ފައިސާ
ކަމަށް ވާތީ، އެ ފައިސާ އަނބުރާ ދެއްކުމަށް މެންބަރުންގެ ކިބައިން މި ވަނީ އެދިފަ. ރިޕޯޓުން މި ފާހަގަކުރައްވަނީ ،
އޭގެތެރެއިން 3 މެންބަރަކުއޭ ފައިސާ ދައްކަވާފައި ވަނީ. ދެން ތިއްބެވި މެންބަރުން ދައްކަވަންޖެހޭ 8 ލައްކަ 10 ހާސް
ރުފިޔާ ދައްކަވާފައެއްނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ރިޕޯޓު ނިންމަވަ އިލައްވަމުން ވިދާޅުވެފައި ވަނީ، މި ތަނުގެ ޚަރަދުތައް ވެސް
ހަމަޖައްސަވާފައި ވަނީ މާލިއްޔަތު ގާނޫނާއި ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ވިދާޅުވާ ކަމަށް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބޭ ރިޕޯޓުތަކުގައި ހުންނަ ރެކަމަންޑޭޝަންތަކާއި
ކޮންކްލޫޝަންތައް ޙަޤީޤަތުގައި ފެންނަ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ލިޔެވޭ ވާހަކަތަކެއްތޯ ބަލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑު ބަލައިލިބަލައިލުމުން މި ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މީޑިއާ ގެ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުމަށްޓަކައި ލައްކަ ގިނަ
ތަންތަން އެބަހުރި. 3 ލައްކައެއްހާ މީހުންގެ އާބާދީއަށް ޚިދުމަތްދިނުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އިންފޮމޭޝަން
ކޮމިޝަންގެ އޮފީހެއް އެބަހުރި. މޯލްޑިވްސް ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނެއް އެބަހުރި. ކޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލެއް
އެބައޮތް. އަދި އޭގެއިތުރުން ، ކޮމިއުނިކޭޝަން އޮތޯރިޓީ ވެސް އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު ބަލަ އިލިބަލައިލުމުން އިންފޮމޭޝަން
ކޮމިޝަނަރގެ އޮފީހަށް 3.8 މިލިއަން ރުފިޔާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެބަ ޚަރަދުކުރޭ. ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނަށް
10.6 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ ޚަރަދުކުރޭ. މީޑިއާ ކައުންސިލަށް 3.6 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެ 3 ތަނަށް އެކަނި ބަލަ އިލިޔަސް
އަހަރެއްގެ މައްޗަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ޚަރަދުކުރަންޖެހޭ 18 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ، މިއީ ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެއަށް ބޭނުންހާ ތަންތަންތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، 3 ހާސް 5 ސަތޭކަ
މީހުންގެ އާބާދީ އޮންނަ ރަށެއްގެ ކައުންސިލުގެ ބަޖެޓަށް ވެސް މި ދެނީ 3 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ. އެއީ މުޅި ރަށުގެ
އާބާދީއަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތައް ކައުންސިލުން ފޯރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި 3 މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ ލިބޭ ކައުންސިލުތައް
ވެސް މަދު. އެހެން އެކަން އޮއްވާ ، މީޑިއާ ރެގި އުލޭޓުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ގާތްގަނޑަކަށް 18 މިލިއަނެއްހާ
ރުފިޔާ ޚަރަދު މި ކުރަނީ، އެއީ ރަނގަޅަށް ކުރެވޭ ކަމެއްތޯ؟ ބަޖެޓުގެ ދުވަސްވަރު އަނެއްކާވެސް މި އަންނަނީ.
އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ވިސްނަން. އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އަދި އަޅުގަނޑަށް އެކިއެކި ގޮތްގޮތުން ލިބިފައިވާ
މަޢުލޫމާތަށް ވެސް ބަލާއިރުގައި ، ހަމަ އެއްވެސް ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަސްޓިފައިކުރެވޭ ތަނެއް ނޫން މޯލްޑިވްސް
މީޑިޔާ ކައުންސިލަކީ. މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުވައިލެވިދާނެ މުއައްސަސާއެއް. އޭގެ ސަބަބުން 3.6
92

މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ސަލާމަތްކުރެވޭ. ކައުންސިލުތައް ހިންގެވުމަށް ކަމަށް ވިޔަސް، ހެނދުނުގެ
ނާސްތާ އެއް ކަމަށް ވިޔަސް، މުދައްރިސުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރައްވަން ކަމަށް ވިޔަސް ، ބޭނުންކުރެވިދާނެ ފައިސާ ކަމަށް
އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. ހަމައެއާއެކީގައި މޯލްޑިވްސް ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނުގައި އެބަ ތިއްބަވާ 7 މެންބަރުން އިނގޭތޯ.
އެއިން ކޮންމެ މެންބަރެއްގެ މުސާރައާއި، ޢާއިލާގެ ޞިއްޙީ ކަންތައްތަކާއި ، އެ ބޭފުޅުންގެ ޞިއްޙީ ކަންތައްތަކާއި
ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް ފަހިވާގޮތަށް ހަމަޖެހިފައި މި އޮންނަނީ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ 7 މެންބަރުން ބޭނުންތޯ އެ
ކޮމިޝަނަށް؟ މި ހުންނަނީ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ އެއްޗެހި. ބަދަލު އަބަދުވެސް ގެންނަންޖެހޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން
މި އައީ އިޞްލާޙީ ޕްރޮގުރާމަކާއެކީ. އަޅުގަނޑުމެން މިއައީ ދައުލަތް ހިންގުން ރަނގަޅުކުރަ ން. އަޅުގަނޑުމެން މި އައީ
ޚަރަދުކުޑަކޮށް ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދޭނެ ކަންތައްތަކަށް ވަކާލާތުކޮށް، އެކަންކަން ހޯދަން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، އެބަޖެހޭ މީޑި އާ ރެގިޔުލޭޓުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އައު ވި ސްނުންތަކެއް
ވިސްނަން. އައު ގޮތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ތަޢާރަފުކުރަން. އެއާއެކީގައި ޚަރަދު ކުޑަވެގެންދާނެ އަދި މަޤްޞަދު
ހާސިލުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް މީގެތެރެއިން ނެރެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވަރަށް، ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި
މިދަންނަވަނީ، މިހާރު ހުރި ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމާ އެކުގައި
ރާއްޖޭގެ މީޑި އާ ރެގި އުލޭޓުކުރުމަށް ޓަކައި އައު ގޮތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަން. އޭގެތެރެއިން މިހާރުން މިހާރަށް
އުވަ އިލެވިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ، މޯލްޑި ވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލު އުވާލުމުގެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން
ފަށަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، މީޑި އާ ކައުންސިލާއި ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަން އެއް ތަނަކަށް ހެދުމުގެ
ވާހަކައެއް ދައްކާތާ ލައްކަ ދުވަސް ވެއްޖެ. ޢަމަލީ ފިޔަވަޅެއް ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެޅުއްވީމާ އެޅުއްވޭނީ.
އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލުމަށްފަހު ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤަށް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީޑިއާ ކައުންސިލުގެ އޮޑިޓު ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލައަށް ، ނޫންނަމަ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ރިޕޯޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން މި ކުރައްވަމުންގެންދަވާ
މަސައްކަތަށް ހަމަ އަޅުގަނޑު ނިހާޔަތަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. މި ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި އެބައޮތް މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ
ކައުންސިލުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގައި 15 މެންބަރުންނަށް ލިވިންގ އެލަވަންސްގެ ގޮތުގައި ދިން ފައިސާއެއްގެ ވާހަކަ. މިއީ
93

އަޅުގަނޑު ނޫސްތަކުން ވެސް ކިޔާފައި އޮތް ވާހަކައެއް. ދެން އަޅުގަނޑަށް މިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭ ކަމެއް
މިއީ. މި ބޭފުޅުންގެ އަތުން މި އަނބުރާ ހޯއްދެވުމަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ލަފާދެއްވާފައި އޮންނަތާ އެތައް ދުވަހެއް.
އެހެންނަމަވެސް، މީގެތެރެއިން 3 މެންބަރެއް މި ފައިސާ އަނބުރާ ދައްކަވާފައިވަނީ. ދެން މީޑިއާ ކައުންސިލަށް މި
އޮންނަނީ ވަރަށް ވެސް ކުޑަ ބަޖެޓެއް. އެ ބޭފުޅުން އެކަން ފާހަގަކުރޭ. މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ވަރަށް
ފަހުން މީޑިއާ ކައުންސިލާއެކު ބޭއްވި ބައްދަލުވުމުގައި ވެސް އެ ބޭފުޅުން އެކަން ފާހަގަކުރި. އެހެންނަމަވެސް،
ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނަށް މި އޮންނަނީ އެއަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް ބޮޑު ބަޖެޓެއް، އެކަން ވެސް އެ ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރޭ.
ދެންމެ ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް އެ ދެއްކެވި ވާހަކައަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް
ތާއީދުކުރަން. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މީޑިއާ އަށް ޚާއްޞަވެފައި ހުރި ބައެއް އިދާރާތައް ހުރިއިރު، އޭގެތެރެއިން ވެސް މީޑި އާ
ކައުންސިލާއި ބްރޯޑް ކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނާ، މި ދެ ތަން އެއް މަސައްކަތެއް ކުރާ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ގިނަ
ރައްޔިތުންނަށް ފާހަގަވެފައި މި އޮންނަނީ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެއް މަސައްކަތެއް ނޫނޭ ދެ ތަނުން ކުރަނީކީ. މިކަން
މިއޮންނަ ގޮތަކީ ، މީޑި އާ ކައުންސިލުން މިކުރާ ކަމަކީ މީޑި އާ ކައުންސިލުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ
ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަނުގައި ހިމެނޭ ބައެއް މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، ބްރޯޑް ކާސްޓިންގ
ކޮމިޝަނުގައި މި ހިމެނެނީ ހަމައެކަނި ބްރޯޑްކާސްޓިންގއާ ބެހޭ މަސައްކަތްކުރުން. އެހެންނަމަވެސް، ބްރޯޑްކާސްޓިންގ
ކޮމިޝަނުގެ މުސާރަ ވެސް ބޮޑު. އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބޭ އި ނާޔަތްތައް ވެސް ބޮޑު. އެހެންވީމާ، މި ދެ މުއައްސަސާ
މިގޮތުގައި ކުރިއަށްގެންދިޔުމަކީ ވަރަށް ހަމަނުޖެހޭ އުސޫލެއް ކަމުގައި މީޑިއާ ގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކުން ވެސް
ފާހަގަކުރާ ކަމެއް މިއީ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ދެންމެ ރިޔާސަތުން ވެސް ފާހަގަކުރައްވައިފި، އެ ވާހަކަ ވަރަށް
ތަކުރާރުކޮށް. މަޖިލިސްތެރޭގައި ވެސް އެބަ ދެކެވޭ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެކަން ކުރަން ވަރަށް ރަނގަޅު ފުރުޞަތެކޭ
މިއީ. މި 19 ވަނަ މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން މީޑިއާ ކައުންސިލާއި ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަން މީގެތެރެއިން ދެ ކޮމިޝަން
އެއްކޮށްލައި، މީޑިއާ ކޮމިޝަނެއް އުފައްދާނީތޯ؟ ނޫންނަމަ މީޑިއާ ކައުންސިލު އުވަ އި ލާނީތޯ؟ މީޑިއާ ކައުންސިލު
އުވަ އިލާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާއިރު ހަނދާންކޮށްލަންޖެހޭ، މީޑިއާ ކައުންސިލުގެ މެންބަރުން އައިސްފައި މި ތިބެނީ
15 މެންބަރުންގެ މަ އްޗަށް އެކުލެވިފައި ވާ މެންބަރުން ތިބޭއިރު، ވަރަށް ކުޑަ މުސާރައެއްގައި އެ ބޭފުޅުން ތިއްބަވަނީ.
އަދި އެ ބޭފުޅުން އެ މަޤާމަށް ޢައްޔަންވެފައި މި ތިބެނީ، ނޫންނަމަ އިންތިޚާބުވެފައި މި ތިބެނީ މީޑިއާގެ ފަރާތްތަކުން
ވޯޓުދެއްވައިގެން. އެހެންނަމަވެސް، ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަ ނުގައި މި ތިއް ބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ، 7 މެންބަރުންނަކީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ވޯޓުދެއްވައިގެން އެ މަޤާމަށް ވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން. އެހެންވެއްޖެއްޔާ، މީޑިއާ ކައުންސިލުގަ އި
މި އޮންނަނީ ސެލްފް ރެގިޔުލޭޓެޑް ނިޒާމެއް. އެ ބޭފުޅުން؛ މީޑިއާގެ ފަރާތްތަކުން ވޯޓުދީގެން އެ ބޭފުޅުންގެ މަންދޫބުންގެ
ގޮތުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންތަކެއް. އެހެންވެއްޖެއްޔާ މި ދެ ކޮންސެޕްޓު ވެސް އެކައްޗެއް ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރެވޭނެ
ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އުފައްދަން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެކަން ކުރުމަށް މި ދަނޑިވަޅު މިއީ ވަރަށް ރަނގަޅު
94

ދަނޑިވަޅެކޭ. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ 19 ވަނަ މަޖިލީހުގައި އެ މަސައްކަތްކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ނިހާދަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިހާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލުގެ 2013 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓު ރިޕޯޓު. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، މިއީ 2013 ވަނަ އަހަރު ހަދާފައި އޮތް އޮޑިޓު ރިޕޯޓެއްގެ މައްސަލަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީން މި
މި މައްސަލަ ބެލީ މިހާރު މި 19 ވަނަ މަޖިލީހުން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކައަކީ، 2013 ވަނަ
އަހަރުގެ މި މައްސަލަ ފައިލްކުރެވި، ޕާކުކުރެވިފައި އޮތީ މި ދިޔަ ދައުރުގައި، 18 ވަނަ މަޖިލީހުގެ މާލިއްޔަތު
ކޮމިޓީގައި އެ ބޭފުޅުން މަސައްކަތްނުކުރައްވާތީއޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އެކަމާ ވަރަށް ބޮޑަށް ލަދު ވެސް
ގަނޭ. ލަދުގަންނަނީ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ 18 ވަނަ މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ކޮމިޓީގައި އިންނަވާ
ކޮމިޓީއަކަށް ވެފައި، އެހާ ބައިވަރު މަސައްކަތް ކޮމިޓީގައި ނުކުރެވި އަދި މުއައްސަސާތައް މެދުވެރިކޮށް
ވައްކަންކުރުމަށްފަހު ފުރުޞަތުދީގެން ތިބެމެ، މި ހުރިހާ ޖަރީމާއެއް ހިންގިފައިވާތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ރިޕޯރު ގައި
މި ބުނާ 8 ލައްކަ ރުފިޔާ؛ މި މައްސަލަ، މިކަން ހިނގާފައި މި އޮތީ 2011 ވަނަ އަހަރު. ފައިސާ ހޯދުމަށްޓަކައި
ލަފާއަރުވާފައި މި ވަނީ 2013 ވަނަ އަހަރު. މިއަދާ ހަމަށް އައިއިރުގައި 6 އަހަރުދުވަސް، 7 އަހަރުދުވަސް
ވެގެންދާއިރު މި މައްސަލައަށް ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވިފައެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް
ލަފާދެއްވައިގެން ސީދާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހަށް 2015 ވަނަ އަހަރު މިކަމާ ގުޅިގެން، ފައިސާ ހަވާލުނުކުރާ
ފަރާތްތަކާ މެދު ފިޔަވަޅުއަޅަން އެންގިފައިވޭ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީހުން ވެސް މި މައްސަލަ އިގައި އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް އަޅުއްވަ އި، ދައުލަތުން ގެއްލިފައިވާ، އިހުމާލުން ދެވިފައިވާ
ފައިސާ އަނބުރާ ހޯދުމަށްޓަކައި އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކުރެވިފައިވާ ތަނެއް ނުފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންކަމުން، މި ރިޕޯޓް ނިންމަމުން ލިޔުއްވާފައިވާ ލިޔުއްވުމަށް އަޅުގަނޑަކަށް ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް ތާއީދުކުރެވޭކަށް
ނެތް. ފައިސާ ހޯދުމަށްޓަކައި ހަމައެކަނި އެ ފައިސާ ހޯދުމަށް ފިޔަވަޅުއަޅާކަށް ނޫން، ފައިސާ ލިބުނު ފަރާތްތަކާ މެދު
ފިޔަވަޅު އެޅުމެއް ނޫން މިކަމުގައި އޮންނަންޖެހެނީކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ފައިސާ ހޯދުމަށްޓަކައި ޒިންމ ނަގަންޖެހޭ،
އަދި ޒިންމާނުނަގަ އި އިހުމާލުވީ ފަރާތްތަކާ މެދުގަ އި ވެސް ގާނޫނީ ފިޔަވަޅު އަޅަންޖެހޭ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން.
95

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނު ބުނާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ފައިސާ އިހުމާލުން ބޭނުންކޮށްފި
ކޮންމެ މީހަކާ މެދު ފިޔަވަޅު އަޅަން ގާނޫނު ލާޒިމުކުރޭ. އެހެންކަމުން، އިހުމާލުވީ އެންމެހަ އި ފަރާތްތަކަށް؛ އޭގެތެރޭގައި
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވެސް ހިމަނައިގެން އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ޒިންމާނަންގަވަންޖެހޭ ފަރާތްކާ
މެދު ވެސް ގާނޫނީ ފިޔަވަޅުއަޅަން އަޅުގަނޑު މި ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީއަށް ހަމަ އެ މައްސަލަ މި
މަޖިލީހަށް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާ ހަމައަށް މިފަދަ ބައިވަރު މައްސަލަތައް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ގޮއްސަ އެބަހުރި. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގަ އި ތަރިކަ ބެހުމުގެ މައްސަލަ 1993 އިން ފެށިގެން އެހެރީ
ދާއިރާގެ ކޯޓުގައި ހިފެހެއްޓިފައި. ކޮބަ އިތޯ ޒިންމާއަކީ؟ ރައްޔިތުންގެ މުދާ ތަރިކަ މުދާ ނުބެހިފައި، 1993 އިން
ފެށިގެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ކަންތައްތައް މިހެން އޮތް ހިނދު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލާ ހަމައަށް
މިހެން ގޮއްސަ ހުރި ކިތައް މައްސަލް އޮންނާނެތޯ؟ ކިތައް ރައްޔިތުން އެބަތިބިތޯ އިންސާފު ނުލިބި؟ އަޅުގަނޑުމެން
މިއަދު ވަކާލާތު މި ކުރަނީ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހަށް އައިސް މިތިބީ ރައޔިތުންނަށް އިންސާފު
ހޯދައިދެވޭނެކަމުގެ ވަޢުދުވެގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު މިދެންނެވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑު އެދެނީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މަޖިލީހުން މި ފައިސާ ހޯދުމަށް. އަދި މި ފައިސާ ލިބިގަތުމަށްޓަކައި ޒިންމާނަގައިގެން ގާނޫނީ
ގޮތުން މަސައްކަތް ކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން އިހުމާލުވާ ފަރާތްތަކާ މެދުގައި ވެސް ގާނޫނީ ފިޔަވަޅުއަޅަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ހުރި ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކަށް ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ރިޕޯޓަށް އަޅުގަނޑު
ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހެޅެން އޮތް ނަމަ، މި ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅަން. އަދި އެގޮތަށް ފިޔަވަޅު އަޅަން އެދެން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވިސާމަށް.
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވިސާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2013 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓްތަކާ މެދު ވެސް ގޮތް ނިންމަން މިއަދު މި
މަޖިލީހަށް ޖެހިފައި މި ވަނީ. އެހެންކަމުން؛ އާދެ! މި ކޮމިޓީން ކުރާ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކުރަން. މިހާ
ގިނަ ދުވަސްވީއިރު ވެސް މި ރިޕޯޓްތައް ނުނިމި އޮތުމަކީ، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެކަމާ ހިތާމަކުރާ ކަމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މި ވާހަކަ ދައްކާއިރު ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ، މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެން މީޑިއާގެ
ކަންތައްތައް ރެގިއުލޭޓްކޮށް ބެލެހެއްޓުމުގެ ގޮތުން، މުއައްސަސާތައް ހެދިފައި އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އެ
96

މުއައްސަސާތަ ކުން، އެ ކައުންސިލުތަކުން އެންމެ އެދެވޭ ގޮތުގައި އެކަން ކުރޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މިހާރު ބަލަން.
ހަމަގައިމު ވެސް މި ރާއްޖޭގައި ގިނަ ބަޔަކު އަދި ހަމައެހެންމެ މީޑިއާގައި މަސައްކަތްކުރާ ގިނަ ފަރާތްތައް ވެސް
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ދެ މުއައްސަސާ މިކަން ބަލަހައްޓަން އޮވެގެން މިކަން ކުރެވޭނެ ކަމަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. މިއީ
އެންމެން އިއްތިފާޤު ވާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ
ކޮމިޝަންތޯ ނުވަތަ މީޑިއާ ކައުންސިލުތޯ ކޮންމެވެސް އެއް މުއައްސަސާއެއް އުވަ އިލުމުގެ ބަހުސް އަޅުގަނޑުމެން
ފަށަންވީ ވަގުތުކަން. އަޅުގަނޑު މިހެން މި ފާހަގަކުރަނީ، ޙަޤީޤަތުގައި ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ ކޮމިޝަނަކީ އެއިރެއްގައި
އޮންނަ ސަރުކާރަކުން އަޅުގަނޑުމެން ނަން ފޮނުވައިގެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބްރޯޑްކާސްޓިންހ ކޮމިޝަނަށް މީހުން
މި ޢައްޔަންކުރަނީ. އަ ޅުގަނޑުމެންނަށް ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި ފެނިފައިވަނީ، ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ ކޮމިޝަނަށް ޢައްޔަންކުރެވޭ
މީހުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ އަމިއްލަ އެޖެންޑާއެއްގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ތަން. ޙަޤީޤަތުގައި އެހެން
މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވަނީ، އެ ބޭފުޅުންނަށް ގާނޫނުން ލާޒިމުކޮށްފައިވާ ކަންތައްތައް ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް
ނުކުރެވޭކަން. އަދި ހަމައެހެންމެ މި ދެ މުއައްސަސާގެ މެންޑޭޓަށް ބަލައިލާއިރު އިންތިހާއަށް ތަފާތު. މީޑިއާ
ކައުންސިލާއި ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ ކޮމިޝަން ވެސް. މީޑިއާ ކައުންސިލުގައި މި ތިބެނީ؛ އާދެ! މީޑިއާތައް
ރެޕްރެޒެންޓްކުރަން މީހުން ޢައްޔަންކުރަނީ ވޯޓުލައިގެން. ކޮންމެ މީޑިއާއަކަށް ވެސް ކުރިމަތިލުމުގެ ފުރުޞަތު އެބައޮތް.
އެހެންކަމުން، މި ވަގުތު ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި މަސައްކަތް ފަށައި، އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
މީޑިއާގައި ގިނަ ދުވަސްތަކުގައި ޚިދުމަތްކޮށްފައި ތިބި ބޭ ފުޅުން ވެސް އެބަތިބި. އެ ބޭފުޅުންގެ ލަފަޔާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާއިރު؛ އާދެ! އެއީ ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަން އުވާލި ކަމަށް ވިޔަސް ، މީޑީއާ ކައުންސިލު
އުވާލި ކަމަށް ވިޔަ ސް ކޮންމެވެސް އެއް ކޮމިޝަނެއް މިކަމުގައި ބާއްވަން އެބަޖެހޭ. މިހެން މިފާހަގަކުރަނީ؛ އާދެ! މި
އޮޑިޓް ރިޕޯޓްތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އިންފޮމޭޝަން ކޮމިޝަން ވެސް އަދި މީޑިއާ ކައުންސިލު ވެސް އަދި
ބްރޯޑްކާސްޓިން ގ ކޮމިޝަން ވެސް އިނގޭތޯމ މިއިން ކޮންމެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓަކަށް ބަލާއިރު އިންތިހާއަށް އެކި ކަންކަމުގައި
އެ ބޭފުޅުން ޚަރަދުކޮށއްފައި އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ސުވާލަކީ އެ ބޭފުޅުންނަށް، ގާނޫނީ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުންނާ
މަތިކޮށްފައިވާ ވާޖިބު އެބޭޅުންނަށް އަދާކުރެވޭތޯ؟ އެ ބޭފުޅުންގެ މެދުގައި މިކަމާ މެދު ކަންބޮޑުވުން އެބައޮތް. ދާދި
އިހަށްދުވަހު މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީން އިނގޭތޯ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރާ އެއްކޮށް، މުއައްސަސާތަކުގެ
އިސްވެރިންނާ ބައްދަލުކޮށްފިން. އާދެ! ސަރުކާރުގެ ވިސްނުން ނުވަތަ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރުގެ ވިސްނުމަކީ ވެސް މި
ކަމަށް ގޮތެއް ނިންމުން. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން މި ނަވާރަވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖީލީހުން ޙަޤީޤަތުގައި މިކަމަށް
ބަހުސް ފަށައި އަދި މި ދެ މުއައްސަސާގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް އެއް މުއައްސަސާ އަކާ އެކު ކުރިއަށްދާން އަޅުގަނޑުމެން
ނިންމަން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވާނަން، ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަންތޯ އުވާލަންވީ ނުވަތަ މީޑިއާ ކައުންސިލުތޯ
97

އުވާލަންވީ. މި ބަހުސް ފަށައި މިކަމަށް ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާ ހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު
މުޙައްމަދު ރަޝީދަށް.
މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް މި ދެކޭ ވާހަކައަކީމ 2012 އިން 2013
އިން ފެށިގެން އައިސް މި ހިސާބަށް އައިއިރު އެތައް ސަތޭކަ އޮޑިޓް ރިޕޯޓެއް މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ބަލަމުންދާ ކަމަށް.
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ އިންތިހާއަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން އެ ބޭފުޅުން އެ ކުރައްވާ ބުރަ މަސައްކަތަށް. އާދެ އަޅުގަނޑަށް
ފެނިގެން މި ދަނީ މިހާރުވެސް މިކަހަލަ އެތަނެއް މަކަރާއި ހީލަތުން ވައްކަންކުރަމުންދާ ތަން. އާދެ! ފަނަރަވަރަކަށް
މެންބަރުންގެ ތެރެއިން؛ އާދެ! ފައިސާތަކެއް ނުދައްކާ ތިބި 12 މެންބަރެއްގެ ވާހަކަ މި އޮޑިޓް ރިޕޯޓް ގައި ވެސް
ފާހަގަވެގެން މި ދަނީ. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިފަދަ ކޮންމެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓެއްގަ އި ވެސް މިހެން ފެނިގެން އެބައާދޭ
އެތަކެއް ބައިވަރު އިހުމާލުތަކެއް، ފައިސާގެ ޖަރީމާތަކެއް ހިންގާފައި ހުރިކަން. އާދެ! އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވިގެން މި
ދަނީ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ހިތާމަކުރަންޖެހޭ އެއް ކަމަކީ، ދިވެހިރާއޖޭގައި ވެރިކަންކުރާ ފަރާތްތަކާއި؛ އާދެ! ނައިބު
ރައީސް ފެންވަރުގެ، ލެވެލްގެ ބޭބޭފުޅުން ފައިގައި ޓެގް އަޅުވައިގެން ގެންގުޅޭ ހިސާބަށް ދާންޖެހެނީ. މިކަހަލަ ކުދިކުދި
ކަންތައްތައް ހުންނާތީ، މިއީ މި ކިޔާ ވައްކަމަކީ. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޭނގޭ މާދަން ނޫން ކަމެއް ނޭނގޭ، ދެން
ކާކުގެ ކަމެއް ޓެގެއް އަޅުވަންޖެހޭނީކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ވަރަށް ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިފަދަ
އޮޑިޓް ރިޕޯޓްތަކެއް އިތުރަށް ބަލައި ދިރާސާކުރާ ކަމަށް ވާނަމަ، އަދި މީގެ އެތައް ބައިވަރު ޓެގުތަކެއް އަޅާނެ އެތައް
ބަޔަކު ތިބޭނެ. އަދި އެއީ ޖުޑިޝަރީގަ އި ވެސް އަދި ޖަސްޓިސް ދާއިރާ ގެ އެތައް ބައެއް ގައިގަ އި ޓެގު އަޅުވައިގެން
އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅެންޖެހޭ އުސޫލަށް ދާނެ. އެ ހިސާބަށް ދާންޖެހޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ޕްރޮސިކިއުޓްނުކުރެވިގެން އެތަކެއް ސަތޭކަ ބަޔަކު ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި އެތަކެއް ހާސް ބަޔަކު އެބަތިބި. މި ރިޕޯޓުން
ފާހަގަކުރެވިގެންދަނީ ހަމަ ވަރަށް ސާފުކޮށް، އެތަކެއް ދުވަހެއް ވަންދެން މިކަމަށް އެއްބާރު ލުންނުދީފައި އޮތްކަން. ހަމަ
މިކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ސާފުވެގެން އެބަދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީގެ ބޭނުމަކީ، ވަކީ މަހުޖަނުންތަކެއް، ނޫނިއްޔާ ވަކި
ބަޔަކު ފައިސާ ދިނިއްޔ ދޭ ބައެއްގެ ކަމެއް ފިޔަވައި އިތުރުކަމެއް ނުހިނގާކަން އި އްޒަތްތެ ރި ރައީސް. ހަމަ މިތާނގައި
ފާހަގަކުރައްވައިފި ، ބައެއް ޙަ އްޤު ނުލިބި އެތަކެއް ސަތޭކަ ދުވަހެއް ވަންދެން އެބަ ހިނގާ. އާދެ، އަޅުގަނޑުގެ ވެސް
98

ވަރަށް ގާތް ރަ އްޓެއްސެއްގެ ޢާއިލާއެއް އެބައޮތް ހަމަ ނުބެހި، ގޯތި ނުބެހި ސައުވީސް އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސްވީ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދިވެސް ގޮތެއް ނުނިމޭ. އެކަމުން ނިންމަންވެއްޖެއްޔާ އޯވަރ ނައިޓަކުން ވެސް ނިންމަނީ.
ފުރާޅުން ޓިނު ނަގައިގެން ވެސް ނިންމަނީ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ކަންތައްތައް ވެސް ހަމަ ގަވާއިދުން ހިނގާކަން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަ ކުރަން. އާދެ! އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރަން މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނައިބު ރައީސްގެ ފައިގަ އި ޓެގްއަޅުވާފައި
ހުރީމަ. އެއީ ހަމަ ވަރަށް ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމެއް ނުވޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ނައިބު ރައީސަކަށް
ނޫނިއްޔާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގައި ޓެގް އަޅުވާކަށް. އާދެ! މިއަދު މިއީ 19 ވަނަ މަޖލިސް. ނަޒާހާތްތެރި މަޖިލީހެއްކަން
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ސާބިތުކޮށްދޭނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން ދޭނެ ދުވަސް. އެތަކެއް ސަތޭކަ އޮޑިޓް ރިޕޯޓް ހަމައެކަނި
އަޅުގަނޑުމެން ނަގައި ނިމޭއިރު، މި ދައުރު ނިމިގެންދާއިރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިކަން ޚަ ލާސްކުރާނަން. އެ އީ ކޯޓުތައް
ސާފުކުރަންޖެހުނަސް، އަދި ކޮންމެ ތަނެއް ސާފުކުރަންޖެހުނަސް، އަދި ކޮންމެ މުއައްސަސާއެއް ސާފުކުރަންޖެހުނަސް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެން މިކަން ކުރާނަން. މިކަން ކުރުމަށްޓަކައި މި މަޖިލީހުގައި ތިބި އެންމެހައި
މެންބަރުންނަށް އިންތިހާއަށް އަޅު ގަނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން. އަ ޅުގަނޑުމެން އިތުރު ގަޑިތައް ނަގައިގެން
މަސައްކަތްކުރާތީވެ، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި އެންމެހައި ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ ޝުކުރު ދަންނަވަން. އާދެ!
މިކަންކަން ކުރުމުގައި އިހުމާލުވެފައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް ހަމަ އެ ވިދާޅުވާހެން ފިޔަވަޅުއެޅެންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ދުލެއް ނުކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެންމެ ކުޑަމިނުން ކިތަންމެ ކުޑަ މީހެއް، ކިތަންމެ ގާތް މީހަކަސް އަދި
އެއްބަނޑު އެއްބަފާ ، ދަރިޔަކަށް ވިޔަސް ނޫނީ ގާތްތިމާގެ މީހަކަށް ވިޔަސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނެ
ފިޔަވަޅު އަޅަން. ދޫކޮށްލަންޖެހޭވަރުގެ ކަމެއް ނޫން. ކުޑަކަމެއް ދޫކޮށްފިއްޔާ އޭގެ ނާޖައިޒު ފައިދާ ބޮޑުކޮށް ނަގާނެ.
އެހެންވީމާ، މިކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލުމަށްޓަކައި މި ފުރުޞަތު ހޯދައިލީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއުޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ހިސާބުން މި ރިޕޯޓާ މެދު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންނެވި އެންމެ
ބޭފުޅުން ވާހަކަދައްކަ އި ނިމުނީ. އާދެ! މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލުގެ 2013 ގެ ބަޖެޓް ރިޕޯޓް ދިރާސާކޮށް
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ނިންމެވި ގޮތު ގެ ރިޕޯޓާ މެދު ބަހުސްކުރައްވަން ދެން އިތުރަށް މެންބަރަކު
އެދިވަޑައިގެންފައިނެތުމާއެކު މި މައްސަލަ މި ހިސާބުން ނިމުނީ؛ ބަހުސް. ދެން ވޯޓު އޮންނަ ގަޑީގައި މި ރިޕޯޓާ މެ ދު
ވޯޓަށް ދެންނެވޭނެ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، އަޅުގަނޑު ދެން އެނބުރިލާނީ ދެން އޮތް މައްސަލައަށް އެޖެންޑާ ގެ.
-{9.2} އެއީ ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޓްރިބިއުނަލްގެ 2016 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓް މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް
ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް. މި ރިޕޯޓް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް.
99

ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޓްރައިބިއުނަލްގެ 2016 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓް މާލިއްޔަތު
ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވަ އި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯރޓް ހުށަހަޅަން. އާދެ! މި ރިޕޯރޓް ނަންބަރަކީ
M19/ML/2019/19. މި އޮޑިޓް ރިޕޯޓްގައި ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ގާނޫނާއި ގަވާއިދަށް ޢަމަލުކުރެވިފައިވާ މިން ވަރާ
މެދު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން ކޮމިޓީން ފާހަގަކުރަމޭ. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، ވަޒީފާއާ
ބެހޭ ޓްރައިބިއުނަލުން ލިޔެ ބަލަހައްޓަމުން ގެންދާ އެ ޓްރައިބިއުނަލްގެ ހަރުމުދަލުގެ ރަޖިސްޓްރީ 31 ޑިސެންބަރު
2016ގެ ނިޔަލަށް ޓްރައިބިއުނަލްގައި ހުރި ހަރުމުދަލުގެ އަގުގެ ގޮތުގައި ދައްކާ އަދަދާއި، ޓްރައިބިއުނަލްގެ 31
ޑިސެންބަރު 2016 ގައި ނިމުނު މާލީ އަހަރުގެ ބަޔާންތަކާއެކު މަޢުލޫމާތުގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ މިލްކިއް ޔާތުގެ
ބަޔާނުގައި ހަރުމުދަލުގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވާ އަދަދާ ދެމެދު ޖުމުލަ 99644 ރުފިޔާ ގެ ފަރަގު ހުރި ކަމަށާއި، އަދި މި
ފަރަގު ދެނެގަތުމުގެ ގޮތުން ހަރުމުދަލުގެ ރަޖިސްޓްރީ މާލީ ބަޔާންތަކާ އަޅާކިޔައި ރީކޮންސަލްކޮށްފައިނުވުމުގެ ސަބަބުން
މިލްކިއްޔާތުގެ ބަޔާނުގައި ހަރުމުދަލުގެ ގޮތުގައި ޓްރައިބިއުނަލުން ހިމަނާފައިވާ އަދަދުތަކުގެ ސައްޙަކަން ކަށަ ވަރުކުރެވެން
ނެތްކަން. ހަމައެއާއެކީގައި ޓްރައިބިއުނަލަށް ހަރުމުދަލުގެ ރަޖިސްޓްރީން ދައްކާ އަދަދާއި، ހަރުމުދަލުގެ އަގުގެ ގޮތުގައި
މިލްކިއްޔާތުގެ ބަޔާނުގައި ހިމަނާފައި އަދަދުގެ ފަރަގު ހުރި ކަމަށް 2016 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓުގައި އޮޑިޓަރ
ޖެނެރަލް ފާހަގަކޮށްފައިވާ މައްސަލަ ދިމާވެފައިވަނީ 2010 ވަ ނަ އަހަރާއި 2012 ވަނަ އަހަރު ގަނެފައިވާ ހަރުމުދަލުގައި
ކަމަށާއި، ކުރިމަގުގައި ތަކުރާރުނުވާނެ ގޮތަށް މިކަން އި ޞްލާޙުކޮށް ހަރުމުދުމަލުގެ ރަޖިސްޓްރީ މިހާރު ވަނީ އަލުން
އެކުލަވައިލެވިފައި ކަމށާއި ، ވަޒީފާއާ ޓްރައިބިއުނަލް ގެ ނަންބަރު 24(200/57/2017/2 އޮކްޓޯބަރ)2017 ގައި
ސިޓީން މަޢުލޫމާތުދެއްވާފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން. ހަމައެއާއެކީގައި ވަޒީފާއާ ޓްރައިބިއުނަލްގެ 2017 ވަނަ އަހަރުގެ
އޮޑީޓް ރިޕޯޓުގައި އެއްވެސް މައްސަލައެއް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ފާހަގަކޮށްފައިނުވާކަމުން ހަރުމުދަލުގެ ރަޖިސްޓްރީގައި ހުރި
މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރެވިފައި ވާ ކަމަށް ބެލެވިފައިވާ ކަމަށް. އަދި މި މައްސަލަ އިގައި މި ރިޕޯޓު ދިރާސާކުރެވުނު
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ނިންމާފައިވާ ގޮތް. ވަޒީފާ އާ ބެހޭ ޓްރައިބިއުނަލުގެ 2016 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓު 29
ޖުލައި 2019 ވަނަ އަހަރު ބޭއްވުނު، 2019 ވަނަ އަހަރުގެ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓިގެ 23 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި
މަޝްވަރާކުރެވުމަށްފަހު ކޮމިޓީގައި އެ ވަގުތު ހާޒިރުވެ ވަޑައިގެން ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަ ޑައިގެންނެވި 10 މެންބަރުންގެ
އިއްތިފާޤުން ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޓްރައިބިއުނަލުގެ ހަރުމުދަލުގެ ރަޖިސްޓްރީގެ މައްސަލަ ފިޔަވައި ، ޓްރައިބިއުނަލުގައި މާލީ
އަހަރުގެ ޚަރަދުތައް ކޮށްފައިވަނީ ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2006 (ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގާނޫނު) އާއި ، ދައުލަތުގެ
މާލިއްޔަތު ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމާއި، ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޓްރައިބިއުނަލްގެ
2017ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓުގައި އެއްވެސް މައްސަލައެއް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ފާހަގަކޮށްފައި ނުވާކަމުން ކޮމިޓީން
100

މަޖިލީހުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެންނަންޖެހޭ އިތުރު މައްސަލައެއް ނެތް ކަމަށެވެ. ވީމާ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ
98 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ)ގެ ދަށުން މި ރިޕޯޓު ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅެމެވެ. އަދި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް މި ރިޕޯޓާ މެދު ގޮތް ނިންމަވައިދެއްވުން އެދެމެވެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ރިޕޯޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރު. އެއީ
އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 36 މިނެޓާއި 7 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 5 މިނެޓާއި 5 ސިކުންތު. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 5 މިނެޓާއި 5
ސިކުންތު. ޕީ.އެން.ސީއަށް 4 މިނެޓާއި 3 ސިކުންތު. އަދި އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 3 މިނެޓާއި 32 ސިކުންތު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް
ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް 52 ސިކުންތުގެ ވަ ގުތު އެރުވޭނެ. އަޅުގަނޑު ދެން މި ހުޅުވައިލަނީ މި
ރިޕޯޓާ މެދު ބަހުސްކުރެއްވުމަށް. އެދިވަޑައިގަތުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ފުރުޞަތަކަށް
އެދިވަޑައިގެންފައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި ހިސާބުން މި ރިޕޯޓާ މެދު ބަހުސްކުރުން ނިމުނީ.
ނިން މު ން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ދެން މި ހިސާބުން އެޖެންޑާގައި ހުރި ކަންކަން ވެސް މި ހިސާބަށް މި ނިމުނީ. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ
3 ސެޕްޓެންބަރު 2019 ވާ އަންގާރަ ދުވަހު ހެނދުނު 9 ޖަހާއިރު.
والحمد هل ر ب العالمين. މަ ޖިލިސް ނިމުނީ.
____
101